

Helsinki
Oulunkylän Seurahuone
RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Sanna Ihatsu - CasaCo Studio Oy - 26.10.2020

Helsinki
Oulunkylän Seurahuone
RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Sanna Ihatsu - CasaCo Studio Oy - 26.10.2020

Tilaaja:	Helsingin kaupunki Kaupunkiympäristön toimiala Maankäyttö ja kaupunkirakennus - palvelukokonaisuus Asemakaavoitus	Etukannen kuva: Seurahuone Maexmontanin puistosta ku- vattuna vuonna 2020. Takakannen kuva: Läntisen puolen parveke.
Tilaajan edustaja:	Arkkitehti Sari Ruotsalainen	
Tekijä:	arkkitehti Sanna Ihatsu CasaCo Studio Oy	

Sisältö

Sisältö	5	Rakennus asuntoina	53
Perustiedot	6	Rakennuksen arvo huomataan	55
Johdanto	8	Seurahuone oppilaitoksesta	59
Selvityksen tarkoitus	10	Seurahuone asukastaloksi	60
Käytetyt lähteet ja lähdtekriitikki	10	Rakennuksen arkkitehtuuri	61
Rakennushankkeen taustatekijät	13	Seurahuone verrattuna muihin Oulunkylän huviloihin	61
Oulunkylästä huvilakaupunki	13	Seurahuoneen arkkitehtuuri	61
Maankäytön vaiheita	17	Säilyneisyys ja erityispiirteet	65
Oulunkylä itsenäisenä kunnana	17	Myöhemmät muutosvaiheet	65
Kaavoituksen vaiheita	20	Tontti	71
Oulunkylä Suur-Helsingin visioissa	22	Pohjakaava	72
Seurahuoneen tontin vaiheita	24	Rakenteet	82
Rakennushankkeen vaiheet	27	Julkisivut	84
Ölander myi maata ja huvilan Maexmontanille	27	Rakennusosat	88
Edeltävä rakennus paloi täysin	30	Värit ja koristelut	95
Uusi huvila Kniefin pariskunnalle	32	Pintamateriaalit	99
Vesiparannuslaitos ja pensionaatti perustetaan	34	Tekniset järjestelmät	100
Pensionaatin puisto	37	Lähteitä	102
Rakennuksen käytön vaiheita	42	Kirjallisuus	102
Maexmontanin aika	42	Arkistot	102
Johanna Charlotta Maexmontan	43	Raportit ja muistiot	103
1900-luvulla lukuisia omistajanvaihdoksia	44	Sähköiset lähteet	103
Raittiusaate ja kieltolaki	50	Henkilölähteet	104

Perustiedot

Kohde: Oulunkylän Seurahuone

Sijainti: Larin Kyöstin tie 7, Helsinki

Kiinteistönumero: 91-28-7-3

Nykyinen omistaja: Helsingin kaupunki

Nykyinen käyttötarkoitus: Sosiaali- ja terveysviraston perhe- ja sosiaalipalveluiden järjestämä asukastalotoiminta. Ullakolla on yksityiselle toimijalle vuokrattu musiikkituotantotila.

Alkuperäinen omistaja: J. C. Maexmontan-Knief

Alkuperäinen käyttötarkoitus: J. C. Maexmontan-Kniefin ja Louis Kniefin yksityishuvila

Valmistumisvuosi: 1891

Rakennus on siirtorakennus, joka on alunperin rakennettu 1839 Kirkkokadulle.

Suunnittelija: Ei tiedossa.

Koko: Rakennuksen kerrosala on 507 m², kokonaisala 699 m², tontin pinta-ala on 2159 m²

Kaavatilanne: Asemakaava 8272, 19.2.1981

Suojelutilanne: Suojeltu asemakaavalla: "Rakennusta ei saa purkaa, eikä siinä saa suorittaa sellaisia muutos- tai lisärakentamistöitä, jotka turmellevat sen kulttuurihistoriallista tai rakennustaiteellista arvoa tai tyylia."

Yhteenvedo rakennuksen oleellisista vaiheista:

1889 huvilarakennuksen rakennustyöt alkoivat. Huvilarakennusta rakennettiin J. C. Maexmontan-Kniefin ja Louis Kniefin yksityishuvilaksi.

Elokuvassa 1889 keskeneräinen rakennus tuhoutui palossa kivijalkaa myötön.

Elokuvassa 1890 rouva Maexmontan-Knief osti huutokaupasta Kirkkokatu 11:n purettavan empiretalon, joka oli rakennettu vuonna 1839 ja siinä oli 14 huonetta. Talo siirrettiin osina pystytettäväksi uudelleen Oulunkylään. Talo valmistui vuonna 1891. Uusina osina taloon lisättiin torni, parvekkeet ja harjakatto sekä korkea kivijalkakerros.

Vuonna 1897 kuvernööri myönsi Maexmontan-Kniefille luvan perustaa kesäkuukausina toimivan täyshoitolan ja sen yhteydessä toimivan parantolan, jota johtaisi laillistettu lääkäri. Samalla pensionaatti sai luvan tarjoilla "juovutus- ja mallasjuomia" vierailleen, parantolan potilaille ja ravintolan ruokailijoille. Uusi kylpylärakennus valmistui vuonna 1897 nykyisen Larin Kyöstin tie 14:n kohdalle. Kylpylä sijaitsi Seurahuoneen naapurissa ns. Granön tontilla. Rouva Maexmontan-Kniefin omistamat kaksi huvilaa (nyk. Seurahuone ja palanut vanha Arturdal) sisustettiin pensioonateiksi ja toisen huvilan (nyk. Seurahuone) ruokasaliin tehtiin ravintola. Oulunkylän Vesiparannuslaitos ja Pensionaatti avattiin kesällä 1897.

Kevääällä 1901 Mexmontan-Knief myi täyshoitolan huviloinneen kondiittori K. J. Björkqvistille.

15.4.1902 pidetyssä huutokaupassa Johanna Charlotta Maexmontan-Knief osti paikan takaisin.

1903 rouva Maexmontan-Knief kuoli.

24.4.1903 alue taloineen siirtyi asemapäällikkö Albert Wickmanille, joka isännöi pensionaattia ja kylpylää. Ravintolatoiminnan hän vuokrasi eri ravintoloitsijoille.

1905 ravintola nimettiin Oulunkylän Seurahuoneeksi.

17.2.1906 Seurahuoneen ja sen ympärille lohkaistun Emilienlunden paltan ostivat vuonna ravintoloitsijat Arvid ja Emilia Törnberg. Ainakin salongin sisustus ja restaurointi teetettiin koristemaalari Victor Långilla mahdollisesti myös muiden huoneiden koristelu ja ulkopuolen maalaus tehtiin Törnbergien aikana. Leskeksi jäätyään rouva Törnberg jatkoi ravintolatoimintaa vuoteen 1911 saakka.

1912 Seurahuoneen palstoineen osti ravintoloitsija Emil Alfred Gustafsson.

1920 Gustafssonin kuoleman jälkeen perikunta myi rakennuksen Stina Maria Anderssonille, joka emännöi kieltolain aikaista Seurahuonetta. 1930-luvun tienoilla rakennuksesta vuokrattiin myös huoneita asuinkäytöön.

1935 ja 1936 haettiin lupaa rakennuksen jakamisesta asunnoiksi ja rakennus muutettiin kokonaan vuokrakäyttöön.

1969 rakennuksen omistaja Matti Lahtinen sai maistraatilta kunnostuskehityksen. Lahtinen omisti rakennuksen 1930-luvulta 1970-luvun loppuun.

1979 rakennuksen osti Helsingin kaupunki ja se siirtyi kiinteistöviraston talo-osaston vastuulle. Rakennuslautakunta antoi kiinteistön kunnostuskehityksen rakennuksen omistajalle.

1984 Seurahuoneen muutos- ja korjaustöille haettiin lupaa. HKR Taloosuuunnitteluosaston rkm Pentti Peitsi laati suunntelmat. Ullakolla oli myös tulipalo.

1986 haettiin muutoslupaa 2. kerroksen äänitysstudion rakentamiseen. Studion suunnitelmat laati arkkitehti Hanna Pakkala. Studion akustiikan suunnitteli akustikko Andy Mundro.

2001 tilattiin julkisivujen maalausurakka Kiinteistöpalvelu Matti Merve Oy:ltä.

2008 muutettiin kaksi varastohuonetta ja keittiö asukasyhdistysten ryhmä- ja kahviossa. Suunnittelijana oli Jan Olin, Studio Olin Ky.

2011 Sisäilmakeskus laati rakennuksesta Kuntoselvitysraportin hanke-suunnittelua varten. Rakennuksessa todettiin kosteusvaurioita.

2011-12 tehtiin kunnossapitokorjauksia esim. huoneen 102 kosteusvaurio-korjaus ja alahirsienvaihdos ja pohjoispäädyyn sisääenkäynin ulkoterassia korjattiin. Uusi jätehuone valmistui.

2016 kellarissa tehtiin laajoja purkutöitä ja kuivatuksia.

Johdanto

Tässä rakennushistoriaselvityksessä esitetään Seurahuoneen rakentamisen ja käytön vaiheet sekä rakennuksen arkkitehtuuri, myöhemmät muutosvaiheet ja rakennuksen säilyneisyys. Lisäksi selvityksessä tarkastellaan rakennuspaikan ja sen lähiympäristön vaiheita. Selvitykseen liittyy säilyneisyyttä kuvavat kaaviot, joihin rakennuksen osien rakentamisajankohdat on merkitty.

Aiemmissa lähteissä on runsaasti epäjohdonmukaisuuksia ja suoranaisia virheitä, jotka koskevat Seurahuoneen rakentamisen alkuvaiheita, rakennusvuotta, alkuperäistä käyttötarkoitusta ja tulipaloa. Lisäksi ympäriöivän puiston sijainti on ymmärretty väärin. Pensionaatti, kylpylä ja siihen liittynyt ravintola on virheellisesti nimitetty yhteen ja samaan rakennukseen, vaikka todellisuudessa nämä toiminnot sijaitsivat useissa eri rakennuksissa Juhannusmäen alueella.

Tässä selvitykessä on käytetty rakennuksesta nimitystä Oulunkylän Seurahuone, myös silloin kun on puhuttu rakennuksesta ennen vuotta 1905, jolloin nimitys rakennukselle annettiin.

Havaittuan lähteissä virheitä ja ristiriitaisuuksia, löysin Oulunkyläinen 7.2. ja 38.3.2018 -lehdistä kaksiosaisen juttusarjan, jossa joku muukin oli huomannut samoja seikkoja ja tutkinut niitä selvästi perusteellisemmin. Päätin olla yhteydessä henkilöön, joka oli juttusarjan tekstien takana. Erityiskiitokset paikallishistorian harrastaja Outi Kostelle terävistä havainnoista ja avusta!

Selvityksessä on käyty läpi myös rakennushankkeen taustatekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet rakennuksen rakentamiseen ja käyttöön. Helsinki-Hämeenlinna rautatienvälinen radanvarsiyhteisön kasvu huvilayhdyskunnaksi oli oleellista pensionaatin, kylpylän ja niihin liittyneen ravintolatoiminnan syntymiselle. Samoin kuin teollistuminen, kaupungistuminen ja niiden synnyttämät muutosprosessit alkoivat vaikuttaa jo 1800-luvun lopulla.

Oulunkylän sijainti Helsingin läheisyydessä aluksi taajaväkisenä yhdyskuntana ja myöhemmin omana kunnana on osaltaan vaikuttanut alueen rakentamiseen samoin kuin maanomistussuhteet. 1900-luvun alussa Helsingin kaupunki osti Oulunkylän kartanon maat ja vuoteen 1932 mennessä kaupunki omisti 2/3 Oulunkylän maa-alasta. Kunta liitettiin Helsinkiin 1946 osana suurta alueliitosta.

Oulunkylän historia omana yhdyskuntana vaikutti siihen, että alueelle muodostui ilman suurempaa rakentamisen ohjausta ja sääntöjä omaleimainen huvilayhdyskunta. Alueen puiset huvilarakennukset olivat viehätävä ja yhtenäinen kokonaisuus. Huvila-asukkaita varten järjestetyt palvelut ja niitä varten rakennetut talot sekä virkistysalueet, kuten ravi- ja ampumaradat palvelivat myös alueen vakinaisia asukkaita ja helsinkiläisiä. Ne herättivät kiinnostusta aina Suomen rajojen ulkopuolella saakka. 1800-1900-lukujen vaihteessa Veräjämäen alueen rakennuskanta vaihteli vaativammista mökeistä suuriin ja edustaviin huviloihin. Vehreä ja

väljä ilme muuttui tonttitehokkuuden ja rakennusten koon kasvamisen myötä. Nykyinen Oulunkylän rakenne perustuu suurelta osin vuoden 1953 asemakaavaan, joka laadittiin kuntaliitoksen jälkeen. Helsingin vanhimmaista huvilakaupungista on jäljellä vielä alle viitisenkymmentä rakennusta. Osansa rakennuksista ovat tuhonneet tulipalot, mutta suurin osa on purettu pois sen vuoksi, kun tilalle on haluttu rakentaa jotain uudenaikaisempaa, tehokkaampaa ja tuottavampaa.

Pääkaupunkiin suuntautuneen muuttoliikkeen seurauksena alueen väljää rakennustapaa ja maankäyttöä haluttiin tehostaa. Huonoon kuntoon päässeitä huviloita myytiin ja purettiin uudempien ja tehokkaampien rakennusten tieltä. Oulunkylään alettiin rakentaa kerrostalokortteleita vanhoille pienille omakotitonteille ja aiemmin rakentamattomalle maalle. Huvila-asutuksen lomaan nousi rivitaloja ja erillistaloja.

1900-luvun alussa ihastusta herättäneestä huvilayhdyskunnan maalaismaisemasta sarkapeltoineen ja laiduntavine eläimineen ei ole enää mitään jäljellä. Avoimet peltoaukeat ja niityt ovat kadonneet kokonaan ja muuttuneet rakennetuiksi alueiksi tai puistoiksi.

Oulunkylän Seurahuone on tärkeä säilynyt esimerkki, joka kertoo huvilayhdyskunnan rakentumisesta ja sen loiston vaiheista. Rakennus kertoo myös toimeliaan naisen Johanna Charlotta Maexmontanin poikkeuksellisesta liikevaistosta, rohkeudesta ja kyvyistä pärjätä liikemaailmassa, joka tuohon aikaan oli lähinnä miehiä varten. Rakennus toimii junasta käsin nähtäväänä maamerkinä aivan kuten huvilayhdyskunnan aikaan.

Rakennuksella on mielenkiintoinen kytkös Engelin empirekaupunkiin ja se on myös hieno esimerkki hirsisestä siirtorakennuksesta, joka siirrettiin uuteen käyttöön jopa seinäpaperointeja myöten ja samalla muokattiin ajanmukaiseksi. Siirtorakennusten hyödyntäminen oli tuohon aikaa hyvinkin tavallista.

Nykyisessä käytössään asukastalona Seurahuone palvelee alueen asukaita, kuten se teki jo yli 120 vuotta sitten.

Oulunkylä - Åggelby

Yläkuvassa tieyhteys, joka oli nykyisen Larin Kyöstintien kohdilla 1910-luvulla. Taustalla näkyy Seurahuone ja vasemmalla peltoja ja niittyjä. Oulunkylän tiet olivat suurelta osin kärrypolkuja. Kuva Kervanto Nevanlinna s. 65.

Alakuvassa nykytilanne samasta suunnasta kuvattuna.

Selvityksen tarkoitus

Tämä selvitys on tilattu palvelemaan alueen asemakaavoitusta. Helsingin asemakaavoitus -palvelu valmistelee parhaillaan asemakaavan muutosta Oulunkyläntien ympäristöön. Asemakaavatyön tavoitteena on kaavoittaa asuntoja lähelle palveluja ja hyviä liikenneyhteyksiä. Oulunkylän Seurahuoneen tontti on mukana muutostyössä, koska tontista on tarkoitus ottaa pieni osa liitettäväksi katualueeseen. Käynnissä on myös konsulttityö Maexmontaninpuiston suunnittelusta. Näiden syiden vuoksi on ollut tarpeen selvittää Seurahuoneen vaiheita tarkemmin.

Tämän selvityksen tehtävänä on auttaa huomioimaan Seurahuoneen historialliset arvot alueen uusia toimintoja suunniteltaessa. Selvitys on tarkoitettu alueen kaavoituksesta sekä Seurahuoneen rakennuttamisesta, suunnittelusta ja rakentamisesta vastaavien henkilöiden käyttöön ja sen tehtävänä on antaa riittävät pohjatiedot myös viranomaisten päätöksenteolle.

Selvitys ei sisällä arvottamista, mutta sitä käytetään pohjatietona, kun tilaaja laatii arvotuksen myöhemmin yhteistyössä rakennussuojeluviranomaisen kanssa.

Käytetyt lähteet ja lähdekriittiikki

Monissa lähteissä on kuvattu virheellisesti Seurahuoneen perustamisen alkuvaiheita. Maalarimestari ja paikallishistorian harrastaja Outi Koste on selvittänyt puutalo-Hermannin Helsingin keskustasta siirrettyjen empiretalojen historiaa ja niitä koskevasta aineistosta löytyi tarkentavaa tietoa myös Oulunkylän Seurahuoneen historiasta. Vuonna 2018 Outi Koste selvitti Seurahuoneen vaiheita tarkemmin ja lähetti tietonsa Oulunkylä-seuralle. Niistä koottiin Oulunkyläinen-lehteen kaksiosainen artikkeli: "Seurahuoneen yllättävä historia". Koste huomasi mm. paloajan kohdan ristiriitaisuudet sekä Kirkkokatu 11 ja Seurahuoneen välisen yhtäläisyyden. Artikkelin pohjaksi hän oli laatinut muistion, joka on toiminut

yhtenä lähteenä tässä selvityksessä. Muistio sisältää hyvät lähdeviitteet, joiden perusteella on päässyt käsiksi alkuperäisiin lähteisiin.

Helsinki-Seura julkaisi vuonna 1970 Entisaikain Helsinki-sarjan kahdeksannessa osassa Sirkka Impolan kirjoittaman tekstin "Oulunkylä - Huvilayhdyskunta ja taiteilijasiirtola. Tämä toimii monilta osin hyvin lähteenä, mutta se sisältää myös epätarkkuuksia ja virheitä. Kirjoituksessa on hyvät lähdeviitteet ja niiden perusteella oli helppo tarkistaa lähteen luotettavuus. Impolan kirjoituksessa viitataan Lions-klubin vuonna 1968 tekemään haastatteluun, jossa haastatellaan vanhoja oulunkyläläisiä. Haastattelussa mm. vuonna 1917 Oulunkylässä syntynyt Kyösti Ålander kuvilee muistikuvensa mukaan omia muistikuviaan vanhempaa postikorttikuvaa, josta tulkitsee, että aikoinaan Seurahuoneelta asemalle asti olisi ollut täydellinen puisto, jossa oli suuret viherkentät ja kukkaympyrät ja jopa palmuja. Ilmeisesti pitkälti tähän melko epävarmaan muistikuvaan pohjautuu tulkinta puiston sijainnista, mikä toistuu useissa myöhemmissä lähteissä.

Tässä tutkimuksessa ei ole löytynyt mitään todisteita sille, että Seurahuoneen ja vanhan asemarakennuksen välissä olisi ollut puisto, vaan puisto on karttojen, valokuvien ja sanomalehtiarkiston tietojen perusteella ollut Juhannusmäellä. Ålanderin mainitsemasta postikortti-kuvasta on hänen ilmeisesti myös muille oulunkyläläisille muodostunut virheellinen kuva puiston sijainnista. Postikortti-kuva on otettu vanhan asemarakennuksen pihalta ja sen pihassa on ollut komea, palmulta näyttävä kukkaistatus, jota sanomalehdessä on kuvailtu "kukkakoriksi". Valokuvaa tarkemmin tarkasteltaessa näkyy, että Seurahuoneen ja aseman väliset alueet ovatkin sarkaniittyjä ja aidattu piikkilangoin, mikä viittaa enemmän viljelykäyttöön kuin puistokäyttöön.

Impolan artikkelissa sanotaan myös, että "Seurahuone oli alun alkaen myös kylpylaitos". Seurahuoneen rakennusta ei kuitenkaan koskaan käytetty kylpylärakennuksena. Kylpylaitos perustettiin eri rakennukseen

vuonna 1897. Seurahuone-nimityskin rakennukselle tuli sanomalehtiarkiston hakujen mukaan vasta vuonna 1905.

Maunu Harmon kirja Oulunkylä – Vihreä idylli, on myös toiminut lähdeaineistona. Seurahuoneesta on siinä kokonainen luku. Harmittavasti kirjasta puuttuvat lähdeviitteet. Alussa on kuitenkin todettu, että lähteenä ovat olleet samaiset Lions-klubin haastattelunauhat vuodelta 1968, kuin Impolan artikkeliissakin sekä entisten ja nykyisten oulunkyläläisten haastattelut. Harmo kertoo, että "[vuonna 1882 Ölanderin ostamalle] tontille rautatienvälielle perustettiin kylpylä, jonka yhteydessä ennen pitkää toimi myös pensionaatti, täyshoitola." Sellaisesta ei sanomalehtiarkiston hakujen perusteella löydy tietoa, mutta löytyy kyllä tietoja, että Ölanderin huvilaa olisi 1880-luvulla vuokrattu kesäasukkaille. Sanomalehtitietojen perusteella käy myös ilmi, että rakennus on eri kuin Seurahuone. Olisi outoa, jos kylpylätoimintaa ei olisi mainostettu sanomalehdissä. Kylpylaitoksesta ja pensionaatista löytyvät ensimmäiset maininnat sanomalehdistä vuodelta 1897.

Harmo tulkitsee myös virheellisesti, että:

"1890-luvulla rakennettiin nykyinen Seurahuone tulen tuhottua edellisen. Vanhan Seurahuoneen piirustusten mukaan rakennettu uusi talo valmisi vuonna 1897. Sitä ryhdyttiin kutsumaan Seurahuoneeksi... Seurahuoneen paikalle on todennäköisesti siirretty empire-rakennus Helsingistä Uudenmaan kaupunginosasta... Seurahuone aloitti tässä rakennuksessa toimintansa ja rakennus lienee 1890-luvun alussa palanut vain osittain, koska osia siitä on vielä jopa nykyisessäkin Seurahuoneen rakennuksessa jäljellä. Osittain tuhoutuneen seurahuoneen tilalle on ilmeisestikin vanhojen piirustusten mukaan rakennettu uudelleen perusosa. Seurahuoneen edustalla olevaan puistoon antavaan empire-siipeen on lisätty uusi siipi ja rakennettu torni. Todettakoon myös, että osa Seurahuoneen sokkelista periytyy 1870-lukua varhaisemmalta ajalta, joten on todennäköistä, että Oulunkylään Helsingistä siirretty empire-rakennus on sijoitettu paikalle, jossa sitä ennen on ollut talo."

Samaa arvelee myös Ålander haastattelunauhoissa vuonna 1968, että kun rakennus on palanut rakennusvaiheessa, niin siksi Seurahuoneen kivijalan alimmat kivet ovat graniittia ja ylempi osa tiiltä. Nämä tulkinnat, jotka toistuvat myös monissa myöhemmissä lähteissä, eivät nyt tehdyn selvityksen mukaan pidä kuitenkaan paikkaansa.

Sanomalehtiuutisten perusteella pääsi käsiksi paloajankohtaan ja siihen, että rakennus oli vakuutettu Fenniassa. Elkan arkistosta löytyi palovahinkoasiakirja, joka koski elokuussa 1889 palanutta Maexmontanin villaa. Siitä ilmenee, että rakennus on palanut aivan täysin ja ettei mitään osia ole voitu hyödyntää. Sanomalehtiarkistosta löytyy tieto, että Maexmontan-Knief osti Helsingin Säätyhuoneen puistikön tietä purettavan empiре-aikaisen hirsirakennuksen ja siirrätti sen hirret Oulunkylään uudelleenpystytettäväksi. Pohjapiirrosten perusteella nykyinen Seurahuone vastaa hyvin tätä rakennusta. Luultavasti Maexmontan-Knief osti myös perustuskivet, mutta tasamaalla olleen rakennuksen kivet eivät riittäneet rinnentälle, jossa rakennukseen tehtiin myös kellarikerros, vaan perustusta jouduttiin jatkamaan tiilillä.

Lähteinä on käytetty myös Oulunkylä-Seuran rakennukseen ja puistoon liittyviä julkaisuja, KSV:n 2017 julkaisemaa Oulunkylän Seurahuoneen alueen ympäristöhistoriallista selvitystä, sekä Rosa Haukkovaaran ja Sara Pietilä-Mortetin vuonna 2016 laatima Oulunkylän Seurahuoneen Rakennushistoriallista selvitystyötä. Näiden käytössä on huomioituu se, että ne näyttävät toistavan samoja aiempien lähteiden virhekäsityksiä rakennuksen paloajankohdasta, puistosta, palaneen rakennuksen osittaisesta hyötykäytöstä, alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja kylpylän sijainnista rakennuksessa. Näiltä osin luotettavampia lähteitä ovat sanomalehtiarkisto, Fennian palovahinkoasiakirja Elkan arkistosta sekä valokuvien, karttojen ja pohjapiirrosten tarkastelu.

Arkistoista Helsingin kaupunginarkiston piirustukset ja kartat sekä rakennusvalvonnan arkiston piirustukset ovat toimineet hyvin lähteinä. Alkuperäisiä tai varhaisvaiheen piirustuksia Seurahuoneesta ei ole löy-

tynyt etsinnästä huolimatta. Palovakuutusasiakirjoja on yritetty etsiä Kansallisarkistosta ja Elkasta tuloksetta. Varhaisin piirustus Seurahuoneesta löytyy vuodelta 1935 Helsingin kaupunginarkistosta.

Valokuvia löytyy Helsingin kaupunginmuseon arkistosta ja Museoviraston arkistosta. Svensk Förening i Åggelbyn arkistosta sekä sosiaaliviraston arkistosta Seurahuoneelta on saatu myös kuvamateriaalia.

Selvityksen nimeämättömät kuvat ovat Sanna Ihatsun ottamia.

Rakennushankkeen taustatekijät

Junayhteyden ja Oulunkylän oman pysäkin rakentaminen olivat merkitäviä huvilayhteisön sijoittumiselle juuri Oulunkylään. Yhteisön rinnalle muodostui ensin huoneiden kesävuokraustoimintaa ja myöhemmin pensionaatti, ravintola, kylpylä ja erilaisia huvituspalveluita.

Oulunkylästä huvilakaupunki

Rata Pietariin valmistui vuonna 1870. Oulunkylän kesääsukkaat anoivat joulukuussa 1880 rautatiehallitukselta pysäkin saamista Oulunkylään ja lokakuun 1. päivä 1881 avattiin Åggelbyn pysäkki eli seisake, jolle yhdistetty tavar- ja matkustajajuna tarvittaessa pysähtyi. Vuonna 1886 alkoi paikallisjunaliikenne. Virallinen asema Oulunkylästä tuli vuonna 1907.¹ Oulunkylästä tuli kulkuyhteyksien puolesta hyvin saavutettava kauempanakin Suomesta ja Venäjältä, mikä avasi uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle.

Asema muodostui kesuksekksi, jonka kautta kuljettiin töihin ja asioille. Asemalle tuli posti- ja tavarakuljetuksia jaettavaksi eteenpäin määränpäihinsä. Asemasta muodostui kokoontumispalikka ja siellä alkoi kahvilatoiminta. Linja-autoliikenne alkoi kulkea aseman kautta 1920-luvulla.²

1890-luvulla Oulunkylässä oli vain 241 asukasta, mutta pensionaatti rautatoloinen ja kylpylä tekivät Oulunkylästä kulttuurielämän keskuksen, joka palveli huomattavasi laajempaa käyttäjäkuntaa.³ Oulunkylä kasvoi huvilayhteisöstä tiiviimmäksi ja moninaisemmaksi, kansainvälistikin kiinnostavaksi yhdyskunnaksi, esikaupunkialueeksi. Varakkaat, kansainvälisiin palveluihin ja eksoottisiin harrastuksiin tottuneet oulunkyläläiset ja kesääsukkaat olivat houkuttelevaa asiakaskuntaa.³

Kylpylökulttuurin lisäksi Oulunkylään kasvoi myös muita kansainvälisti kiinnostavia toimintamuotoja. Oulunkylän kartanon maille perustettiin Suomen ensimmäinen ravirata vuonna 1884. Uudenmaan hevosystävien yhdistys perusti radan kilpakäytöö ajatellen. 1900-luvun alussa katsojapaikkoja oli peräti 900 ja lehdistöä varten oma osasto. Radalla järjestettiin myös muita tapahtumia, kuten yhdistyksen kesäjuhlia, kansanjuhlia, hiihto- ja urheilukilpailuja, jalkapallopelejä, ja pyöräkilpailuja ja myöhemmin myös moottoripyöräkilpailuja. Ravirata oli maan ainut ravikilparata vuoteen 1902 saakka. Paikallinen metsästysseura Finska Jaktförening perusti Veräjämäen Pellavakaskeen ampumaradan, joka houkutteli kansainvälistä vieraita alueelle.⁴ Sekä ravirata että ampumarata sijaitsivat kävelymatkan etäisyydellä asemalta.

1 Herranen 1988, 85; Helsingfors Dagblad 16.9.1881; Kervanto Nevanlinna, 42.

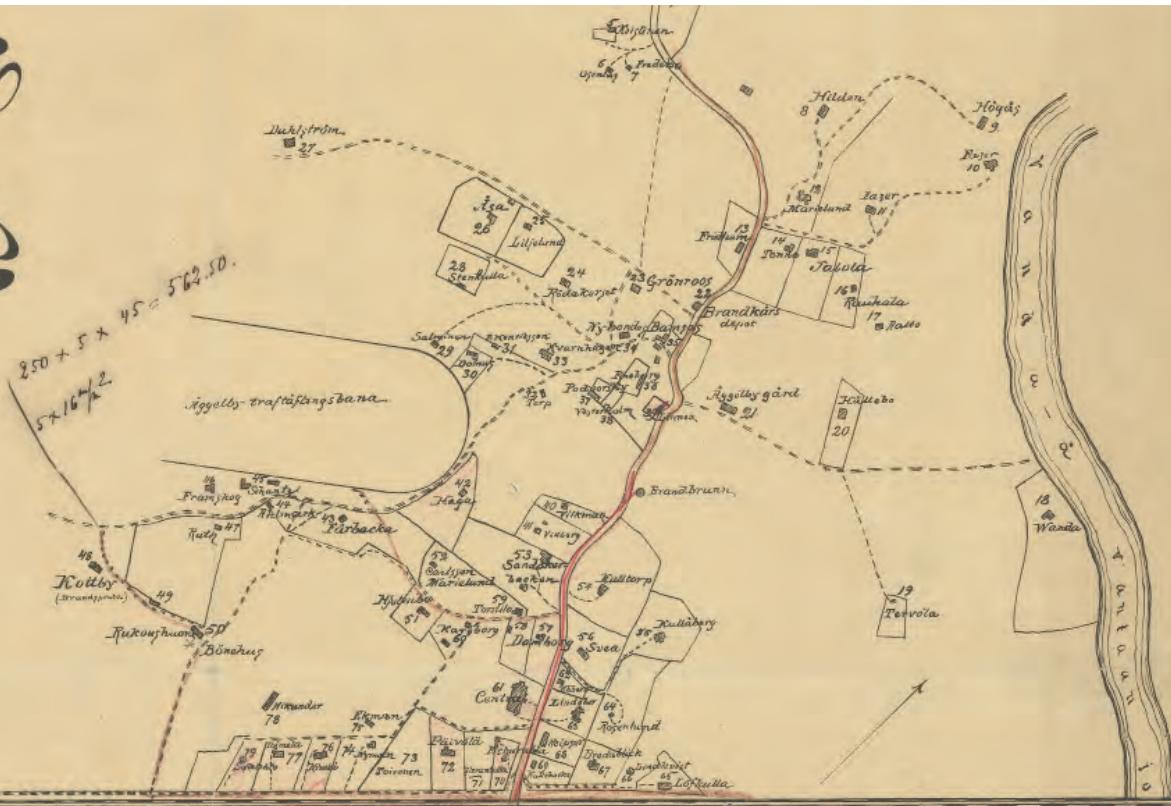
2 Harmo 1987, 37-38.

3 Kervanto Nevanlinna 2014, 50.

4 Kervanto Nevanlinna 2014, 49, 54.

ÖGGELBY VILLASAMHÄLLE

OULUNKYLÄN HUVILA-ALUE

Specialfärgar för yttre målning af byggnader,
för trädgårdsmöbel m. m. finnas.

Specialfärgar för ytter mälning af byggnader,
för trädgårdsmöbel m. m. finnas.

Rekvisioner, afsedda för Åggelby
effektueras fraktfritt till emotta-
gande å Åggelby station.

kontoret: 8 Brunnsgatan, öppet 12-3.
1900 eller Åggelby 58.

AMERIKANSK

TAKFILT,
särdeles seg och stark; behöfver inge
reparation. Tänjer sig vid sättningen
en annan års dels ije

Fördrar ingen skyddstryckning

Ingen tjärning.
Ingen sandning.
Ingen målning.

i parti & minut hos
Konrad Björkegren

Oulunkylän huvila-alueen pääväämätön kartta, todennäköisesti vuodelta 1905. Seurahuone ympyröity punaisella, I b 35 865/26, HKA.

Vuoteen 1910 mennessä Oulunkylän aseman tuntumaan oli syntynyt keskustamainen tiivistymä. Vain kivenheiton päässä asemalta olivat Seurahuone, kylpylä ja pensionaatin rakennukset puistoineen. Hieman kauempana oli kauppaliike, Folkets hem, Wibergin neitien pienet lasten koulu, ruotsinkielinen kansakoulu, Oulunkylän VPK:n Palokunnantalo Ilmarinen 2, Albin Krabben hedelmäväkimehutehdas, Rukoushuone sekä Helsingin pitäjän ensimmäinen apteekki Kullobackan huvilassa.⁵

Junayhteys oli merkittävä, sillä junia kuljetti ihmisiä lähempää ja kauempaa Oulunkylään. Vuonna 1903 avattiin ns. rantarata säännölliselle liikenteelle. Matkustajamäärät kasvoivat huimaa vauhtia. Liikkumista lisäsi uusien esikaupunkialueiden rakentaminen ja asukasmäärien kasvu.¹⁶

Uusi Suometar kuvaili vuonna 1907 aluetta seuraavasti:

"Oulunkylä, joka on Helsingistä rautateitse noin 6 kilometrin päässä, on täydellinen huwilakaupunki. Rautatien asemalta länteen, metsään päin, on huwila huwilan wieressä, kauniitten puutarhojen ympäröiminä, ja ennen pitkää on seutu radan itäpuolellakin samaten huwiloita täynnä nyt jo on niitä sielläkin koko joukko. Oulunkylä onkin helsinkiläisille suosituin kesähuittelu-paikka kauniitten maisemainsa tähden. Joka kesä pitää eri seurat ja yhdistykset kansanjuhlia siellä olewalla kilpa-ajoradalla, joihin Helsingin wähäwaraiset rientävät koko sunnuntai-päiväksi ewäskorineen, saadakseen nauttia luonnosta. Silloin saa nähdä heitä käwelewän Wan-taan rannoilla onkiwapa kädessä tai pulikoiman lämpöisessä jokiwedessä.

Hallintonsa puolesta on Oulunkylän Helsingin pitäjän alainen, mutta sillä on kunnalta luwassa itsehallinto-oikeus, ja aiwan äskettäin on sille wah-wistettu rakennusjärjestys. Oulunkylä asukaslukunsa puolesta onkin pienemmän maaseutukaupungin kokoinen, ja siellä on oma kirkko, apteekki, seurahuone y. m. kaupungille kuuluwia rakennuksia, wieläpä wesipar-tolakin, n. s. Maexmontanin pensionaatti, johon kesäksi saapuu wieraita kauempaakin.

Asemalta noin 2-3 kilometrin päässä länteen päin on työväen maanvil-jelyssäirtola-osuuskunta Alun laaja alue leweine, suorine teineen, jossa työväen omia koteja pienten peltotilkkujen ympäröiminä on warsin hauska katsella. Sanotun osuuskunnan maalla on myösken Oulunkylän työvä-enyhdistyksen talo, wanhasta rihestä muodostettuna. Sama osuuskunta on warannu palstan koulatalollekin. Alueen ympäristölle on wiime aikoina rakenntu huwiloita joukottain, suurimmaksi osaksi työväen toimesta.

Siwistysriertojen keskuspaikkana on Oulunkylän kansankoti, jossa paik-kakunnan seurat ja yhdistykset pitäävät kokouksiaan, huwejaan y. m. Kou-lukin on olemassa, mutta ruotsinkielinen suomenkielisen lasten täytyy käydä koulua kaupungissa, jos ei vältä tahdo käydä pitäjän koulussa noin 8 kilometrin päässä. Helsingin pitäjän wallassa-olijoita ei tunneta suomen-kielisen koulujen ystäviksi.

Asukkaat ovat sekalaisia waikea on sanoa herrojako wai työkansaa on enemmän, mutta suomenkieliset lienevät kuitenkin enemmistönä. Hyvä kulkuyhteys kaupungin kanssa on saanut suurimman osan asukkaista asu-maan talvetkin huwiloissaan. Tehtaita ei paikkakunnalla ole.

Wuosi wuodelta laajenee tämä esikaupunki, ja ennen pitkää on luulta-wasti Oulunkylän ja Wanhan kaupungin välinen jokiwarsi huwiloita täyn-nä, sekä Oulunkylän ja Huopalahden välinen metsäkin, jossa asumatonta wäliä ei ole enää kuin noin kilometrin werta."⁷

5 Kervanto Nevanlinna 2014, 64

6 Kervanto Nevanlinna 2014, 61-62

7 Uusi Suometari 30.6.1907 nro 147

Oulunkylään muutettiin hyvien kulkuyhteyksien vuoksi. Sinne eivät kuitenkaan hakeutuneet tavalliset työläiset, kuten Kallioon, Vallilaan tai Hermanniin, vaan alueelle muutti paljon keskiluokkaisia käsityöläis- ja virkamiesperheitä. Monet tulivat ensin kesänviettoon huvilalle tai vapaa-ajanviettoon pensionaattiin ja alueeseen kiintyneinä muuttivat alueelle pysyvästi myöhemmin. Hyvät kulkuyhteydet kaupunkiin saivat kesähuviloille tulleet jäämään huviloilleen talveksikin. Oulunkylän pensionaatilla ja kylpylällä on ollut vaikutusta Oulunkylän kasvuun ja laajentumiseen. Seurahuone teki ympäristönsä tunnetuksi ja houkutteli pääkaupunkiseutulaisia hankkimaan tai vuokraamaan maata, rakentamaan tai vuokraamaan huvilan alueelta. Kesävilloista tuli ennen pitkää talviasuttavia ja asemanseudun ja Seurahuoneen alueen asutus muuttui pysyväisluontiseksi.⁸

Oulunkylä kasvoi, 1900-luvun alkuvuosisikymmeninä tilojen lohkomisen Oulunkylässä kiihtyi. Oulunkylän väkiluku oli vuonna 1900 24, 1904 583, 1907 1004 ja 1910 1959 henkeä.⁹ Oulunkylän väkiluku pysyi parintuhannen tietämillä 1920-lukuun saakka, jolloin alkoi uusi kasvukausi.¹⁰

Oulunkylää on kutsuttu taiteilijadiirtolaksi, sillä siellä asui paljon eri alojen taiteilijoita, aluksi etenkin teatteritaiteen edustajia. Toisaalta siellä asui myös paljon sotilaita ja emigrantteja ja muita vierasmaalaisia.¹¹

Viistoilmakuva vuodelta 1920, Seurahuone ympyröity punaisella. N251652, HKM

8 Harmo 1987, 38-39, 44.

9 Kervanto Nevanlinna 2014, 59

10 Kervanto Nevanlinna 2014, 75.

11 Impola 1970, 32, 41-42.

Maankäytön vaiheita

Oulunkylä itsenäisenä kuntana

1800-luvun teollistumisen ja kaupungistumisen myötä kasvoi Helsingin ja muiden teollisuuskaupunkien liepeille esikaupunkialueita, kuten esimerkiksi Oulunkylä, Haaga ja Pasila, jotka kuuluivat hallinnollisesti ja seurakunnallisesti Helsingin maalaiskuntaan, mutta olivat toiminnaallisesti sidoksissa enemmän Helsinkiin. 15. kesäkuuta 1898 annettiin keisarillisen majesteetin asetus "taajaväkisten maalaissyhdyskuntien järjestämästä eräissä tapauksissa". Asetuksen mukaan Senaatin Talousosaston harkintaan annettiin määritätä erikseen taajaväkisten maalaissyhdyskuntien järjestys-, rakennus-, palo-, terveydenhoito- ja satamaoloista. Asian käytännön toteutus eteni kuitenkin hyvin hitaasti.¹²

Vuonna 1907 määriteltiin Oulunkylän taajaväkisen yhdyskunnan rajat maalaiskunnan valtuoston päätöksellä ja samana vuonna valtuusto päätti myöntää Oulunkylän, Pasilan ja Haagan huvilayhdyskunnille oikeuden ryhtyä valmistelemaan oman huvilayhdyskunnan olojen ja toimintojen sisäistä järjestämistä. Hallintoelimeksi muodostui jo vuonna 1905 valittu kylälautakunta, 1909 tehtävät siirtyivät valmisteluvaliokunnalle ja 1915 hallintolautakunnalle. Hallinnollinen organisointi kesti kauan ja vasta

vuonna 1916 Oulunkylän taajaväkinen yhdyskunta aloitti toimintansa.¹³ Yksi merkittävä asia, jota lautakunta käsitteli, oli aseman siirtäminen radan eteläpuolelta pohjoispuolelle ja uuden asemarakennuksen rakentaminen. Uuden aseman rakennustyöt aloitettiin vuonna 1918.¹⁴

Vuoden 1920 alusta astui voimaan Oulunkylän seurakunnan perustamispäätös, jonka nojalla Oulunkylän seurakuntaan kuuluivat alueellisesti Oulunkylän taajaväkinen yhdyskunta, Oulunkylän varsinaisen kylä ja Kottbyn verotila.¹⁵

Helsingin maalaiskunnan valtuoston hyväksymänä Åggelbyn kunta aloitti toimintansa vuoden 1921 alusta, saman vuoden lopussa kunnan virallisaksi nimeksi vahvistettiin Oulunkylä. Omaksi kunnaksi tultuaan Oulunkylä kuului Helsingin tuomiokuntaan ja sen nimikkokäräjäkuntaan sekä Huopalahden nimismiespiiriin. Oulunkylän seurakunta kuului Tampereen hiippakuntaan.¹⁶

Oulunkylän olemassaolo itsenäisenä kuntana päättyi 1.1.1946, jolloin se liitettiin osaksi Helsingin kaupunkia.¹⁷

12 Harmo 1987, 59.

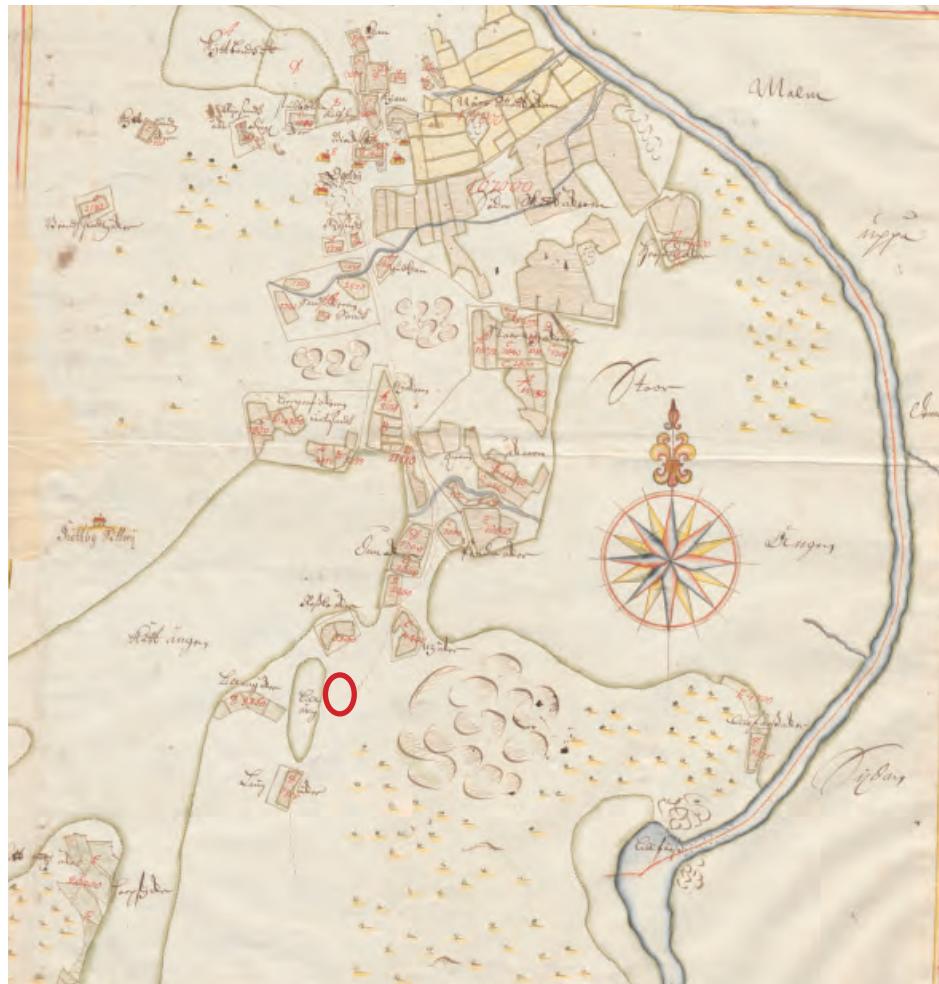
13 Harmo 1987, 59.

14 Harmo 1987, 61

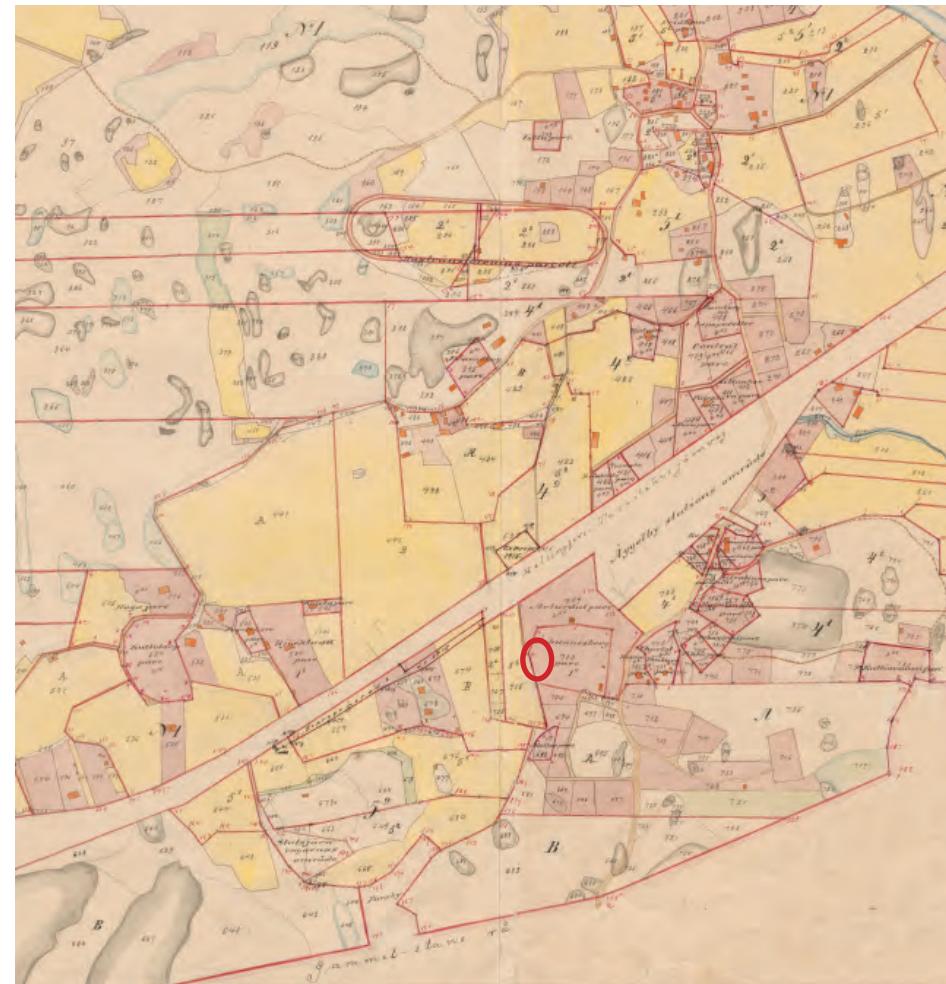
15 Harmo 1987, 67

16 Harmo 1987, 70-72.

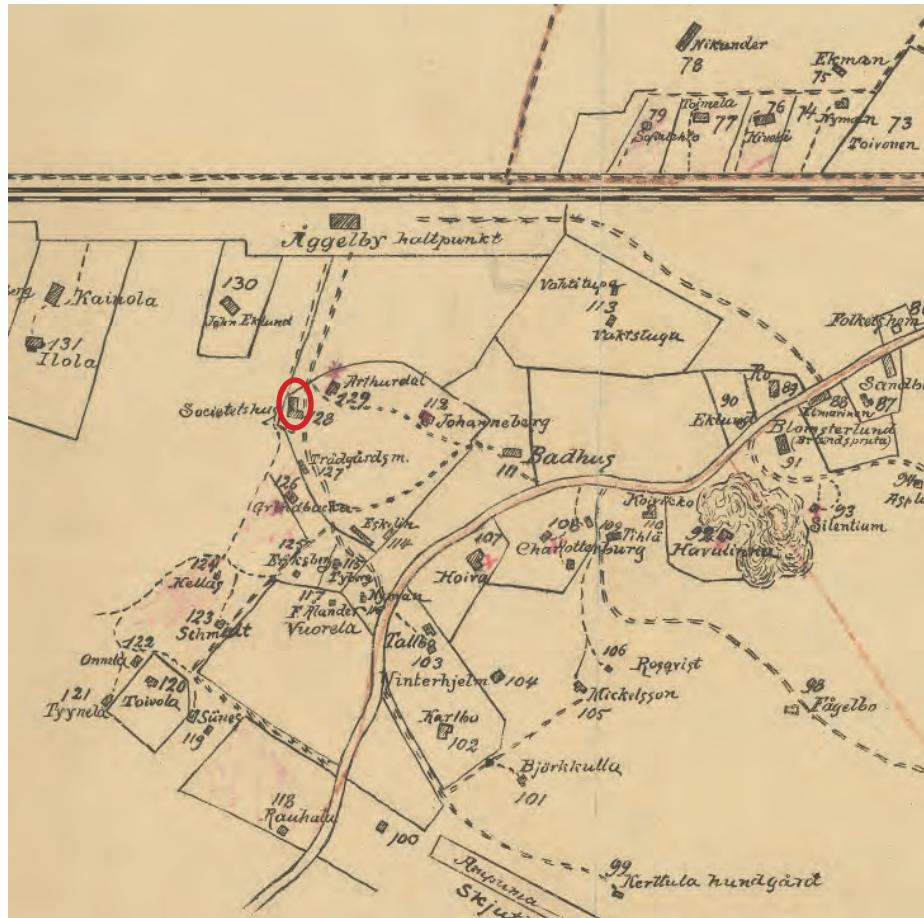
17 Impola 1970, 44.

Åggelby ja Sjöskog: tiluskartta ja selitys 1699, B7 Helsinki: 21/1-2 Oulunkylä, KA. Seurahuoneen paikka ympyröity punaisella.

Isojaon täydennys Oulunkylän ja Käpylän kylissä 1906, B7 Helsinki: 21/16-23, KA. Seurahuoneen paikka ympyröity punaisella.

Kaavoituksen vaiheita

Oulunkylässä kaupunkirakenteen syntymisen pohjana olivat Vantaanjoen mäkinen ja vehmas maisema, maastonmuotoja seuranneet vanhat tieet ja kulkureitit, viljelymaita leikkaava rautatie, teiden varsille vähitellen täydentyneet huvilapalstat.¹⁸

Aluksi Oulunkylä sai rakentua siten, että maanomistajat vetivät tonttien rajoja laittaessaan niitä vuokralle tai myyntiin. Osa palstoista myytiiin tai vuokrattiin, mutta kaikki eivät menneet kaupaksi. Siksi myös tieverkosto syntyi epämääräiseksi ja oli pitkään polkumainen. Tiet olivat paikoin hyvin kuraisia, ja sen vuoksi rakennettiin lautakäytäviä eli ns. plankkonkeja.¹⁹

Helsingin väkiluku kasvoi nopeasti teollistumisen myötä ja ylitti sadatuhanen rajan vuonna 1906. Åggelbyn kartanon maat tulivat myyntiin ja Helsingin kaupungin Rahatoimikamari esitti kaupunginvaltuustolle kartanon maiden ostamista. Kaupunginvaltuusto päätti ostosta kesäkuussa 1908 ja Keisarillinen Senaatti vahvisti päätöksen 247 hehtaarin ostamisesta. Oulunkylän maakaupat olivat Helsingin ensimmäinen suuri maanostokohde 1900-luvulla kaupungin rajojen ulkopuolelta. Maanosto mahdollisti esikaupunkialueen kasvun ohjailun kaupungin kokonaiskehityksen kannalta järkevällä tavalla.²⁰

Helsingin ja sen esikaupunkialueiden nopean muutoksen ohjaamiseksi kaupunginvaltuusto asetti vuonna 1907 Kaupungin asemakaavatoimikunnan laatimaan ehdotuksia kaupungin laajentamisesta. Sen puheenjohtajaksi valittiin professori Gustaf Nyström ja Helsingin ensimmäiseksi asemakaava-arkkitehdiksi Bertel Jung. Jung laati useita kaupunkisuunnitelmia Helsingille ja myös "Suur-Helsingille", joissa hän sijoitti kerros-

talokortteleita asemien tuntumaan ja radan varrelle, myös Oulunkylän ympäristöön. Oulunkylään ja Meilahteen hän ehdotti myös suurempia huvila- tai puutarhakaupunginosia. Kaupunkien reunoilla oleville esikaupunkialueille tuli hänen mukaan rakentaa erityisiä paikallISRATOJA, jotka olisivat nopeampia ja tiheämmin liikennöiviä kuin junat tai raitiovaunut. Jung tavoitteli myös Wienin mallin mukaista Keskuspuistoa, jossa leveä vihervyöhykealue ulottui Töölönlahden ja Kaisaniemen ympäristöstä myös muihin kaupunginosiin. Oulunkylässä se sijoittui alueen pohjoisosaan ja Vantaanjoen länsirannalle. Suunnitelmassa oli myös Oulunkylän aseman tuntumasta Vanhankaupunginlahdelle suunniteltu rautatielinja, jonka tehtävänä oli palvella Sörnäisten rautatielinjan ja Oulunkylän väliselle alueelle suunniteltua tehdas- ja varastotoimintaa.²¹

Jo vuonna 1910 oli laadittu kaikille maalaiskunnan taajaväkisille yhdyskunnille rakennusjärjestys, mutta senaatti ei sitä hyväksynyt. Oulunkylän osalta asian jatkokäsittely juuttui komiteaan.²²

Vuonna 1915 Oulunkylälle laadittiin alustava asemakaava, mutta sitä ei puutteellisena lopullisesti vahvistettu. Helsingin maalaiskunnan valtuusto esitti rakennuskaavan laatimista kaupungin toimesta, koska se oli alueen suurin maanomistaja. Kaava valmistui vuonna 1920, mutta Oulunkylä erosi maalaiskunnasta, eikä itsenäisen Oulunkylän valtuusto kannattanut asiaa, koska pelkäsi siitä koituvia kuluja. Uusi asemakaavalaki edellytti kuitenkin pian rakennussuunnitelman mukaista rakentamista myös taajaväkisten yhdyskuntien alueella ja sen puuttuessa rakentaa sai vain maaherran erikoisluvalla. Tämä tarkoitti koko kunnan joutumista rakennuskieltoon. Aieman ehdotuksen pohjalta laadittiin uusi rakennussuunnitelma, jonka kunnanvaltuusto hyväksyi vuonna 1933 ja maaherra vahvisti pari vuotta myöhemmin.²³

18 Kervanto Nevanlinna 2014, 67

19 SKSÄ 3291968

20 Kervanto Nevanlinna 2014, 70-72.

21 Kervanto Nevanlinna 2014, 75-76

22 Impola 1970, 27.

23 Impola 1970, 26-27.

Vuonna 1932 Helsingin kaupunki omisti 2/3 Oulunkylän maa-alasta²⁴ ja sikäli alueen rakentamista olisi ollut helppo ohjailla. Kuitenkin tarkkojen määräysten puutteessa rakentamista oli vaikea valvoa. Epävirallista valvontaa suoritettiin palotarkastusten yhteydessä. Rakennuslautakunta oli asetettu, mutta sen toimintaan oltiin tyytymättömiä ja 1934 lautakunta ilmoitti, että sen toimintaa ei pidetty asukkaiden keskuudessa tarpeellisena. Vasta vuoden 1939 alusta Oulunkylä siirtyi Helsingin rakennustarkastajan valvonta-alueeseen, jolloin rakennusvalvonta tehosuihi. Oulunkylän kunta liitettiin Helsinkiin vuonna 1946 osana suurta alue-liitosta, jota ministeriö oli valmistellut jo vuodesta 1928.²⁵

Raamatit rakentamiselle antoi rakennussuunnitelma ja siihen liittyvä rakennusjärjestys, joka hyväksyttiin 17.1.1945. Suunnitelmassa Oulunkylän alue varattiin asuin- ja liiketarkoituksiin ja siinä pyrittiin säilyttämään Oulunkylän luonne omakotitalotyypisenä asuma-alueena.²⁶

Asemakaava alueelle laadittiin vuonna 1952 ja sen tarkoituksesta oli luo- da edellytykset huvilatonttien rakentamiselle. Asemakaava ei suojelellut alueella olevaa rakennuskantaa, vaan sen sallima rakennusoikeus tontti-tehokkuudella $e=0,4$ vaikutti monen arvokkaan huvilarakennuksen purkamiseen alueella.²⁷ Nykyinen Oulunkylän rakenne perustuu suurelta osin vuonna 1953 hyväksyttyyn asemakaavaan.²⁸

Birger Brunilan vuonna 1924 allekirjoittama toteutumaton suunnitelma Oulunkylän aseman etelänpuoleisista alueista, Ib:35 865/15, HKA. Seurahuone merkity punaisella ympyrällä. Suunnitelma mukaili Jungin ja Saarisen muutama vuosi aiemmin laatimia suunnitelmia.

24 Kervanto Nevanlinna 2014, 19.

25 Impola 1970, 27; Nevanlinna 2014, 19.

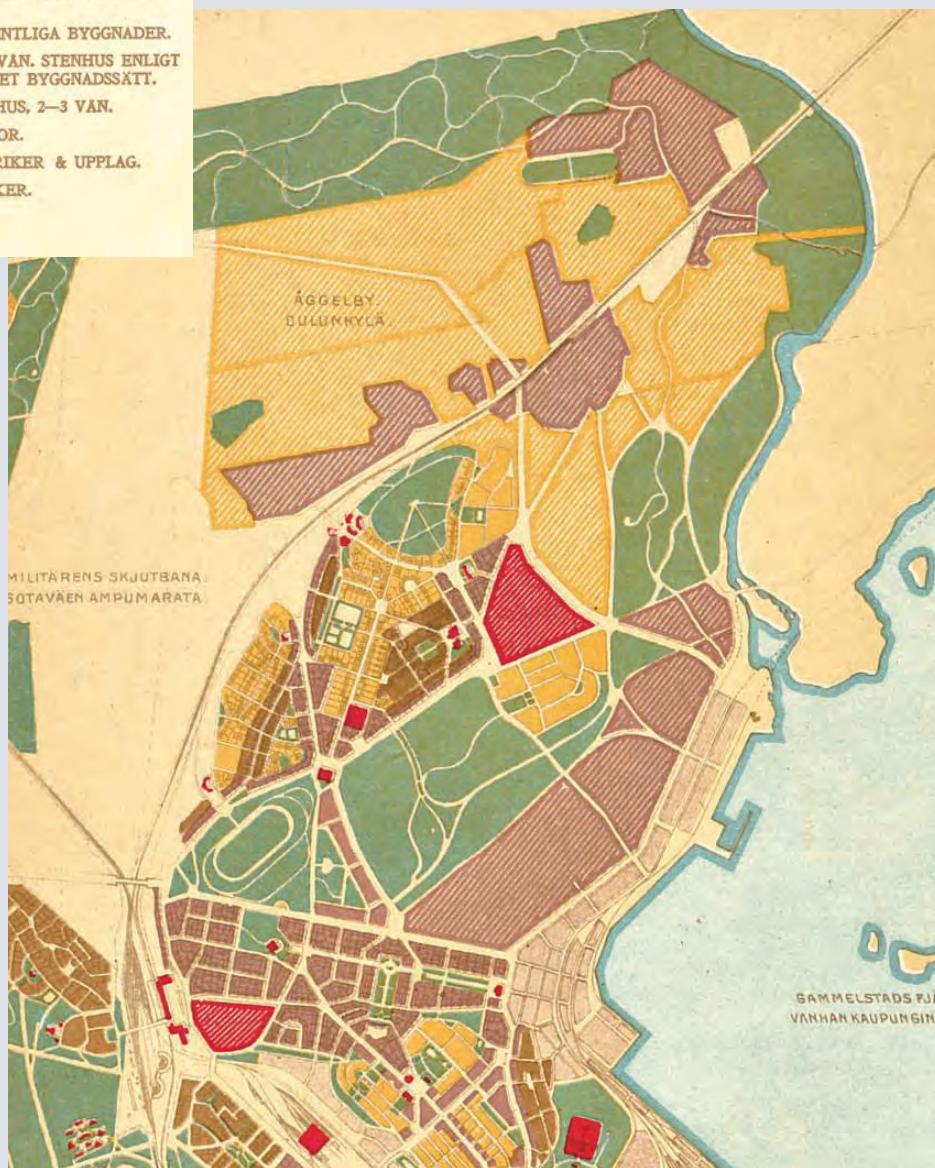
26 Kervanto Nevanlinna 2014, 19.

27 Impola 1970, 45.

28 Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 5.

BOSÄTTNINGSPPLAN
FÖR
STOR-HELSINGFORS

■ OFFENTLIGA BYGGNADER.
■ 4–6 VAN. STENHUS ENLIGT
SLUTET BYGGNADSSÄTT.
■ RADHUS, 2–3 VAN.
■ VILLOR.
■ FABRIKER & UPPLAG.
■ PARKER.

Suunnitelma Munkkiniemi-Haga ja Suur-Helsinki, Tutkimuksia ja ehdotuksia kau-punkijärjestelyn alalta, Eliel Saarinen -julkaisun kartta s. 73.

Oulunkylä Suur-Helsingin visioissa

Vuonna 1915 Eliel Saarinen julkaisi Munkkiniemi-Haagan kaupunkisuunnitelman yhteydessä myös Suur-Helsingin asemakaavan, jonka laatimiseen Jung oli osallistunut. Oulunkylään Saarinen hahmotteli aseman ympärille 4-6 kerroksista kivitaloista muodostettuja umpikorttelialueita ja muuten pääosin huvilarakentamista. Oulunkylän kautta kulki kaksoisväylä, toinen Hämeentieltä Vantaanjokilaaksoa pitkin Oulunkylän ja Pakilan läpi pohjoiseen ja toinen Käpylästä Mäkelänkatua ja edelleen radan varalta pitkin aseman kautta, yhteen edelliseen tiehen. Oulunkylän asemalle johti Hämeentieltä nykyistä Käpylältien linjausta seurannut "etukaupunkirata".²⁹

Saarisen varsinainen suurkaupunkivisio Helsingistä, Pro Helsingfors-suunnitelma, jonka laatimiseen Bertel Jung ja Einar Sjöström osallistuivat, valmistui 1918. Suunnitelman rajat ulottuivat kauemmaksi ja Saarinen esitti esikaupunkien verkosta, joista kunkin ytimessä oli keskus liike- ja asuinkerrostaloineen ja sitä kehystävä huivila-asutus. Oulunkylä oli esitetty yhtenä tällaisena keskittymänä. Aseman ympärille Saarinen sijoitti symmetria-akseliin perustuvan tiiviin keskuksen.³⁰

Vuonna 1920 Bertel Jungin virkaan asemakaava-arkkitehdiksi avustajan virasta siirtynyt Birger Brunila laati Oulunkylän asemakaavan järjestelyehdotuksia yhteensä 4 kpl, jotka vain yksityiskohdiltaan erosivat toisistaan. Ehdotuksissa oli kortteli- ja tonttijaon lisäksi merkitty katuverkosto, puistot ja paikat julkisille rakennuksille. Ehdotukset seurasivat Jungin ja Saarisen kehittämää periaatteita, joissa aseman ympäristö rakennettiin keskustamaisen tiiviisti ja etäämmällä huvilamaisesti. Brunila arvosti englantilaista puutarhakaupunkirakentamista ja hän oli käynyt tutustumassa Lontoona ja Letchwortin alueisiin, mikä näkyi hänen laatimissaan Oulunkylän ja Käpylän kaupunkisuunnitelmissa. Kaupunkirakenteessa Oulunkylä ja Käpylä oli liitetty toisiinsa.³¹

29 Nevanlinna 2014, 78

30 Nevanlinna 2014, 79

31 Nevanlinna 2014, 80

Rakennussuunnitelma vuodelta 1933, lb:35 Osittaiskartat, 28. kaupunginosa 865/18, HKA.

Vuonna 1981 hyväksytty Seurahuoneen tontti koskeva asemakaavamuutos, Puutaloryhmän selvitys 15.1.1982.

Seurahuoneen tontin vaiheita

Oulunkylän Seurahuoneen tontti on alkujaan osa Kottbyn yksinäistilaa, joka on luultavasti keskiaikaista rälssiä oleva tila. Kottby enstaka hemman eli Käpylän yksinäistalo, rek n:o 1, pinta-alaltaan 175,10 ha, merkittiin maarekisteriin 5.7.1776. Kantatilasta erotettiin Johannisbergin palsta rek. n:o 1⁴ 19.7.1823, samaan aikaan muiden lohkomisten kanssa. Omistussuhteet ja jaon syyt ovat tuntemattomat. Johannisbergistä erotettiin vuonna 1907 Emilielundin tila rek. n:o 1². Seurahuoneen nykyinen tontti muodostuu Emilielundin tilasta (1970,5m²) ja Nybondsin tilasta rek. n:o 5²(394m²), joka oli alkuaan kruunun lahjoitusmaa, jonka kaupunki oli saanut haltuunsa lahjoituskirjalla. Tästä tilasta erotettiin 394m² (Nybonds rek. n:o 5²) vuonna 1965 ja liitettiin nykyisen Oulunkylän Seurahuoneen tonttiin.³²

Varhaisin löytynyt kauppakirja, joka selvittää omistussuhteita, on päivätty 5.3.1881. Myyjänä on Magnus Leonard Lönngrén, joka Käpylän yksinäistalon puolikkaan omistajana myy tehtailija Berndt Ölanderille kolme tynnyrinalaa Veräjämäen haan pohjoispäästä.³³

Tontilla on ollut Seurahuoneen eteläpuolella leivintupa, jota on käytetty myös asuntona. Sen yhteydessä on ollut myös pesutupa sekä mahdollisesti myös navetta. Nämä molemmat rakennukset näkyvät vielä vuoden 1959 valokuvassa samoin kuin kaivo. Nykyisin jäljellä on huonokuntoinen ulkorakennus, jota on käytetty käymälärakennuksena silloin kun rakennuksessa oli vuokra-asuntoja. Rakennus on karttojen perusteella ainakin 1920-luvulta, mahdollisesti vanhempikin.

Vuonna 1953 hyväksytyssä asemakaavassa Seurahuoneen tontti oli määritetty asuntotontiksi, jonka rakennusoikeus oli lähes kaksoi ja puoli kerretta Seurahuoneen kokoinen.³⁴

Esikaupunkialueiden yleiskaavan rakennussuojelun liitekartalla n:o 7 (2.5.1978) ja sitä vastanneessa luettelossa esikaupunkialueiden suojeleukohteista Seurahuoneen ja sitä ympäröivän miljöön historiaa kuvattiin tarkasti ja sen merkitystä niin helsinkiläisille kuin oulunkyläläisille painotettiin. Suojeluaroiksi määriteltiin sen kulttuurihistoriallinen arvo, rakennustaiteellinen arvo, miljööarvo, merkitysarvo ja ainutlaatuisuus.³⁵

Oulunkylän Seurahuoneen tontille 3/28007 tehtiin asemakaavan muutos vuonna 1980. Sen tavoitteena oli tontilla olevan rakennuksen suojeelu. Asemakaavan muutos vahvistettiin 19.2.1981. Kaavassa tontti merkittiin yleisten rakennusten korttelialueeseen kuuluvaksi. Seurahuone-rakennus sijoittui rakennusalalle, jolla olevaa rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia muutos- tai lisärakentamistöitä, jotka turmelevat sen kulttuurihistoriallista tai rakennustaiteellista arvoa tai tyyliä. Rakennusalan liittyy lisärakennuksen rakentamismahdollisuus n. 7,5 x 15m² suuruista yksikerroksista rakennusta varten. Suurin osa tontista on merkitty istutettavaksi tontin osaksi.³⁶ Nykyinen kaava 8272 on ollut voimassa vuodesta 1981 alkaen.

32 Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 2

33 Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 3

34 Kervanto Nevanlinna 2014, 159–160

35 Kervanto Nevanlinna 2014, 160

36 Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 5.

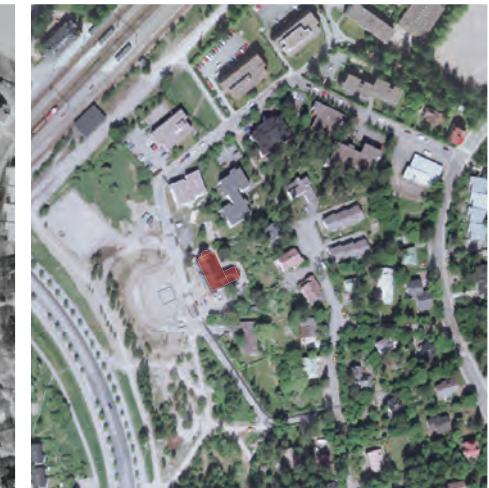
1932

1964

1976

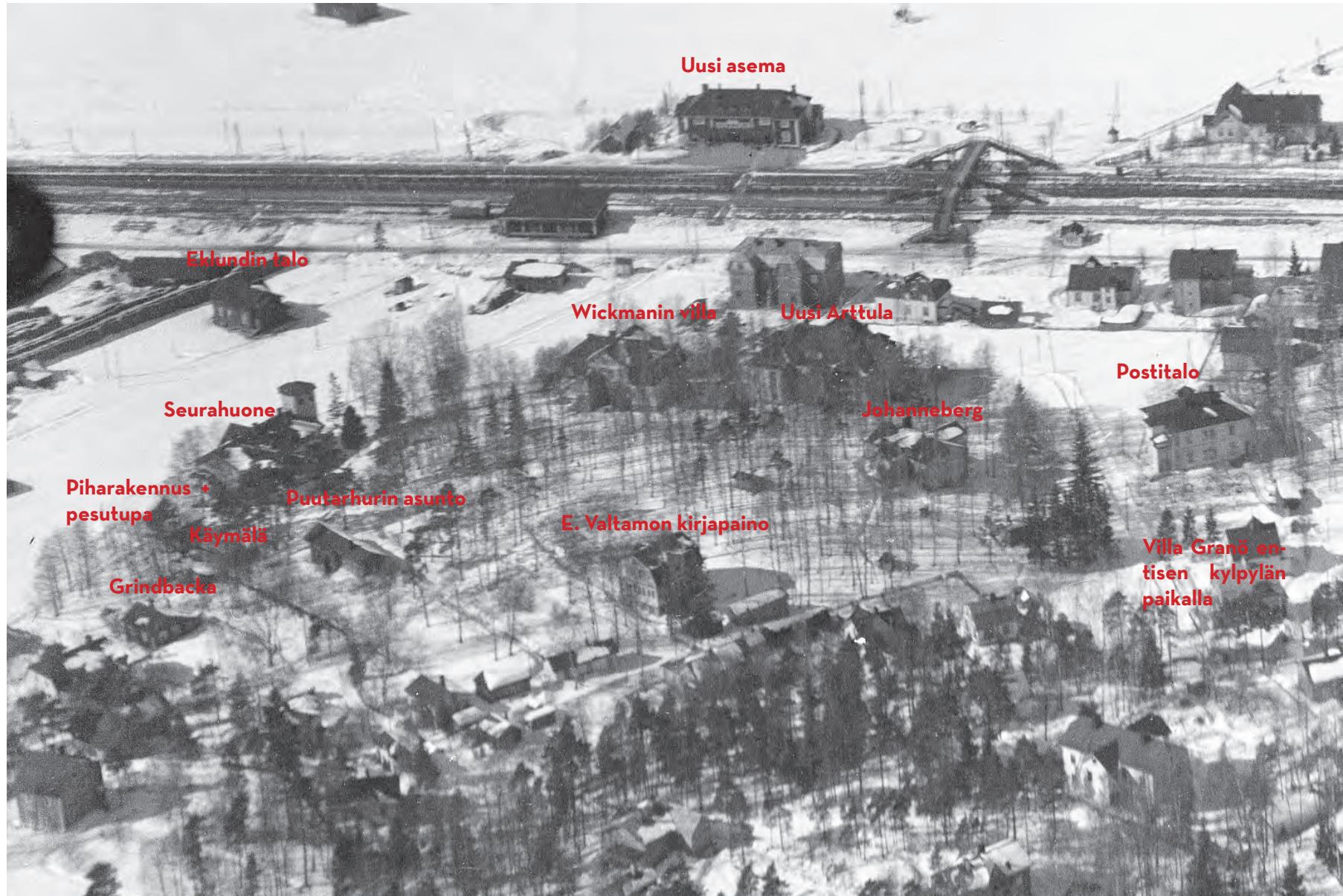

1988

Ilmakuvat eri vuosilta, Blom Kartta Oy ja Helsingin kaupungin kiinteistövirasto. Seurahuone korostettu punaisella.

Valokuva vuodelta 1959. Kuvassa oikealla näkyy talousrakennus ja ylempänä rinteessä vanha sauna-rakennus. Valokuvaaja Constantin Grünberg, N21084, HKM. Ilmakuviien perusteella ylempi talousrakennus on purettu vuoteen 1988 mennessä ja alempi asunto talousrakennus ja pesutupa maist-raatin kehoituksesta vuoden 1969 tienoilla.

Rautatie Oulunkylä-Malmi 13.3.1931, Sulanko, Suomen Ilmavoimamuseo. Punaisella merkitty rakennukset, Sanna Ihatsu.

Rakennushankkeen vaiheet

Ölander myi maata ja huvilan Maexmontanille

Värjärimestari Brendt August Ölander osti maaliskuussa 1881 Kottbyn yksinäistalon puolikkaan omistajalta Magnus Leonard Lönngrönlä kolme tynnyrinalaa eli noin 1,5 hehtaarin maa-alan Veräjämäen haan pohjoispäätä.³⁷ Paikka oli kaunis, koivuja kasvava rinne. Hän rakensi sinne nykyisen Larin Kyöstintie 11:n kohdalle kolmikerroksisen tornillisen huvilan.³⁸ Ölander ei perustanut kylpylaitosta, kuten monissa lähteissä virheellisesti mainitaan, vaan hän alkoi vuokrata huoneita kesääsukkaille.³⁹ Folkvännen 29.8.1883 mainitsee osan Oulunkylässä kesäänsä viettäneistä paristakymmenestä perheestä asuneen värjärimestari Ölanderin ja insinööri Bremerin vastarakennetuissa huviloissa.⁴⁰

Vuonna 1884 kolmikerroksisen tornihuvilan osti 30 000 mk:lla varakas apteekkarin leski Johanna Charlotta Maexmontan, joka oli perinty mieheltään viinatehtaan ja viinimyymälän Kaivokatu 7:ssä, jossa Ölanderin värjäämökin sijaitsi. Maexmontan jatkoi huvilahuoneistojen kesävuokrausta.⁴¹ Kyseinen huvila oli kolmikerroksinen tornihuvila, jonka paikalle rakennettiin myöhemmin Wickmanin huvila ja missä nykyisin sijaitsee kerrostalo, osoitteessa Larin Kyöstin tie 11.

rene.

— *Villahandel.* Fabrikören B. A. Ölander har för någon tid sedan försålt sin invid Åggelby haltpunkt belägna prydliga villa åt enkefru J. E. Maexmontan för en summa af 30,000 mk.

— *Vattnato sommaratun i*
Morgonbladet 20.6.1884.

Flera sorters utmärkt godt hve-te, surt och jästbröd dagligen till salu å Maexmontans villa invid Åggelby haltpunkt.

Hufvudstadsbladet 18.6.1887

37 Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 3.

38 Hufvudstadsbladet 14.3.1882

39 Hufvudstadsbladet 14.3.1882

40 Folkvännen 29.8.1883

41 Oulunkyläinen 4.2.2018; Koste muistio 2018; Morgonbladet 20.6.1884.

Helmi-maaliskuussa 1885 Maexmontan yritti myydä tai vuokrata koko huvilaa. Myynti-ilmoituksesta ilmenee, että huvilakokonaisuuteen kuului kaunis ja tyylikkäästi sisutettu, täysin kalustettu huvila kolmessa kerroksessa ja tarvittavat ulkorakennukset eli sauna, talli, vaunuliiteri, rengin huone, jäälkellarit, jne. sekä uimakoppi Vantaanjoen vieressä. Rakennusryhmän mainostettiin olevan omalla maalla, havu- ja lehtipuumetsän ympäröimänä, upealla paikalla, lähellä Oulunkylän pysäkkiä, 7 virstaa Helsingistä. Erityisesti pyydettiin huomioimaan, että matka oli vain 10 minuuttia rautateitse tai puoli tuntia hevosella kaupungista.⁴² Myöhemmin rakennuskokonaisuuteen kuului myös leipomo.⁴³

Arturdalin tornihuvila paloi vuonna 1910. Uutinen palosta julkaistiin monissa sanomalehdissä ympäri Suomea. Uutisissa oli virheellisesti sekoittettu kaksoi lähekkäin olevaa tornihuvilaa ja monissa lehdissä kerrottiin Seurahuoneen palaneen. Hufvudstadsbladet 20.2.1910 kuitenkin kertoi, että kyseessä oli tuolloin Wickmanin omistama tornihuvila lähellä Seurahuonetta, missä Maexmontan aikoinaan piti Oulunkylän pensionaatia. Wickman rakennutti palaneen huvilan paikalle myöhemmin huvilan, jota kutsutiin Wickmanin huvilaksi. Sen viereen rakensi Artur Holmgren vuokratontille vuonna 1914 uuden Arturdalin, joka nykyisin tunnetaan Arttulana.⁴⁴

Hufvudstadsbladet 20.2.1910.

— **Villabrand i Aggelby.** I går kl. 1-tiden på natten kallades Aggelby frivilliga brandkår till den s. k. tornvillan, tillhörig stationsinspektorn Alb. Wickman och belägen i närheten af societethuset samt järnvägsstationen. Den ståliga villan, som härstammade från 1884 eller före den tid, då fru Mæxmontan innehade Aggelby pensionat, var uppförd af trä i tre våningar med 13 rum, hvilka alla varo bebodda. Elden uppstod i andra våningen, hvilken innehades af tapetseraren Forssell, af hittills okänd anledning. Lågorna spredo sig inom kort till angränsande rum. Skräddaren Roivas och hans familj samt postrevisorn Helenius kunde endast med knapp nöd rädda sig från tredje våningen; dock lyckades det den förre att bärga ett par symaskiner och några möbler. Däremot förstördes all lösegendom för tapetseraren Forssell. I första våningen som beboddes af timmermannen Lindqvist, bärgetes största delen af lösegendomen. Släckningsarbetet försvärades af brist på vatten och fordon för vattentransporten. Inom kort tömdes nämligen den s. k. pensionatsbrunnen och likaså en annan brun i närheten. Villan nedbrann inom tre timmar till grunden och ännu på dagen i går kyttrade elden i ruinerna.

Villan var försäkrad i bolaget Salamandra för 25,000 mk. Af hyresgästerna torde endast tapetseraren Forssell ha haft sin egendom försäkrad som det uppgifts för 4,000 mk.

42 Helsingfors Dagbladet 9.3.1885

43 Hufvudstadsbladet 18.6., 19.6., 21.6., 23.6.1887.

44 Koste muistio 2018

Maexmontanin pen-
sionaattiin kuulunut
tornihuvila, kuva
Kervanto Nevanlin-
na 2014, 235.

Edeltävä rakennus paloi täysin

J.C. Maexmontan avoitui vuonna 1889 lihakauppias Louis Kniefin kanssa ja pariskunta alkoi rakennuttaa yksityishuvilaa Juhannusmäen länsilaitaan.⁴⁵ Tulipalo kuitenkin tuhosи puolivalmiin huvilaan 5. elokuuta 1889. Palovahinkoasiakirjan mukaan palo lähti vintiltä ja tuhosи koko rakennuksen. Palanut rakennus oli rakenteilla oleva puinen, kaksikerroksinen huvilarakennus, jossa oli peltikatto. Rakennuksessa oli yhdeksän huonetta ja veranta. Rakennus oli mitä ilmeisimmin myös muualta siirretty hirsirakennus, joka oli ostettu 900mk:lla ja jonka siirto ja udelleenpystytys oli maksanut 2912,60mk.⁴⁶

Paloa edeltävänä iltapäivänä Kniefin pariskunta oli matkustanut junalla Helsingin kaupunkiin ja he kuulivat aamulla klo 4 aikaan talonmiehensä kautta palosta. Todistajina kuultiin useita ihmisiä: Palon oli huomannut kesääsukas rouva Anna Fatzer yhden aikaan yöllä ja hän oli herättänyt naapurit, jotka olivat aloittaneet sammuttamisen. Palaneen huvilan rakennustöistä vastannut kirvesmies Matts Helenius, jolle maksettiin rakennuksen rakentamistöistä 2850mk, oli nukkunut huvilan viereisessä rakennuksessa, johon hän oli majoittautunut rakennustyön ajaksi. Hän oli herännyt siihen, kun viereinen rakenteilla oleva talo oli ollut ilmiliekeissä. Muurari Samuel Reinhold oli saapunut paloa edeltävänä iltana ja mennyt nukkumaan Rouva Kniefin tallin vintille, josta oli herännyt sammutustöihin. Rouva Fatzer oli herättänyt renki Anton Henriksson sammutustöihin. Kukaan todistajista ei huomannut mitään epäilyttävää palopaikalla ja tutkimukset lopetettiin.⁴⁷

Arviomiesten mukaan palon sammutustyöt suoritettiin suurella taidolla koska läheisyydessä oleva isompi rakennus (ilmeisesti Arturdalin tornihuila) pystyttiin pelastamaan huolimatta siitä, että tuuli oli käynyt sinne päin ja ehdotettiin, sadan markan palkkiota jaettavaksi niiden henkilöiden kesken, jotka sammutustöihin osallistuivat.⁴⁸

Palovahinkoasiakirjan mukaan rakennus tuhoutui täysin, eikä sen arvoa voitu hyödyntää. Rakennuksesta jäi ainoastaan kivijalka, joka sekin oli sammutustöissä käytetty veden vuoksi pilalla. Muurien tiilet olivat palasina, eikä niitäkään voitu hyödyntää.⁴⁹

6.8.1889 Päivän Uutiset kirjoitti palosta:

"Suurehko tulipalo oli toissayönä Oulunkylässä n. 2 aikaan, jolloin paloi Maexmontanin huvila poroksi siellä. Tarkempia tietoja tulipalosta ja wallekan irtipääsemisestä puuttuu wielä. Huvila oli wakuutettu Fennia-yhtiössä 6 000 mk:sta."⁵⁰

45 Oulunkyläinen 4.2.2018.

46 Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212, Elka.

47 Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212, Elka.

48 Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212, Elka.

49 Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212, Elka.

50 Päivän Uutiset 6.8.1889

År 18 89.

BRANDFÖRSÄKRINGSAKTIEBOLAGET FENNIA.

BRANDSKADEHANDLINGAR N° 212.

Försäkringsbref N° 24296.

Försäkringstagare:
J. C. Macemontan

Försäkringsbelopp Fmk 6 000~ Reassuransbelopp Fmk ~

Agenturens i ~ brandskade N^o ~

Brandstället Nylands län, Helsinge s: Åggelby hattspunkt

Utbetald ersättning Fmk 6.000~

Omkostnader " 50~

Summa Fmk 6.050~

Branden timade den 5.8.89

Första underrättelsen inkom den 5.8.89

Dochänd den

Brandskadebok Fol. 24.

Regleringsbok " 24.

BRANDFÖRSÄKRINGS AKTIEBOLAGET FENNIA, Helsingfors.		
Agentur: <i>Hfdh</i>	Poliskonsept N:o 24296	Risikobok N pag. 6
Ivä samma risk? <i>Ny</i>	Försäkringstiden är 3 mån dag Början 15 Junii 1889 slut 15 Sept 1889	Är auktorisation meddelad? <i>Ny</i> Brevets datum? <i>Ny</i> Är försäkringen uppgiven genom telegram? Datum? <i>Ny</i> Är brandbrefet utlytt mot ett fört utfärdat? N:o? <i>Ny</i>
Försäkringsbelopp: Premiesats för förs.tiden:	<i>Fmk. 6 000~</i> å <i>E. S. 0/00~</i>	Reassuranser:
"	" 0/00~	Bolag. Fmark. Appl. N:o Avis N:o
"	" 0/00~	
"	" 0/00~	
"	" 0/00~	
"	" 0/00~	
<i>Fmk. 6 000~</i>	S:a försäkringsbelopp.	
Totalpremie <i>Fmk. 16.80</i>		
Årspremiesats <i>Fmk. 0/00</i>		
Förnyelsebevis N:o		
Tillägg N:o		
P. M. N:o		
Distrikt: Nylands Helsinge s:z	Brandbrefet annuleradt den Nya brandbrefets N:o	
<p>Brandförsäkrings aktiebolaget Fennia försäkrar mot eldfara åt Firman <i>J. C. Macemontan</i> boende i Hj. fors såsom ägare att en under uppförande varande villa byggnad af trä under järnplattak belägen vid Åggelby hattspunkt i Helsinge socken af Nylands län. <i>Hj. fors d 15 juni 1889</i> <i>Vesternark</i></p>		
Försäkringsbelopp. Fmark.	Premiesats %/as	Premielopp Fmk. %

Uusi huvila Kniefin pariskunnalle

Palovakuutus kattoi uuden rakennuksen rakentamisesta aiheutuneita kuluja.⁵¹ Elokuussa 1890 rouva Maexmontan-Knief osti huutokaupasta Kirkkokatu 11:n purettavan empiretalon. L-kirjaimen muotoinen, yksikerroksinen talo oli rakennettu vuonna 1839 ja siinä oli 14 huonetta. Talo purettiin ja kuljetettiin osina Oulunkylään uudelleen pystytettäväksi.⁵² Outi Koste on arvellut, että lisähirret torniin, kattorakenteisiin ja pieniin laajennuksiin tulivat todennäköisesti rouva Kniefin marraskuussa 1890 Laxströmlta ostamasta talosta.⁵³

Talo piha-alueineen oli mitä ilmeisimmin valmis jo viimeistään seuraavan vuoden lopulla. Rakennus oli Maexmontan-Kniefin pariskunnan yksityiskäytössä, jossa pariskunta asui osan vuotta 1890-luvulla ja sieltä käsin rouva hoiti Åggelbyn kesääsuntojen vuokraamista lähihuviloista sekä muita liiketoimintoja muualla Suomessa.⁵⁴

Samaan aikaan valmistui myös pienempi rakennus, 4 huonetta ja keittiö, veranta ja vinttihuone, jota rouva Maexmontan tarjosi vuokrattavaksi kesääsunnoksi (tämä oli mahdollisesti Villa Charlottenburg). Hän myös tarjosi ylimääräistä kivijalkaa myytäväksi rouva Hjeltin tehtaan läheltä.⁵⁵

Rakennuksen rakentajista ei ole löytynyt varmaa tietoa. On mahdollista, että sama kirvesmies Matts Helenius, joka vastasi keskeneräisenä pala-neen rakennuksen pystytyksestä on ollut rakentamassa myös nykyisen Seurahuoneen rakennusta. Outi Koste pitää mahdollisena, että työnjoh-taja Anders Svensson ja kirvesmies David Sirén olisivat olleet rakentaji-na. Tuon nimisiä henkilöitä ei tuohon aikaan asunut Oulunkylässä, mutta he olivat todistajina Maexmontan-Kniefin ostassa Petaksen tilan omis-tajilta Mikael ja Hedda Nyströmiltä Charlottenburgin maa-alueen raken-nukseineen. Rakennusten osia mahdollisesti käytettiin Seurahuoneen tornin ja päädyn rakentamiseen.⁵⁶

3
Asuinrakennusta,
jotka ovat säätyhuoneen tonttialueella Helsingissä, nim. yksi puurakennus osoite N:o 11 Kirkkokadun varrella Ritarikadun viereisessä kulmassa (Prof. Salzmanin ent. talo), resp. 79 ja 73 jal. p. tulisijoja 14, joista 3 työkissä, sekä erityinen dushilaitos, jossa on kylpyamme ja vesibana; yksi 33 jal. pit. puurakennus, osoite N:o 10 Ritarikadun varrella, jossa rakennuksessa on 6 tulisijaa, yksi kyökissä, ja yksi leivinuuni sekä yksi 42 jal. pit. puurakennus, osoite N:o 12 myös Ritarikadun varrella ja 7 tulisijalla varustettu, joista yksi on kyökissa ja yksi leivinuuni. myöväärjulkisella huutokaupalla itse paikalla
Torstaina nyk. Elok. 14 p:nä
klo yksi (klo 1) i. p., ehdolla, eti rakennukset yhden (1) kunkauden ku luessa sen jälkeen kukin paikaltaan pois korjataan, sekä muutoin lähemmin so pimiseen mukaan huutokauppassa. — Tonttemattomalta ostajalta vaaditaan täysi maksu eli ainakin käsiraha heti huutokauppassa. — Asema-piirustukset kullekin rakennukselle ovat täällä nähtävänä. — Helsingin kaupungin Huutokaup pakamarissa Elok. 2 p. 1890.
Viran puolesta:
J. W. Nygrén.

Uusi Suometar 10.8.1890

— Byggnadsauktion. Auktion anställdes i dag å tre boningshus belägna å ständerhusområdet, och inropades byggnaden å gården n:o 10 vid Riddaregatan af sjökäristen P. Alexandroff för 680 mk, byggnaden å gården n:o 11 vid Kyrkogatan af fru J. Ch. Knief för 2,600 mk samt byggnaden å gården n:o 12 vid Riddaregatan af gaslysningsbolaget för 760 mk.

Nya Pressen 14.8.1890

— Den Saltzmanska gården vid
Kyrkogatan 11 har nu röfvisits ned till
grunden, och komma byggnaderna å den
samma inhållande tillsammans 14 bo-
stadsrum att flyttas till Åggelby, där
en willa uppfördes för fru Ch. Kneifs
räfning.

Folkwännen 30.8.1890

51 Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212, Elka

52 Oulunkyläinen 4.2.2018

53 Koste muistio 2018; Hufvudstadsbaladet 2.11.1890

54 Koste muistio 2018

55 Hufvudstadsbladet 23.9.1891, Koste 2018 muistila

56 Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212, Elka; Koste, sähköpostitiedonantaja
4.10.2020.

Ritarikatu 10 - Kirkkokatu 11, taustalla rakenteilla oleva Säätytalo (Kirkkokatu 13, Snellmaninkatu 9). Puurakennus oli nykyisen Säätytalon puiston kohdalla. Rouva Maexmontan osti rakennuksen ja siirrähti sen Oulunkylään. Valokuvaaja Rosenbröijer A. E., 1890. Helsingin kaupunginmuseon kuvarkisto.

Vertailuna kuva nykyisestä Seurahuoneesta samasta kuvakulmasta otettuna. Kattomuotoa, korkeampaa kivijalkaa, parvekkeita ja tornia lukuunottamatta rakennus vastaa hyvin pitkälle Kirkkokatu 11:n rakennusta. Kuva Oulunkyläinen 25.3.2019, kuvaaja Timi Liete.

Vesiparannuslaitos ja pensionaatti perustetaan

Maexmontan-Knief oli kaavaillut avaavansa Oulunkylään keuhkotautiparantolan⁵⁷, mutta ryhtyikin keväällä 1892 johtamaan Helsingin Seurahuoneen hotellia ja ravintolaa. Kesällä 1896 hän emännöi myös Hangossa kylpylävieraille tarkoitettua Bellevue-pensionaattia, mistä Maexmontan-Knief sai ilmeisesti idean perustaa Oulunkylään kylpylaitoksen.⁵⁸

Vuonna 1897 kuvernööri myönsi Maexmontan-Kniefille luvan perustaa kesäkuausina toimivan täyshoitolan ja sen yhteydessä toimivan parantolan, jota johtaisi laillistettu lääkäri. Samalla pensionaatti sai luvan tarjoilla ”juovutus- ja mallasjuomia” vierailleen, parantolan potilaille ja ravintolan ruokailijoille.⁵⁹

Uusi kylpylärakennus valmistui vuonna 1897 nykyisen Larin Kyöstin tie 14-16 vällille Villa Granönä tunnettu rakennus, paikalle missä sijaitsi myös runsasvetinen ja kylmä kaivo. Rouvan omistamat kaksi tornihuvilaa siustettiin pensionaateiksi ja toisen huvilan ruokasaliin tehtiin ravintola.⁶⁰

Oulunkylän Vesiparannuslaitos ja Pensionaatti avattiin kesällä 1897. Sen ravintolassa mainostettiin olevan sekä ranskalainen, että venäläinen keittiö ja asiakkaiden matkatavarat haettiin asemalta. Kylpylävieraille valmistui Juhannusmäen itärinteelle vuonna 1900 vielä kolmaskin huvila, Villa Johanneberg, joka oli suurikokoinen ristinmuotoinen huvila. Sen piirustukset laati arkkitehti Gustav Lodenius vuonna 1898.⁶¹

Heti ensimmäisenä kesänä vesiparantola oli suosittu ja siellä kävi paljon ulkomaisia kesävieraita, että toisinaan oli jopa tilanpuutetta, vaikka vuokrattavia huoneita oli 35.⁶²

57 Hufvudstadsbladet 2.11.1890

58 Oulunkyläinen 4.2.2018.

59 Kervanto Nevanlinna 2014, 51

60 <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/2a/2a61c2797394d6445d1e49ee2cabf03e6c66a> dod.pdf ; Koste 2018 muistio; Aftonposten 9.6.1897; Harmo 1987, 42.

Åggelby Vattenkuranstalt och Pensionat.

Läkare: Dr Harald Råbergh.

Pensionatet öppnas den 27 juni och rekommenderas för sommargäster, badgäster och resande som förstklassigt **Pensionat** med fullständig servering.

Från och med i dag serveras kaffe, kaffefrukostar, the, engelskt the, chokolad och portioner à la carte m. m., men vidtager Table d'Hôte serveringen den 15 juni.

Kuranstalten, där såväl kalla som varma bad serveras, öppnas den 1 juni och behandlas med fördel nervsjukdomar, anemi, allmänna svaghetstillstånd, reumatiska åkommor m. m.

Helsingfors den 27 maj 1898.

I. C. Maexmontan-Knief.

Hufvudstadsbladet 27.5.1898

Kylpylaitosten kukoistusaika Keski-Euroopassa ja Itämeren Etelärannikolla vaikutti myös Helsinkiin 1830-luvulla. Kaivopuistoon perustettiin merikylpylä, hotelli ja puistoalue huvituksineen houkuttelemaan terveysvaikutuksilla ja huvituksilla varakasta väkeä etenkin Helsingistä ja kauempaakin, erityisesti Venäjältä. Säännöllinen höyrylaivayhteys Pietariin, Tallinnaan, Turkuun ja Tukholmaan mahdollisti vaivattoman liikkumisen. Vuonna 1864 valmistui Kaisaniemen Wilhelms Bad (Villensauna), jonka rakennutti Hydropaattinen yhdistys. Kylpylätoimintaa tuli myös muualle Suomea kuten Naantaliin, Hankoon ja Savonlinnaan.⁶³

Leskirouva Johanna Charlotta Maexmontan laajensi yritystoimintaansa väkijuomista ravintola- ja kylpylätoimintaan. Vuosina 1892–1902 hän johti myös Helsingin Seurahuonetta Eteläsataman ja Kauppatorin lähellä ja samoihin aikoihin hän johti myös Kaivohuonetta yhdessä Oscar Carlsonin kanssa. Helsingin Seurahuone oli aikansa kulttuurikeskus ja mahdollisesti Maexmontanin omistajuus vaikutti siihen⁶⁴, että Oulunkylän ravintolaa alettiin kutsua myöhemmin Seurahuoneeksi.⁶⁵

Oulunkylän kylpylaitoksessa tarjottiin Keski-Euroopassa ja Venäjällä suositun Kneipp-menetelmän mukaisia vesihoidoja. Nämä oli kehittänyt saksalainen pappi ja lääkäri Sebastian Kneipp. Hoitotapoihin kuuluivat kylmät jalkakylvyt, kylmät käärreet ja vesivalelut ja kävely avojaloin. Vesterapiaan sisältyi yleensä myös erilaisia mineraalivesiä, joista kukin liittyi tietyn vaivan parantamiseen, kuten maksan tauteihin, keuhkokatarriin tai yleiseen heikkouteen.⁷⁰

Lääkärinä vesiparannuslaitoksessa toimi aluksi tohtori Harald Råbergh, joka oli käynyt tutkimassa Kneippin menetelmällä annettuja hoitoja mm. Nanheimissa ja Wiesenbadissa. Vuonna 1901 tohtorina oli Edvard Juslin.⁷¹ Täyshoitolassa oli useita kymmeniä sisustettuja huoneita, joista osa oli isompia huoneistoja ja osa yksittäisiä huoneita. Nämä sijaitsivat useissa eri huilarakennuksissa, joita tontilla oli.⁷² Myöhemmin kylpylästä kunnostettiin Oulunkylän yleinen sauna, joka paloi paloi uudenvuoden yönä 1.1.1923. Saunarakennuksen omisti palon aikaan akennusmestari Granö.⁷³ Monissa myöhemmissä lähteissä mainitaan myös hirsistä tehty uimaallas, joka on sijainnut puistossa. Puiston sijainniksi sanotaan virheellisesti Seurahuoneen ja aseman välisen alue, mutta todellisuudessa puisto sijaitsi Seurahuoneen ja kylpylän välisellä alueella ja hirsinen allas oli kylpylän piha-alueella.

63 Kervanto Nevanlinna 2014, 48–49.

64 Kervanto Nevanlinna 2014, 51.

65 Koste muistio 2018.

70 Kervanto Nevanlinna 2014, 49; Harmo 1987, 42.

71 Uusi Suometar 27.6.1897; Hufvudstadsbladet 27.7.1901.

72 www.oulunkyla.info/ / Johanna Charlotta Maexmontanin, Oulunkylän Seurahuoneen ja Maexmontanin puiston vaiheita. 2010.

73 Suomen Sosialidemokraatti 3.1.1923, viistoilmakuvat 1922, 1926, 1931. Veckobladet 28.12.1912.

Oulunkylän kylmävesilaitos. Kuten aiemmin mainittiin, on Seurahuoneen yritteliäs omistaja, rouva Ch. Maexmontan perustanut huoneistoonsa Oulunkylän pysäkin viereen kesävieraille vierastalon yhdistettynä Kneipp-menetelmän mukaiseen vesiparannuslaitokseen.

Ilman suuria odotuksia noudatimme sunnuntaina ystäväällistä kehotusta tulla laitoksen rauhaan, ja meidän on siksi heti myönnettävä, että näkemämme yliitti odotuksemme selvästi. Suuret upeat rakennukset, joissa on kauniit, hyvin kalustetut huoneet ja ympärillä hoidetut istutukset.

Rakennukset sijaitsevat korkealla kukkulalla, joka kasvaa pitkiä koivuja koko ison koivumetsän verran. Alue on vaivalla ja todennäköisesti myös suurella kustannuksella muutettu kauniaksi ja hoidetuksi puistoksi, jossa on pehmeät nurmikot, hiekkaiset käytävät ja ihastuttavat levähdyalueet, huvimajat ja kioskit. Korkea sijainti hallitsee koko ympäriovää aluetta ja tarjoaa kiehtovat näkymät kaikkiin suuntiin pelloille ja metsiin.

Puiston päässä on mukava pieni kylpylä, jossa on Kneipp-kylpyammeet, jotka kuten tiedetään, koostuvat suihkeista vuorotellen yksittäisille kehonosille tai vaihtoehtoisesti koko kehoon kylmällä lähdevedellä. Vesi otetaan tätä tarkoitusta varten kaivetusta 32 metriä syvästä kaivosta, jonka kristallinkirkkaan 8 asteisten vesivarannon sanotaan olevan rajaton. Kylpylän vieressä ulkoilmassa on suuria puualtaita, joissa otetaan Kneipp-jalkakylpyjä.

Laitoksen esitti meille lääkäri, toht. Råbergh. Kun olimme nähneet kaikeen, tunsimme voimakasta tahtoa ilmoittautua välittömästi vierastaloon, ja me kadehdimme kaikkia niitä, joilla oli aikaa ja mahdollisuus saada levätä ja virkistyä kaupungin jälkeen tässä kauniissa ja miellyttävässä maisemassa.

Vierastalossa on tällä hetkellä nelisenkymmentä vierasta, ja huoneita on vielä parillekymmenelle. Onnittelemme rouva Maexmontania siitä hyvästä ajatuksesta, että hän on tarjonnut mahdollisuuden halpaan ja miellyttävään kesälomaan pääkaupungin välittömässä läheisyydessä kaikille niille, jotka eivät halua tai joilla ei ole varaa kalliille kylpylämatkoille tai jotka eivät ehdi matkustaa pitkään tai kauemmas kaupungista.

- Hufvudstadsbladet 6.7.1897

Oulunkylän Vesiparannuslaitos & Pensionaatti.

Lääkäri T:ri Harald Råbergh

vastaanottaa kylpyvieraita laitokseen
Tiltaisin, Torstaisin ja Lauvantaisin

Laitokseen, jossa tarjotaan niin hyvin kylmiä (Kneipp) kuin lämpimiä kylpyjä, otetaan edelleenkin vastaan kylpyvieraita sekä tarjotaan Pensionaatissa äskens valmistuneita pienempiä huoneita kohtuullisiin hintoihin täysylöspidolla pitemmäksi eli lyhemmäksi ajaksi.

Prospekteja ilmaiseksi & franko.

Kysymyksiin vastaa

Rouva S. B. Mæxmontan-Knief.
4342 Seurahuone. Helsinki.

Päivälehti 28.7.1897

Pensionaatin puisto

Useissa lähteissä kuvillaan, että Seurahuoneen eteläpuolelle olisi rakennettu asemalle ulottuva puisto. Harmon mukaan sitä olisi kutsuttu asemapäälikkö Wickmanin puistoksi tai Pensionaatin puistoksi. Mitkään arkistotiedot, valokuvat tai kartat eivät kuitenkaan tue tätä käsitystä. Maexmontan ei omistanut aseman ja Seurahuoneen välistä aluetta, vaan niitty kuului Nybondaksen tilaan, joten siksikin olisi ollut kummallista, että puisto olisi rakennettu toisen omistamalle maalle, kun omaakin tonttia oli neljä hehtaaria.

Väärinkäsitys asiasta lienee syntynyt vanhasta valokuvasta, jossa aseman edustalla on palmumainen kukka-asetelma. Myöhemmät sukupolvet ovat yhdistäneet sen tarinoihin upeasta pensionaatin puistosta. Todellisuudessa kyseessä on ollut kaksi erillistä puistoaluetta: Asemapäälikön nimien mukaan kutsuttu puistoalue, joka on rajautunut vanhan aseman ympärille sekä Pensionaatin puisto, joka on sijainnut Juhannusmäellä.

Pensionaatin puistoa kuvillaan Lördagskvällenissä seuraavasti:

"Sittemmin alueelle, joka on lähinnä pysäkkiä, on pystytetty huvila toisen-
sa jälkeen ja niitä on nyt neljätoista, ja niiden joukossa herättää huomiota rouva Charlotta Kniefin kaksi linnamaista huvilarakennusta, joista on korkeat näkötornit, tyylkkäät verannat ja parvekkeet sekä muut arkkitehtoniset koristeet. Mainitut huvilat sijaitsevat nk. "Veräjämäen-metsässä", joka on muuttu kauniaksi puistoksi, jossa on pieniä katettuja paviljonkeja ja lehtimajoja, sekä graniittiportaita, siellä missä maasto vaatii nousua. Se kaikki todistaa kauniisti omistajan kauneudentajusta."⁷⁴

75 Lördagsqvällen 7.1.1891

Hufvudstadsbladet 19.6.1903 kuvilee yksityiskohtaisesti Valtionrautateiden puutarhuri V. Nykoppin kukkaistutuksia, jotka sijaitsivat vanhan asemarakennuksen eteläpuolella. Erityistä ihastusta herätti upea, kaksi metriä korkea ja halkaisijaltaan nelimetrisinen kukkakori, jossa kasvoi mm. traakkipuita, kurjenmiekkooja, hortensioita, verenpisaroita, begonita, kannoja ja sammalta. Tämä lienee sama istutus, joka näkyy sivun 41 kuvassa.

Vid Åggelby platform anläggas för närvarande under ledning at förste trädgårdsmästaren vid statsjärnvägarna V. Nykopp smakfulla blomsterplanteringar. Å anläggningen sörerom stationshuset utplaterades här om dagen mot järnvägen högstamiga blommande fuchsior samt mellan dessa hortensior, montbrezzior, kaplökar, s. k. tuppakamar och andra färgrika växter. Den öfriga delen at anläggningen är betäckt af gräsmatta, ur hvars midt på en bådd af röda knölbegonior höjer sig en originell, två meter hög blomsterkorg, fylld med draconer, hortensior, fuchsior, begonior och cannor samt andra blommande växter och klädd med mossa, ur hvilken slingrar sig upp mot korgens handtag gnaphaliumväxter.

Den praktfulla blomsterkorgen, som mäter närmare 4 meter i omkrets och till hvilken hr Nykopp tagit förebilden ur en tysk trädgårdstidskrift, har utgjordt föremål för beundran af villaborna och andra järnvägsresande.

Det nya stationshuset har numera upptimrats till takkanten och synes med sitt prydliga förrum och högtbelägna fönster bliiva en prydnad för plansen. Det nya godsmagasinet har redan en tid varit färdigt och fyller ett behof för den allt mera tiltagande trafiken.

Åggelby är för öfrigt i år besökt af talrika sommargäster, hvarför såväl i pensionatet som i de många villorna numera knappast finnas några upptagna rum och lokaler.

Oulunkylän ympäristö oli vielä 1910-luvulla hyvin maalaismainen. Lehmiä oli vähän joka talossa. Juhannusmäen ympäristössä lehmiä oli Ehon kaupan lähellä. Myös hevosia, lampaita ja sikoja oli alueella. Alueen tiet olivat enimmäkseen kärrypolkuja.⁷⁵

1900-luvun alussa otetuissa valokuvissa aseman ja Seurahuoneen välisen alue on viljelyskäytössä olevaa peltoa (ks. sivut 40-41). Siellä kasvaa heinää, jota on nostettu seipäille. Alueet on rajattu matalin piikkilanka-aidoin, mikä viittaa siihen, että peltot on käytetty myös laiduntamiseen. Pellolla näkyvät sarkaojat. Sarkaojat näkyvät myös vuoden 1929 kartassa. Vuoden 1946 kartassa alueen kohdalla lukee "Sarkapelto". Sarkapelto tarkoitti huvila-aluetta, johon kuuluivat kolme taloa aivan Seurahuoneen naapurissa. Rakennukset olivat Eklundin talo, joka vuonna 1908 myytiin kaupungille vuokrataloksi sekä eversti Taurénin talo ja liikemies Blaugrundin vuokratalo. Vuonna 1961 rakennettiin Oulunkyläntie Käpylästä ja nämä kolme Sarkapellon rakennusta purettiin.⁷⁶

Tapio Koskinen muistelee:

"Oon syntynyt 1944, joten muistot alkaa 50-luvun alusta. Koko Juhannusmäki oli silloin paljas, karun nurmikon peitossa. Juhannusmäki eli Johannesberg on minun syntymäkoti, mutta muuttuin omaan taloon 47 Pellavakaskeen (puolen kilsan päässä). Juhannusmäellä leikittiin paljon. Se rajoittuu etelässä tiheään korkeaan pensaikkoon. Lienee ollut erilaisia puita ja jossakin kohdin myös luumupuita. Pensaita oli niin tiheässä, ettei läpi päässyt. Kulku oli vain kapeita polkuja pitkin. Pensaat oli ranteen paksuisia ja 2-3 metriä korkeita. Lähempänä Granöä oli omena- ja luumupuita paljon, mutta sinne ei saanut mennä – tuli koira tai mies räyhäämään."⁷⁷

Nykyinen Maexmontaninpuisto sijaitsee Seurahuoneen länsipuolella, Larin Kyöstintien toisella puolella, vanhan sarkapellon paikalla. Seurahuoneen edustalla on lampi suihkulähteineen ja tanssilavoineen. Vuoden 1988 ilmakuvassa lampi ja tanssilava sekä puisto ovat juuri rakenteil-

75 SKSÄ 318:1968

76 <http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/sarkapelto.htm>

Helsingin kaupungin kartta 1929, kaupunkikartat kokoelma, KA. Karttaan on punaisella korostettu Seurahuone ja katkoviivalla merkitty oletettu Pensionaatin puiston alue.

la. Puiston nykyinen nimitys on peräisin 2010-luvulta. Nimeä ehdotti alkujaan oulunkyläläinen Pauli Saloranta Oulunkylä-seuralle, joka vei asiaa eteenpäin⁷⁸. Vuonna 1959 otetussa valokuvassa näkyy nykyisen lammen kohdalla lasten leikkivälineitä (ks. s. 55 kuva).

77 Sähköposti Tapio Koskinen 12.10.2020

78 Oulunkyläinen 27.10.2010

Kuva Pensionaatin puistosta puuportailta, kun Guss Mattsson kävelee ylös Seurahuoneelta Wickmanin huvilalle johtavia portaita vuonna 1910. Kuva SvFÅ.

Kuva arviolta 1900-luvun alusta. Veräjämäen alaosassa näkyy kiviaita ja samat puuportaat, jotka viereisessä kuvassa näkyvät. Kuva SvFÅ.

USTRYCK QVARNSÖSSON HELSINGFORS

Åggelby. 12/11 Ta ch fji hofet. Ser om du vill
näll och köpa åt mig en liter kravatt svar
n inte läng som steli. Jag kommer i vinter
så tror jag honom. Skj fji du betalt. Frim H.

Postikortti, jonka kuva on postileimasta päättellen otettu ennen marraskuuta 1903. Etualalla näkyy vanhan asemarakennuksen hoidettua piha-alueutta ja aseman ja Seurahuoneen välissä seipäille nostettua heinää pellolla, kuva SvFÅ.

Kuva Seurahuoneen suuntaan samasta kuvakulmasta kuin viereinen kuva. Kuva otettu todennäköisesti vuoden 1903 jälkeen. Kuvassa näkyy kesäkuussa 1903 Hbl:n kuvailemia kukkaistutksia. Kuva N43003, HKM.

Rakennuksen käytön vaiheita

Maexmontanin aika

Vuonna 1897 Johanna Charlotta avasi Oulunkylän Pensionaatin. Sen ravintolassa tarjoiltiin ruokia ja juomia. Tasokkaan ja maukkaan ruoan valmistuksesta vastasi rouva Pauline Albion. Lisäksi tarjolla oli viihdytystä, kuten musiikkia, varietee-esityksiä ja kukkotappeluita. Menestyksellään kukkona tunnettiin rautatiekirjuri Candelinin suuri ja kirjava Pettersson-niminen kukko.⁷⁹

Myynti-ilmoitus heinäkuulta 1900 kuvaaa millainen kokonaisuus alue oli:

"Maexmontanin huivilat Oulunkylän pysäkin vieressä. Helsingin kaupungin maan läheisyydessä, sekä niiden ympärillä olevasta tilasta lohkaistu, noin 8 1/2 tynnyrinalan suuruinen maa-alue myydään sillä rakennettuine 3:ne huiviloineen, joissa on noin 45 tulisia sekä talvi- että kesääsunta varten, leipomatupa leivinuunineen ja 4 asuinhuonetta. Talli- ja vaunuvarjakarankaset ja 2 asuinhuonetta, 2 kasvitarhaa, taimilavoja, sika- ja kanahuoneita, mankelihuone ja pesutupa sekä kylpylaitos tunnettu nimellä "Oulunkylän Pensionaatti ja Kylmävesiparantola", jossa on erinomainen ja runsas vedensaanti. Alueella, joka on lehti- ja havumetsää kasvavalla kukkulalla ja sumusta vapaa, on erinomaista puutarha- ja peltomaata. Tilus, jolle voidaan astua ensi syyskuun 15 p:nä tahi aikaisemminkin, myydään joko irtaimistoineen tai ilman. Sopimuksen mukaan kiinnityksen omistajan kanssa voi osa kauppasummasta jäädä kiinitystä vastaan. – Rakennukset,

jotka kaikki ovat hyvässä kunnossa, ovat palovakuutetut 118,000 markasta. Pääkaupunkiin on oma telefoonijohto. Lähempää tietoa kauppaehdoista y. m. saadaan Seurahuoneen konttorista Helsingissä."⁷⁸

Kuva arviolta 1900-luvun alusta, SvFÅ.

79 Harmo 1987, 44; Kervanto Nevanlinna 2014, 54

Johanna Charlotta Maexmontan

Johanna Charlotta Maexmontan (os. Andersson) s. 1844 oli syntyjääruotsalainen. Hän avioitui apteekkari Sigfrid Edvard Maexmontanin kanssa vuonna 1863. Aviomies kuoli vuonna 1880, minkä jälkeen Johanna Charlotta hoiti miehensä perustamaa väkiviinatehdasta ja viinimymälää heinäkuuhun 1893 saakka. Leskirouva avioitui uudelleen vuonna 1889 saksalaissukuisen kauppiaan Louis August Christian Kniefin kanssa. Avoliitto päätyi eroon vuonna 1894. Jälkeläisiä ei tullut kummastakaan liitosta, mutta ensimmäisestä liitosta oli kasvattilapsi Leonid Bogdanoff.⁷⁹

Maexmontan-Knief johti Helsingin Seurahuonetta (nykyisin Helsingin kaupungintalo) kevästä 1892 ja Oulunkylän Pensionaattia 1880-luvulta 1900-luvun alkuun, lähes kuolemaansa saakka. Lisäksi hän toimi Kaivohuoneen ravintoloitsijana vuodesta 1899 ja teetti kunnostuksia myös siellä. Näitä merkittäviä huvielämän keskuksia hän rakennutti, kunnosti ja ylläpiti viinatehtailun tuotoilla.⁸⁰

Helsingin Seurahuoneen ruokavieraita houkuteltiin erikoisuksilla, elämyksillä ja viihteellä. Siellä esitettiin jopa Suomen ensimmäinen elokuvanäytös. Ruotsissa alkoholitarjoilu kiellettiin varieteetiloissa 1896, mikä edesauttoi huvielämän siirtymistä Suomen puolelle.⁸¹

1900-luvun alussa Maexmontan-Kniefin terveydelliset vaikeudet alkoi- vat. Sairastelua seurasivat taloudelliset vaikeudet ja hän jätti konkurssi- hakemuksen elokuussa 1902. Hän kuoli 58 vuotiaana, kevättalvella 1903. Hufvudstadsbladetissa julkaistun muistokirjoituksen mukaan Maexmontanin onnistui hankkia suuri omaisuus ja hän ajoi epätavallisella energialla ja hallinnollisilla kyvyllä kaikkia näitä yrityksiä jonkin aikaa; mutta yksinäinen nainen kun oli, tämä hermoja tuhoava toiminta vei lopulta

hänen voimansa. Muistokirjoituksen mukaan hän menetti lopulta näissä yrityksissä - kun kaikenlaisia vastoinkäymisiä ilmeni - paitsi varallisuutensa myös terveytensä.⁸²

Taloudelliset vastoinkäymiset juonsivat juurensa sortovuosien politisoituneeseesta tilanteesta. Maexmontanin liiketoimet kärsivät boikotista, johon hän joutui majoitettuaan kesällä 1900 senaattori Knut Robert Karl Valfrid Spåren Helsingin Seurahuoneelle. Spåre oli epäsuosittu, koska vaati tutkimuksia laajasta kansalaisadressista, joka kerättiin vastusta- maan keisari Nikolai II:n helmikuun manifestia.⁸³

Toisaalta ennenmin kuin lehdissä kuolinsyyksi arveltu "yksinäisen nainen hermoja tuhoava toiminta", voi syyntä ennenaikeiseen kuolemaan ollut se, että Maexmontan sairastui diabetekseen. Tautiin ei tuohon aikaan ollut lääkettä ja eliniänodote taudin puhkeamisesta oli vain nelisen vuotta.⁸⁴

Oulunkyläinen 27.11.2010
lehdessä julkaistu kuva Johanna Charlotta Maexmontanista.

⁷⁹ <http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/maexmontan/JohannaCharlottaMaexmontan.html>, viitattu 11.9.2020; Koste sähköpostitiedonanto 4.10.2020.

⁸⁰ <http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/maexmontan/JohannaCharlottaMaexmontan.html>, viitattu 11.9.2020

⁸¹ <http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/maexmontan/JohannaCharlottaMaexmontan.html>, viitattu 11.9.2020

⁸² Hufvudstadsbladet 11.3.1903; Päivälehti 20.8.1902.

⁸³ Oulunkylän Seurahuoneen alueen ympäristöhistoriallinen selvitys, 13.

⁸⁴ SSHY Helsinki kuolleet 1903; https://www.diabetes.fi/diabetes/diabeteksen_historia.

1900-luvulla lukuisia omistajanvaihdoksia

Vuosisadan vaihteen jälkeen rouva Maexmontan-Kniefin terveys alkoi reistäilla. Omistajat ja ravintolanpitäjät vaihtuivat tiuhaan tahtiin. Terveysongelmien vuoksi rouva Mexmontan-Knief myi täyshoitolan huviloinen keväällä 1901 kondiittori K. J. Björkqvistille, mutta hänkin päätyi jo loppuvuodesta myymään rakennusta ja rouva Maexmontan-Knief osti paikan takaisin 15.4.1902 pidetyssä huutokaupassa.⁸⁵ Jo kuukauden päästä Hufvudstadsbladetissa julkaistiin Maexmontan-Kniefin myynti-ilmoitus täyshoitolasta tai vaihtoehtoisesti mahdollisuudesta vuokrata tiloja ja palstoja. Heinäkuussa 1902 Pensionaatti ja Vesiparantola olivat taas myynnissä huutokaupalla.⁸⁶ Terveyspulmat ja taloudelliset ongelmat vaivasivat ja Maexmontan-Knief jätti konkurssihakemuksen elokuussa 1902.⁸⁷

**Huviloita ja Huvilapalstoja
Oulunkylässä.**

Julkisella vapaaehtoisella huutokaupalla, joka toimittetaan torstaina kuluvan heinäkuun 17 p:nä klo 1/2 päivällä myydään **Oulunkylän Pensionaattile ja Vesiparontolle** kuuluva maa-alue siihen rakenettuine rakennuksineen, joko kokonaisuudessaan tai noin 1/2 hehtaarin palstoissa ynnä 3 makasiinitonttia. Alue on aivan Oulunkylän rautatieaseman vierellä, 15 minuutin matka Helsingistä. Tarkemmin ilmottaa

I. C. Maexmontan-Knief,
Kaivohuone.

4775

Päivälehti 6.7.1902

Uusi Suometar 19.7.1902

— Oulunkylän pensionaatti.

L. t. 17 p:nä myytään vapaaehtoisella huutokaupalla Oulunkylän pensionaattin ja vesiparannuslaitosheen kuluuma 4 hehtaarin suuruinen maapalsta Oulunkylän aseman vieressä olewine raumustineen. Alue tarjottiin ensin noin 1/2 hehtaarin palstoina, joista eri henkilöt tarjosivat yhteensä 59,000 ml. Kun alue tarjottiin kolonialena, huutaja rwa J. C. Maermontan-Knief 60,000 markasta. — Viime kuvännä pidetyssä huutokaupassa huutti rwa M. R. pensionaatin 92,000 markasta. —

Heinäkuussa 1901 pensionaattia ja kylpylää kuvailtiin näin:

"Oulunkylän kylmävesiparantola ei ole ollut tänä vuonna yhtä vilkkaasti yleisön suosima kuin edellisinä vuosina. Laitos tarjoaa kuitenkin monia huomioitavia etuja, koska se on erittäin hyvällä paikalla, vain neljännes-tunnin ajomatkan päässä kaupungista, rauhallisella, erityisen kauniilla suulla kukkulalla, jossa rehevä puisto mahtavine koivuineen antaa viileyttää kesän lämmössä. Lähistöllä voi kävellä mäkisessä maastossa, joka on havumetsän peitossa, ja lähellä oleva Vantaajoen Lillforsen tarjoaa korkeilta mäiltään kauniit näkymät. Kylpylässä tarjoillaan männyneulaskylpyjä ja useita muun tyypisiä kylpyjä. Lääketieteellistä hoitoa antaa tohtori Edvard Juslin, jonka voi tavata tiistaisin ja perjantaisin pensionaatissa ja mui-nä päivinä vastaanottoaikana Helsingissä.

Myös terveille ihmisille parantolaan liittyvä vierastalo on miellyttävä asuinpaikka. Huoneet, joita on jopa 40, tarjoavat mukavat englantilaiset rautasängyt ja muit mukavuudet. Viileällä verannalla tarjoillaan päivittäin aamiainen ja illallinen. Puistossa on huvimaja ja mukava lehtimaja. Pyöräilijälle vierastalo on myös sopiva kohde, matkustat sitten kaunista tietä Vanhastakaupungista tai rautatienviertä Eläintarhasta ja Pasilasta. Juhlia varten on olemassa suuri sali pianoineen. Pensionaattilla on anniskeluo-keudet vierailleen. Oulunkylässä sijaitsevan kylpylä- ja vierastalon omista-ja on ravintolanjohtaja K.J. Björkqvist."⁸⁸

85 Harmo 1987,44; Päivälehti 17.4.1902

86 HBL 18.5.1902, Päivälehti 6.7.1902

87 Päivälehti 20.8.1902.

88 Hufvudstadsbladet 27.7.1901

Rouva Maexmontan-Kniefin kuoltua konkurssin velkojat myivät Oulunkylän pensionaatin neljä asuinrakennusta, ulkohuoneet ja 8 tynnyrinalaa maata. Lehtitietojen mukaan se myytiin sipoolaiselle maanviljelijä Otto Längille 66,000 mk:sta. Kauppaan sisältyi myöskin osa irtaimistoa. Uuden omistaja tarkoituksena oli korjauttaa rakennukset perinpohjaisesti, muuttaa niitä talviasuttaviksi ja vuokrata perheille.⁸⁹

Mahdollisesti Läng kuitenkin luopui kaupasta, sillä jo 24.4.1903 päiväysellä löytyy kauppanumerokopio, jonka mukaan asemapäällikkö Albert Wickman maksoi alueesta rakennuksineen 55 000mk. Wickman sijoitti alueeseen varakkaan rouvansa Amalia Josefinan perintörahoja. Wickman isännöi pensionaattia ja kylpylää, mutta ravintolatoiminnan hän vuokrasi eri ravintoloitsijoille. Vuoden 1905 henkilökirjan ja Oulunkylän kiinteistökartan liitteen mukaan Wickman omisti Juhannusmäellä olevat viisi rakennusta; puutarhurintalon 127, Seurahuoneen 128, Arturdalin 129, Johannebergin 112 ja kylpylän 111.⁹⁰

Vuonna 1903 anniskeluoikeudet sai rouva Maggie Haglund, 1904 Gustaf Lindström, 1905 Alfred Claesson.⁹¹

Rakennus nimettiin vuonna 1905 Oulunkylän Seurahuoneeksi, jolla nimellä se nykyisinkin tunnetaan.⁹² Myöhemmissä lähteissä annetaan ymmärtää, että rakennusta olisi kutsuttu jo rouva Maexmontanin aikaan Seurahuoneeksi. Kuitenkin ensimmäiset Seurahuone-nimitykset sanovallehdissä ovat vuodelta 1905. Sekaannus on ehkä johtunut siitä, että rouva Maexmontan toimi Helsingin Seurahuoneen emäntänä ja pyysi Oulunkylän pensionaatin ja vesiparannuslaitoksen mainoksissa yhteydenottoja Seurahuoneelle. Tällä kuitenkin tarkoitettiin Helsingin Seurahuonetta.

89 Uusi Suometar 18.3.1903; Päivälehti 18.3.1903

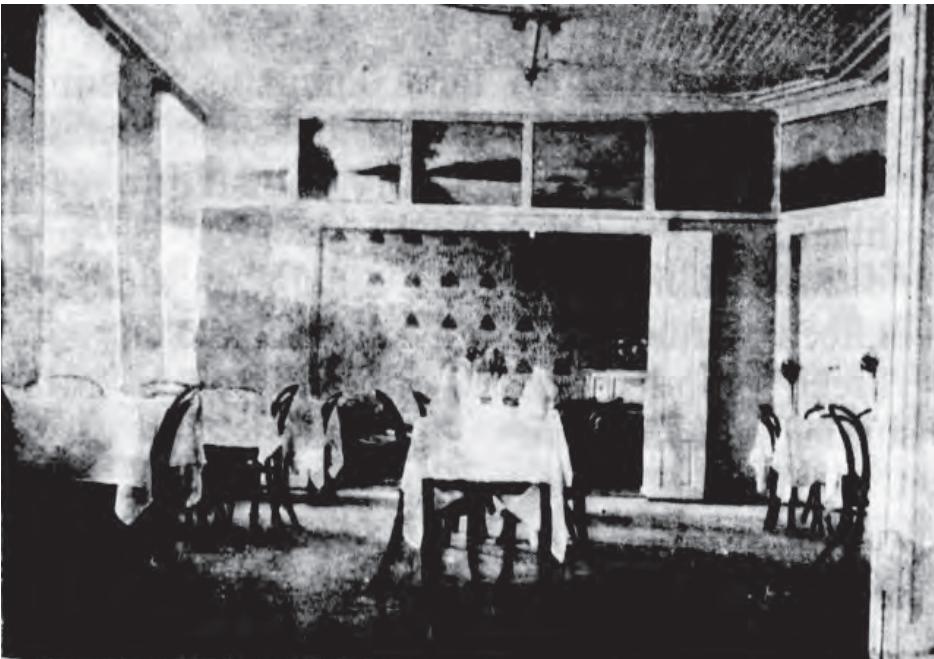
90 Koste 2018 muistio; Helsingin pitäjän syyskäräjien lainhuuto §7.

91 Koste 2018 muistio.

92 Helsingin Sanomat 6.7.1905

Åggelby Societetshus,
Nyrenoveradt. Förstklassigt kök. Fullständig restauraation.
Beställningar kunna göras per telefon.
OBS! Automobiltrafik.
Stall finnes.

Fyren 16.3.1912

Ainut löytynyt ravintolan aikainen sisäkuva Seurahuoneesta. Kuvassa ravintolasali. Jokamiehen Viikkolehti 6.4.1912

Tanssi-iltamalipu vuodelta 1913. XLVII-4351 -206, HKM.

17.2.1906 ravintoloitsijat Arvid ja Emilia Törnberg ostivat Oulunkylän Seurahuoneen rakennuksen ja sen ympärille tuolloin lohkaistun Emilielundin palstan 39 500mk:lla. Heinäkuussa 1906 Lördagen-sanomalehti uutisoi ravintoloitsija Törnbergin teettäneen salongin sisustuksen ja restauroinnin koristemaalar Victor Långilla ja tarkoitus oli lehtiutisen mukaan lähitulevaisuudessa maalata ja koristaa koko huoneisto sisältä ja ulkoa. Yhteistyö Wickmanin isännöimän Oulunkylän pensionaatin ja kylpylaitoksen kanssa oli edelleen tiivistä. Wickmanit rakennuttivat vuosina 1905-1909 alueelle kaksi uutta huvilaa.⁹³ Arvid kuoli pian ja leskirouva Törnberg omisti Seurahuoneen vuoteen 1912 saakka.⁹⁴

Helmikuussa 1910 useissa sanomalehdissä uutisoitiin, että Oulunkylän Seurahuone olisi palanut poroksi. Tämä oli kuitenkin virheellinen uutinen. Palanut rakennus oli Seurahuoneen vieressä ollut Wickmanien pensionaattiin kuulunut tornihuila, jonka värvärimestari Ölander oli rakennuttanut vuonna 1882. Lähistön kaivoissa ei riittänyt palokunnalle tarpeeksi vettä. Huvilan talvivuokralaiset pelastuivat, mutta heidän tavaransa tuhoutuivat, kuten myös koko talo. Palovakuutusrahoilla rakenettiin uusi Wickmanin villaksi kutsuttu talo osoitteeseen Larin Kyöstin tie 11.⁹⁵

Wickmanit myivät laajasta alueestaan rakennuspaloja. Vuonna 1911 kauppias Emil Heinoselle myytiin radan vierestä Arturdal 5, eli myöhemmin kutsuttu Rosténin huvila, johon vuonna 1916 tuli Elanto. Nykyisen Arttulan, Larin Kyöstin tie 13, rakensi tilanomistaja, liikemies Artur Holmgren. Arttulaan avattiin kesällä 1914 Heinosten uusi kauppa.⁹⁶

⁹³ Oulunkyläinen 28.3.2018; Harmo 1987, 44; Koste 2018 muistio. Lördagen 28.7.1906

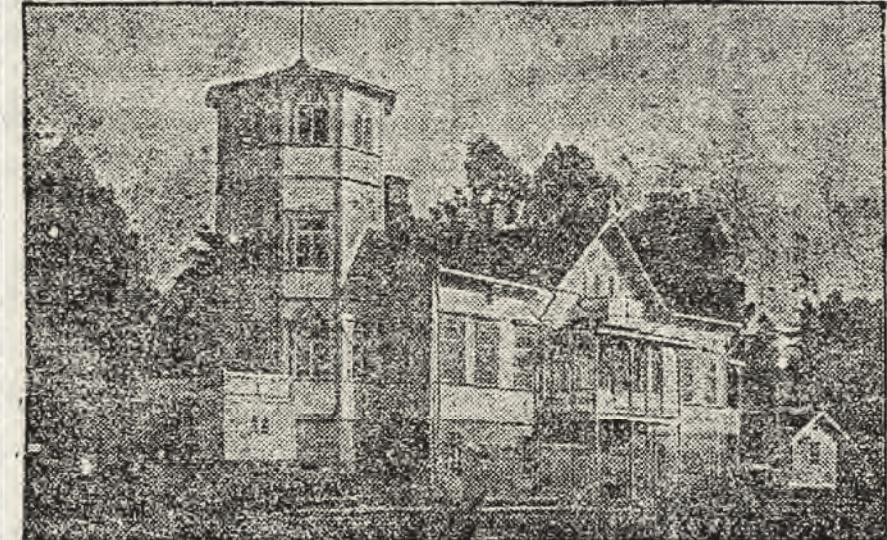
⁹⁴ Koste 2018 muistio; Helsingin pitäjän syyskäräjien lainhuuto §40.

⁹⁵ Oulunkyläinen 28.3.2018

⁹⁶ Oulunkyläinen 28.3.2018

Nähdä Neapel ja kuolla! Nähdä Oulunkylä ja elää!

Pitemmät huvimatkat virkistävät pääkaupunkilaisia, kun he hyvällä rekikellä ajelevat niittyjen ja metsien halki pääsiäiseksi Oulunkylään. Seurahuoneen suureen juhlasaliin mahtuu 200 henkeä.

Näyttämö kulisineen, konserti-flyygeli, huoneita matkailijoille, ensiluokan ravintola, tilaukset suurempia tilaisuuksia varten ovat ajoissa tehtävät puhelimella N:o 33 Oulunkylä. Oulunkylän iltamat ovat tulleet kauluisiksi ja niissä alkavat yhä ahkerammin käydä sekä paikkakuntalaiset että Helsinkiläiset.

Oulunkylän Seurahuone.

Uusi Suometar 23.3.1923

Kirjeen liite, jolla asemapäällikkö A. Wickman tarjosi tonttejaan Helsingin kaupungille Arturdalin palon jälkeen. Rahatoimikamari epäsi tarjouksen. Sinetti, kunnalliskertomus 1910, huthitkuu. Ic:3 270/5, merkinnät punaisella Sanna Ihatsu.

Vuonna 1912 Seurahuone siirtyi ravintoloitsija Emil Gustafssonin omistukseen. Hänen aikanaan vallitustöitä johtavat upseerit juhlivat Seurahuoneella. Seurahuoneella pidettiin mm. naamaisia, joita kutsuttiin maskeraadeiksi eli maskiksi ja uudenvuodenjuhlia. Helsinkiläiset olivat pääasiakaskuntaa, joiden varassa ravintolatoiminnan kannattaminen oli, mutta mukana oli myös venäläisiä ja virolaisia. Helsinkiläiset tulivat Seurahuoneelle junalla tai vossikalla. Vuonna 1919 Seurahuoneella oli tansseja, iltamia ja "Elävien kuvien teatteri".⁹⁷

Sisällissodan alkamispäivän lehdessä Seurahuonetta myytiin. Myynti-ilmoituksessa rakennusta kuvailtiin näin:

"Laajuus 30 huonetta, joista 22 takalla.

1) Alakerros koostuu kivistä, käsittää 1 suuren keittiön, kylmön, 1 pienemän keittiön, suuren asuinhuoneen, 3 lämmintä kellaria, puukellarin ja varastotilan.

2) 1. kerros koostuu erillisistä huoneista, suuresta ruokasalista, buffetista, keittiöstä, 2 eteisestä, 4 verannasta, 1 parvekkeesta.

3) Ullakko koostuu suuresta ullakosta, 6 kesähuoneesta, joista 2 takalla ja parvekkeesta.

4) Lisäksi on pienempi rakennus, johon kuuluu leipomo, jossa on ensiluokkainen uuni, pesula ja 4 huonetta." ⁹⁸

Gustafsson ammuttiin Helsingissä Svenska Teaternin edessä, kansalais sodan aikana vuonna 1918. Gustafssonin kuoleman jälkeen ja kieltolain aikana perikunta myi rakennuksen Stina Maria Anderssonille, joka emännöi kieltolain aikaista Seurahuonetta vuoden 1920 alusta. Seurahuoneen meno oli rauhallisempaa ja paikan laajempi suosio vähitellen hiipui. Kieltolakia kuitenkin kierrettiin ja kaupungista tuli Seurahuoneelle juhlimaan ja juotiin "kovaa teetä". Kyläläisten muistikuvien mukaan autoilla tulevat ajelivat ojaan, kun lähtivät yöllä kotiinpäin. Seurahuoneella viih-

⁹⁷ Koste 2018 muistio; SKSÄ 324.1968, Harmo 1987, 44, 103; SKSÄ 318.1968; Suomen Sosiaalidemokraatti 12.4.1919

⁹⁸ Hufvudstadsbladet 27.1.1918

Seurahuone noin vuonna 1915, SvFÅ.

Pääsylipputaikana vuodelta 1916, kuvaaja Markku Arva, Z6-422, HKM

tyivät myös Oulunkylän taiteilijayhdyskunnan jäsenet ja heidän ystävänsä sekä alueen asukkaat.⁹⁹

Tarinoiden mukaan Anderssonin tiedettiin "olleen kiinnostuneempi lemmikkieläinten, kuten kissojen ja apinoiden hoivaamisesta kuin ravintolan menestyksestä. Hän jätti jälkeensä lauman villiintyneitä mustia kissoja Veräjämäkeen". Hänellä oli ainakin 50 kissaa, kanoja ja kalkkunoita.¹⁰⁰

Heinäkuussa 1927 Stina Maria Andersson myi Oulunkylän Seurahuonetta. Lehti-ilmoituksen mukaan päärakennuksessa oli 26 huonetta, keittiö ja wc sekä pienessä rakennuksessa 4 huonetta, leipomotupa sekä yhdistetty kylpy- ja pesutupa. Kahden lehmän navetta ja muut tarvittavat ulkorakennukset kuuluivat kauppaan, samoin sähkövalo, vesijohto ja kaksi kaivoa.¹⁰¹

Pensionaatin huiviloista tuli tavallisia vuokrataloja ja entinen kylpylära-kennus Jokiniementien ja Larin Kyöstintien kulmassa toimi yleisenä sau-nana aina uudenvuodenyhön 1923 saakka, kunnes sekin paloi poroksi.¹⁰²

Andersson omisti Seurahuoneen ainakin vuoteen 1928 saakka, mahdollisesti pidempäänkin. 1930-70-luvulla rakennuksen omisti Matti Lahtinen, joka vuokrasi sitä Taina Saloselle, joka vuokrasi rakennusta eteenpäin.¹⁰⁴

Aiempaan seuraelämään verrattuna Seurahuone eli 1930-luvulla hiljais-eloa. 1930-luvulla Seurahuonetta kutsutiin myös "Susiteetiksi". Siellä pidettiin kokouksia ja juhlia esim. ylioppilasjuhlia ja siellä oli keittäjä.¹⁰⁵ Vappuna oli urheiluseura Idrottsförening Gnistanin hippoja¹⁰⁶. Lisäksi oli muutamia huoneistoja, joita vuokrattiin mm. opiskelijoille. Myös Seura-huoneen vieressä ollutta pientä asuntoa vuokrattiin.¹⁰⁷

99 Koste 2018 muistio. Harmo 1987, 45; SKSÄ 318.1968; Harmo 1987, 44; Oulunkyläinen 28.3.2018

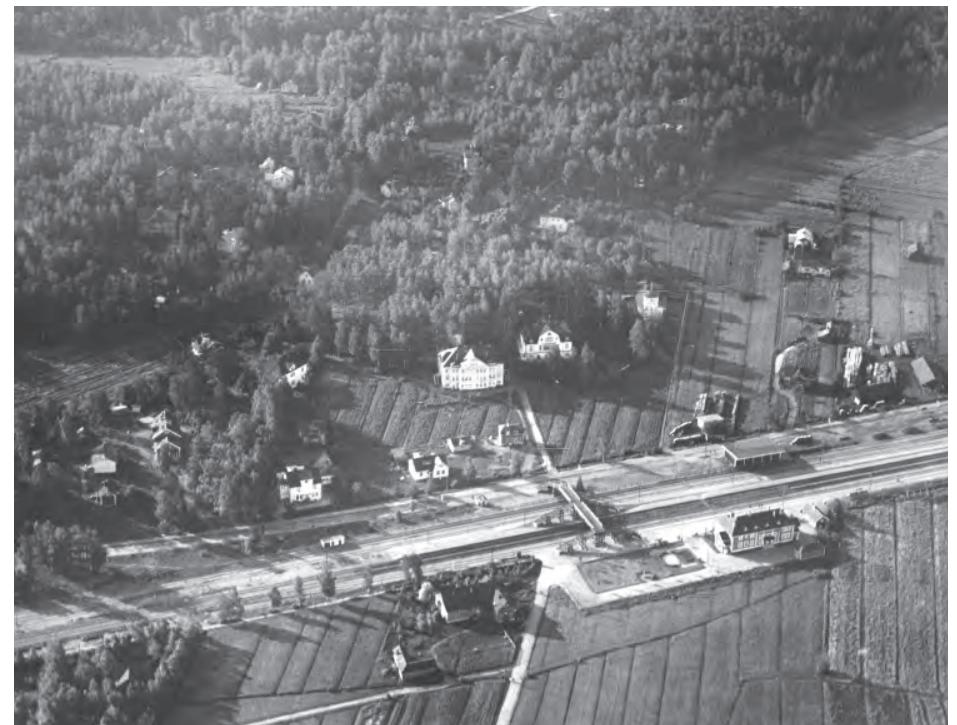
100 SKSÄ 328.1968; Harmo 1987, 45

101 Uusi Suomi 28.7.1927

102 Oulunkyläinen 28.3.2018

104 Kaupunginmuseon neuvottelu Kiinteistövirasto, Talo-osaston kanssa, L159lal.d95, 2912.1995, haastattelutieto Marjatta Pasanen.

Rakennus alkoi olla huonossa kunnossa 1940-luvulle tultaessa.¹⁰⁸ Rakennuksesta löytyy lupapiirustukset vuosilta 1935 ja 1936, jolloin lupaa rakennuksen jakamisesta asunnoiksi haettiin ja jonka jälkeen se muutettiin vuokra-asuntokäyttöön.¹⁰⁹

1920, luvun ilmakuva, N251652, HKM.

105 SKSÄ 321.1968

106 SKSÄ 328.1968

107 SKSÄ 321.1968

108 SKSÄ 328.1968

109 Lupapiirustukset 1935 ja 1936, Juhannusmäki 1, lii, HKA; <http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/sarkapelto.htm>, viitattu 10.9.2020

„Vår senaste seger“

eller

Åggelby Socis och dess ugglebylingar

eller

De egentliga motiven till Helsinge kommunalstämmes beslut att afstyrka fort-
satt utskänkningsrätt å Åggelby Societethus.

... fattigare familjer i trakten bliva utan
nödigt uppehälle, då familjeförsörjarens hela
förtjänst uppslukas af restaurangen»
Gustav Bondestam.

Raittiusaate ja kieltolaki

Raittiusaate voimistui 1800-luvun lopulla ja ihanteeksi tuli absoluuttinen raittius. Myös pensionaatin ravintolan anniskeluoikeudet herättivät pahennusta.

Uusi Suometar 1.5.1904-lehdessä paheksutiin anniskeluoikeuden myöntämistä:

"Kuntalaisten mietti tiedustellaan siitä, saisikö City-ravintolan omistaja hra G. A. Lindström Helsingistä, anniskella wäkijuomia vuokraamassaan Oulunkylän pensionaatissa ja kylmänweden-parannuslaitoksessa. Erinomaisia todistuksia hra L:n kywyttä ja kokemuksesta ammatissaan esitettiin kokoukselle. Nimismies oli antanut lausunnon anomuksen edaksi Hra L. on jo harjottanut paikalla kapakka liikettä, eikä ole sillä nimismiestä häirinnyt. — Sulkumerkkien sisällä mainiten on minulle huomautettu, ettei hra L:llä pitäisi wielä olla oikeutta kapakoimiseen paikkakunnalla, koska pensionaatin entinen pitää, jolla oli sangen rajoitettu, ainoastaan omille ruokawierailleen ulottuva anniskeluoikeus, ei muka ole sitä kellekään siirtänyt ja hyvin todennäköistä on, että oikeus päätti jo wiime wuo-teen. - - Asetuksen mukaan on kolme seikkaa, jotka woisiwat aiheuttaa kunnan myönnityksen wäkijuomain anniskeluun: 1 matkustajaliike, 2 terweylähde, 3 kylpypaikka, johon on lääkäri asetettu. Matkustajaliikettä ei Oulunkylässä ole, matkustajajunat eiwät siellä pysähdykää. Helsinkiläiset siellä kyllä wäliin pistäytyvät lystäilemässä, mutta woiwathan ne tuoda pullot mukanaan ja heillä ei lie-ne kapakkain puutetta. Terweylähdettä ei myöskään ole, mutta on kylpylaitos, on ränstynyt latomainen rakennusrähjä pensionaatin alueen takana, jossa jotkut paikkakuntalaiset ja kenties muutamat helsinkiläisetkin wiruttawat nuutuneita ruumiitaan."

Kieltolaki tuli voimaan kesäkuussa 1919. Vuoteen 1932 voimassa ollut laki kielsi alkoholipitoisten aineiden nauttimisen, valmistuksen, maahantuonnin, myynnin, kuljetuksen, anniskelun ja varastossapidon muissa kuin lääkinnällisissä, tie-teellisissä tai teknillisissä tarkoituksissa. Lakia kuitenkin rikottiin ja Seurahuoneellakin myytiin ns. kovaa teetä.¹¹⁰

Satiirinen pilalehti Fyren 4.11.1916. Intendentti Kyösti Ålander muisteli vuonna 1968 tehdysä haastattelussa kuinka hänen taiteilijaisänsä piirsi helsinkiläislehteen pilakuvan, jossa oulunkyläläiset, vakavamielistä piirit olivat nostaneet metakkaa siitä, että Seurahuoneella vietetään liian iloista elämää. Seurahuoneen katolla savupiipusta kuunteleva mies oli isoisäksi tunnistettavissa.¹¹¹

(K. C.)

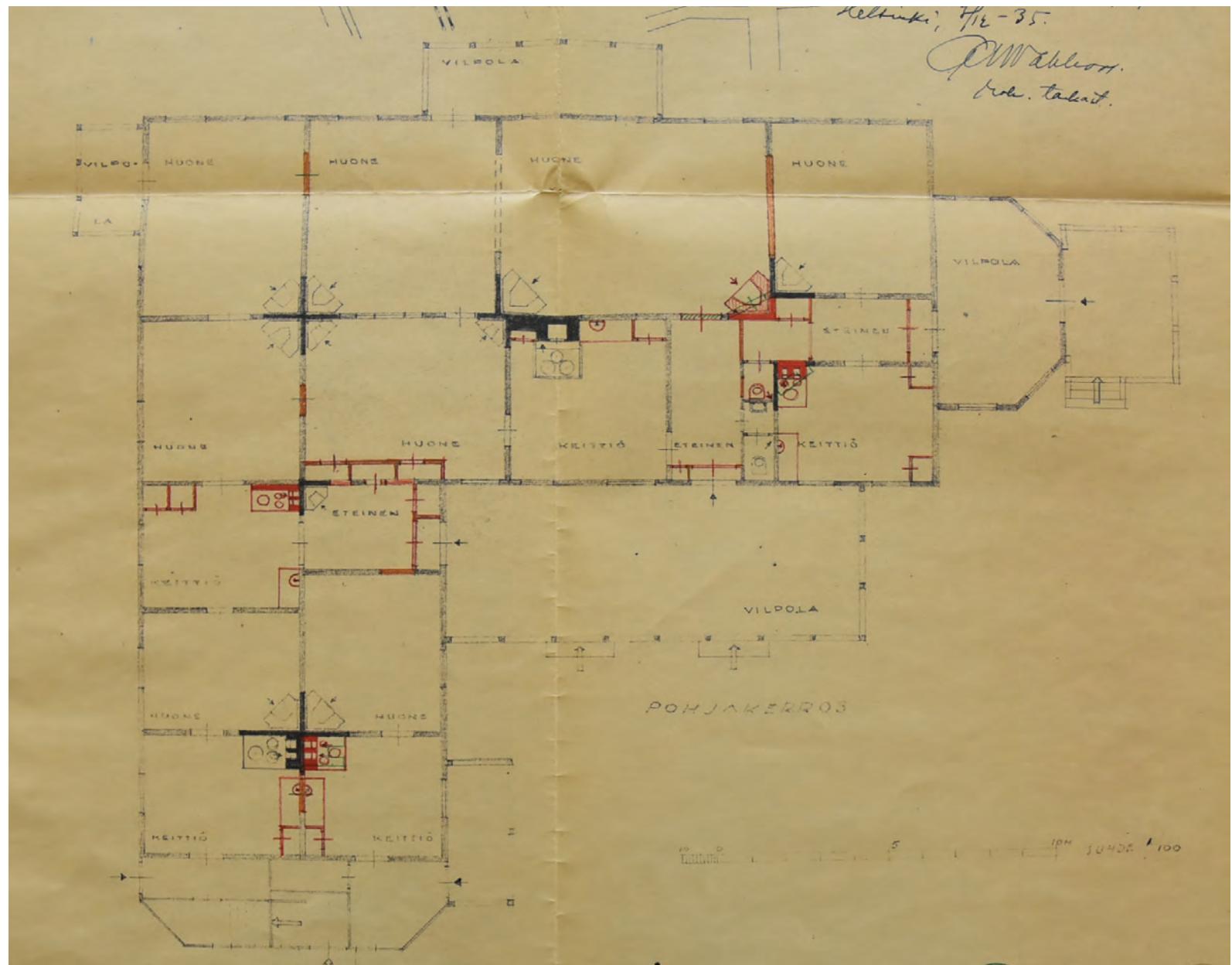
Pastor Bondestam till sin Åggelby-adjunkt, skräddarmästar Ålander:

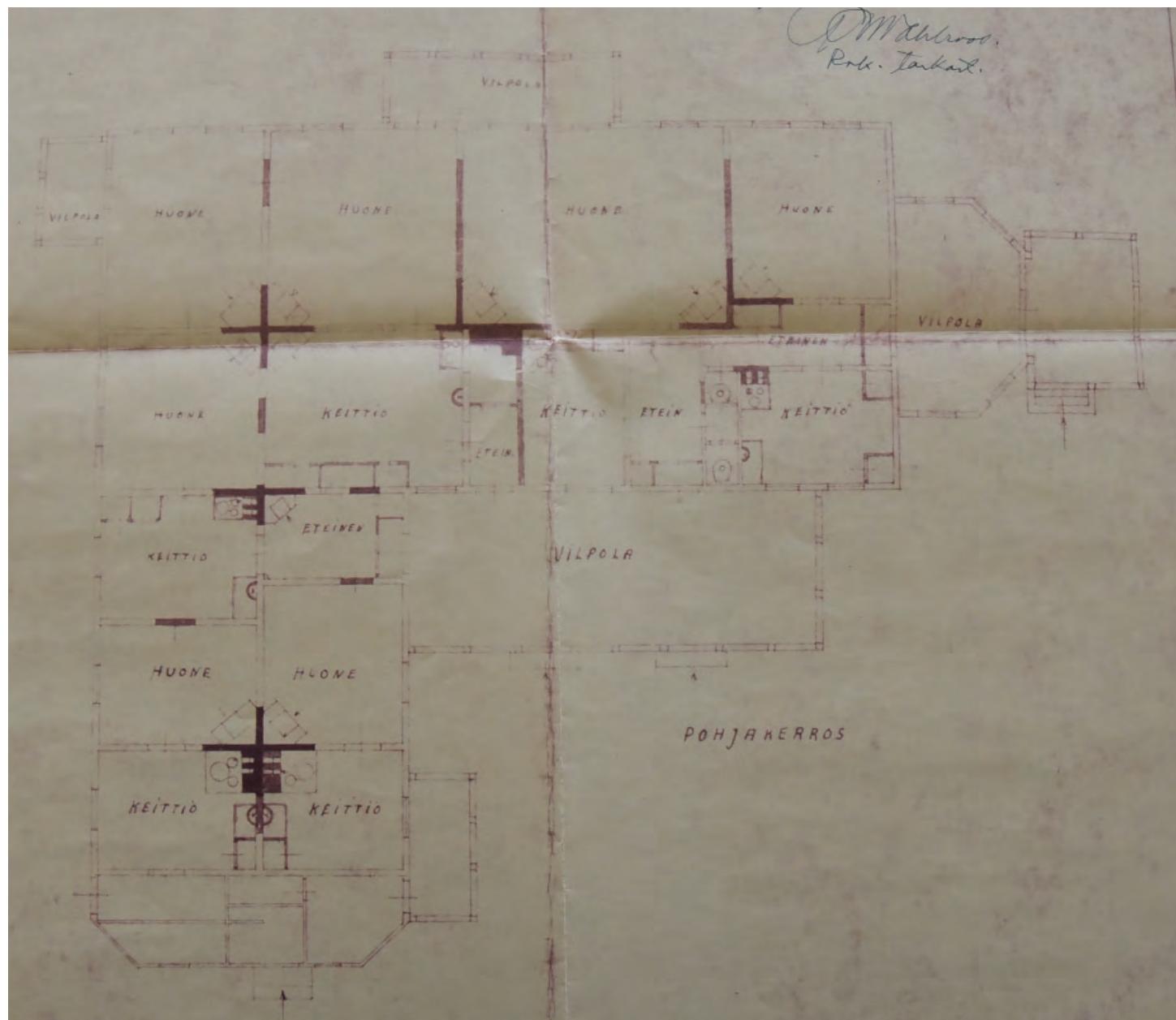
- Ser du något... något för oss?
- Nej. Ingenting att tala om...
- Ser du *ingen* fattig familjeförsörjare, hvars hela förtjänst uppslukas af restaurangen?!
- Ne-ej...
- Nåja, det behöfs ju inte heller. Är *du* inte en fattig familjeförsörjare och har inte hela din byxför-tjänst på senare tid uppslukats af ditt intresse för restaurangen?!

¹¹⁰ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/08/kieltolaki-susi-jo-syntyessaan>, viitattu 16.9.2020; SKSÄ 318:1968

¹¹¹ SKSÄ 328:1968

Muutossuunnitelma vuodelta 1935, allekirjoitus Nyman. Rakennus on muuttu vuokrahuoneistoiksi. Juhannusmäki 1, lit, HKA.

Muutossuunnitelma vuodelta 1936,
allekirjoitus R. Lammi. Huoneistojen
lukumäärä on lisääntynyt yh-
dellä edelliseen suunnitelmaan
nähden. Muutos on todennäköisesti
tapahtunut rakennusvaiheessa.
Juhannusmäki 1, lii, HKA.

Rakennus asuntoina

Vuoden 1936 lupakuvien perusteella Seurahuoneen ensimmäinen kerros jaettiin viideksi huoneen ja keittiön sekä yhdeksi kaksi huonetta ja keittiön huoneistoksi.¹¹¹

Helsingistä maalle Oulunkylään viisivuotiaana sotaa pakoon muuttanut Gun-Britt Pia Thorberg muisteli Oulunkyläinen lehdessä:

"Asunto löytyi vanhan Seurahuoneen torniosasta. -- Lasiverannan ja pihan puolella olevan keittiön lisäksi Thorbergien asuntoon kuului kadulle antava kamari, joka toimi pieneen perheen yhdistettynä olo- ja makuuhuoneena. Keittiössä oli puuhella ja muutenkin asunto oli puulämmittinen. Pyykkit pestiin saunaalla. Talossa oli oma kaivo, jonka vesi oli tunnetusti hyvää. Ulkohuone oli tietysti pihalla.

Seurahuoneen kellarit, jossa oli paksut kiviseinät, toimi talvisodan aikana pommisuojana. Kun hälytys tuli öiseen aikaan, pienimmät lapset käärittiin täkkiin tai vilttiin ja kiikutettiin nopeasti kellarisiin. Seurahuoneen kellarisiin suojaan muistakin lähitaloista.

Tuohon aikaan Seurahuoneella asui seitsemän perhettä. Olipa pari perhettä majoitettu erilliseen sauna- ja kellarirakennukseenkin pihan toiselle puolelle. Lapsia oli kaikilla muilla paitsi saunaan yläkerrassa asuvalla puuseppä Karumaalla."¹¹²

Marjatta Pasanen asui Seurahuoneella kymmenen ensimmäistä elinvuottaan 1949–1959. Hänen vaarinsa sisko Taina Salonen vuokrasi Seurahuoneen Matti Lahtiselta ja vuokrasi sen huoneita eteenpäin. Talossa asui pääosin Salosen sukulaisia. Marjatta asui huoneistossa, missä nykyisin on kahvila. Taina ja hänen äitinsä asuivat seuraavassa huoneistossa.

Heillä oli myös kaneja, kanoja ja possukin sisällä. Alakerrassa oli puusepänverstas ja ahjo sekä asukkaiden puukellarit. Ullakolla oli taiteilijan ateljee ja vanha esiintymislava sekä asukkaiden ullakkokomeroita. Esiintymislavahuone oli pohjakaavaltaan pyöreä ns. "pyöreä salonki" ja siinä asui Pasasen mummo. Taina Salonen teetti talossa paljon remontteja ja korjautti kivijalkaa. Talo oli hyvässä kunnossa. Puuseppä asui viereisessä rakennuksessa, joka oli vanha leivintupa. Sen yhteydessä oli pesutupa ja taisi olla vanha tallikin, Pasanen muisteli. Talojen välissä oli kaivo ja puuseen ja talon välissä olivat asukkaiden vihanneispalstat. Puuseessä oli jokaiselle asunolle oma vessa. Mäellä kasvoi erikoisia kasveja ja puita ja siellä oli kiviaitoja.¹¹³

Ravintolatoiminnan loppumisen jälkeen rakennus oli asuin käytössä aina 1980-luvulle saakka, jolloin vuokrattuna oli yhteensä 179m² ja talossa asui viisi vuokralaista.¹¹⁴

1960-luvun puolivälissä talossa oli edelleen seitsemän asuntoa ja yksi ullakkoasunto. Aikanaan ravintolan keittiönä toimineet kellarihuoneet oli vuokrattu puusepän työhuoneiksi ja varastoksi sekä olivat asukkaiden halkovajoina. Vuonna 1966 talon silloinen omistaja, johtaja Matti Lahtinen sai kunnostuskehhotuksen: Ulkoportaiden vesikatot vuotivat, portaiden lautarakenteet olivat lahonleet, ullakon ja tornin ikkunojen lasiruudut olivat rikki, julkisivut kaipasivat maalausta, räystääät ja syöksytorvet olivat ruosteessa ja rikkinäisiä. 1970-luvulla talon kellarissa toimi verstas, jossa valmistettiin ja varastoitiin peltiputkia, ilmanvaihtokanavia ym. peltitavaraa.¹¹⁵

¹¹¹ Entisen Seurahuoneen Lupapiirustukset 1935 ja 1936, HKA.

¹¹² http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/asumista_seurahuoneella.htm, viitattu 10.9.2020

¹¹³ Haastattelutieto Marjatta Pasanen 12. ja 14.10.2020

¹¹⁴ Harmo 1987, 45; Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 14.

Puatalotyöryhmän raportti kuvasi tiloja vuonna 1980 seuraavasti:

"Puisessa puolitoistakerroksisessa rakennuksessa on kellarit mukaan luetun kerrosalaa n. 530m². Ensimmäisessä kerroksessa on tilaa n. 390m² ja kellarikerroksen maanpäällisessä osassa on n. 140m². Osittain maanpäällisessä kellarikerroksessa on ollut ravintolan keittiö, varsinaisessa asuinkerroksessa on nykyisin 13 huonetta, ullakolla on kaksi varastohuonetta. Lisäksi on kolmikerroksinen torniosa. Kellarikerros on louhittua kiveä ja tiiltä, muita osin rakennus on puuta ja vesikatto peltiä. Talossa on uunilämmitys. Vesi- ja viemärijohtoja ei ole."¹¹⁶

Rakennusviraston talosuunnitteluosaston rakennusteknisten tutkimusten mukaan perustukset olivat torniosaa lukuunottamatta ehjät. Hirsirunko oli pääosin terve. Julkisivuverhouksessa oli lahovaurioita. Ulkoseinät olivat yläosastaan pullistuneet ulospäin sitovien poikkiseinien väliltä. Osa alapohjapalteista oli taipuneita. Ala- ja yläpohjissa sekä vesikatossa oli lahovaurioita noin 10% osuudella. Osa peltikatosta oli uusittava samoin piiput. Ikkunat olivat ulkopuitteita lukuunottamatta kunnostuskelloisia kuten osa ulko- ja väliovista. Sisäpuoliset pinnat olivat kunnostettavissa.¹¹⁷

Kaupunginmuseon tutkijat Kaisu Tikkala, Leena Helle ja konservaattori Fjalar Hermansson selvittämässä pintaverhouksia ja värikerroksia 18.12.1981, kuva Jan Alanco, HKM.

¹¹⁵ Kaupunginmuseon neuvottelu Kiinteistövirasto, Talo-osaston kanssa, L159lal.d95, 29.12.1995.

¹¹⁶ Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 4.

¹¹⁷ Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 9.

Seurahuone 11.5.1959, kuva Grünberg Constantin, N21083, HKM.

Rakennuksen arvo huomataan

1970-luvun lopulla entinen Seurahuone oli jäänyt vaille kunnon hoitoa ja sieltä puuttui ajanmukainen tekniikka. Asemakaavassa tontti oli määritetty asuntotontiksi, jonka rakennusoikeus oli lähes kaksi ja puoli kertaa Seurahuoneen kokoinen. Taloudellisia paineita rakennuksen purkamiselle oli ja Oulunkylästä oli jo purettu monia kulttuurihistoriallisesti merkittäviä huiviloita.¹¹⁸

Oulunkylän Seurahuoneen säilyttämisestä ja tulevasta käytöstä tehtiin Helsingin kaupungille useita aloitteita ja esityksiä vuosina 1977-79. Kaupunginvaltuutettu Ilkka Taipale teki kaupunginhallitukselle esityk-

sen Seurahuoneen ostamisesta kaupungin omistukseen ja sen kunnostamisesta asukkaiden kokoustiloiksi. Oulunkylä-Seura ry teki esityksen rakennuksen säilyttämisestä ja kunnostamisesta asukkaiden käyttöön kokous-, harrastus-, ym. tiloiksi. Seura oli pyytänyt Museoviraston lausunnon rakennuksen kulttuurihistoriallisista arvoista. Oulunkylän Sosiaalidemokraattinen Työväenyhdistys ry. teki kiinteistölautakunnalle aloitteen Seurahuoneen säilyttämisestä ja kunnostamisesta asukkaiden kokous-, kulttuuri- ja harrastustiloiksi ja ryhtymään toimenpiteisiin Seurahuoneen turvaamiseksi ja rakennuksen saamiseksi arvoaan vastaavaan kuntoon.¹¹⁹

Huhtikuussa 1979 Oulunkylän Seurahuoneen kiinteistö hankittiin Kaupunginhallituksen päätöksellä kaupungin omistukseen.¹²⁰ Rakennusvalvontavirasto antoi 23.8.1979 kiinteistövirastolle kunnostuskehotuksen koskien Seurahuonetta. Sen mukaan vesikatto oli pintakäsiteltävä, ikkunoiden ja ulkonevien osien pellitykset uusittava, ikkunat uusittava, lahot seinälaudoitukset ja listat uusittava, ulko-ovet kunnostettava/uusittava, kuistin lattia ja kaiteet uusittava, poistetut parvekkeet palautettava ennalleen, ellei niiden pojäyttämiseen saada lupaa, julkisivut maalattava, erillinen halkovaja-, käymälärakennus kunnostettava ja maalattava ja pihamaan istutukset kunnostettava. Takaraja toimenpiteiden suorittamisesta oli 1.11.1983 mennessä.¹²¹

Johtajistotoimikunta asetti 25.8.1981 työryhmän selvittämään Seurahuoneen rakennuksen käytön ja korjausen vaihtoehtoja vuoden loppuun mennessä. Työryhmä otti nimekseen puataloryhmä.¹²² Aluksi rakennukseen kaavaltiin hotelli- ja ravintolamuseon sijoittamista ja eri tahot lausuvat suunnitelmissa myönteisesti.¹²³

¹¹⁸ Nevanlinna 2014, 159–160

¹¹⁹ Nevanlinna 2014, 159–160

¹²⁰ Nevanlinna 2014, 162

¹²¹ Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 6-7.

¹²² Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 1.

¹²³ Nevanlinna 2014, 162

Eteistilan 126 tapettimalleja vanhimmasta nuorimpaan. 1. malli on liimamaalilla maalattu seinäpahvi luultavasti Kirkkokadulta. Sen toisella puolella on 2. tapettimalli, HKM.

Huone 117. 3 ensimmäistä tapettikerrosta olivat irrotettaessa kuvaruoli seinään pän.

Samassa huoneessa, eri seinillä olevat nurinpäin käännetty ja keskenään erilaiset mallit viittaavat siihen, että myös paperit tulivat siirtorakennuksesta/-sista ja käytettiin nurinpäin uudelleen.

Huone 117, 5 ensimmäistä tapettikerrosta olivat irrotettaessa kuvaruoli seinään päin.

A close-up view of a decorative ceiling panel. The design consists of a repeating geometric pattern of stylized floral motifs in blue and gold. The motifs feature white flowers with blue centers arranged in a circular or vase-like shape, surrounded by blue leaves and stems. These are set against a gold background with intricate gold-colored geometric lines forming a diamond grid. The overall effect is one of rich, traditional craftsmanship.

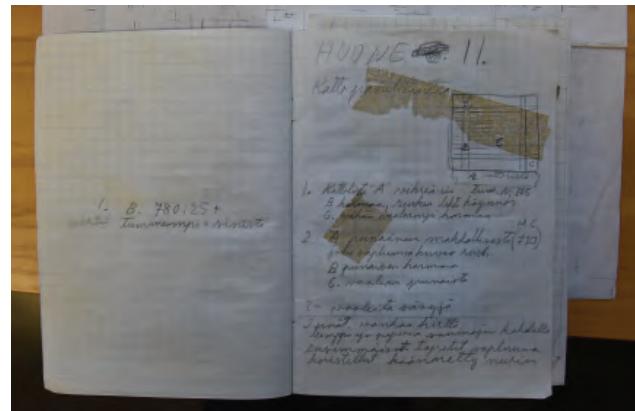
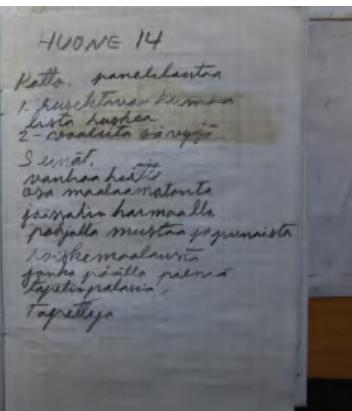
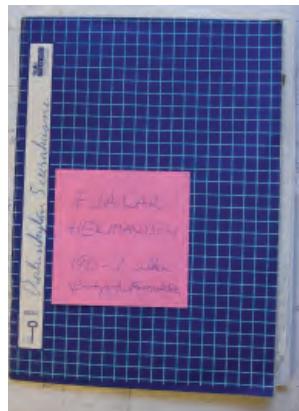
Sali 111, 1. kerros, arvioitu ajankohta 1900-luvun alku. Mahdollisesti 1906 korjauksen jälkeen.

117, 10. kerros, päällä vielä 4 kerrostaa

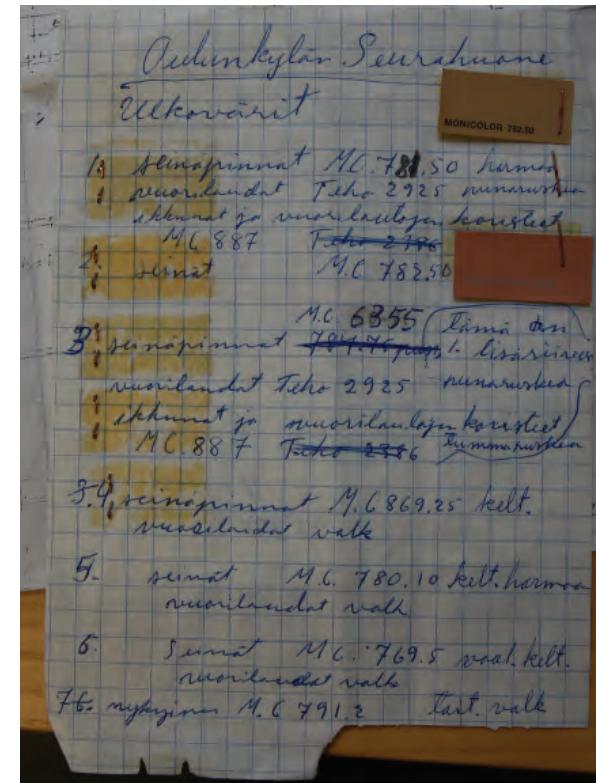
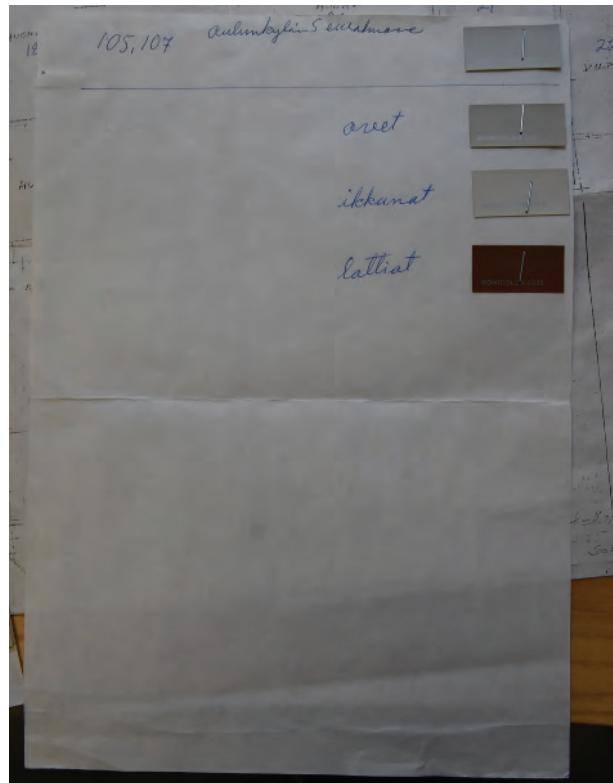

This image shows a vertical panel of a yellow and white striped fabric. The pattern features stylized, symmetrical floral motifs in white. At the top left, there is a cluster of small, rounded flowers. In the center, a large, vertical, branching structure resembling a stylized tree or a series of petals radiating from a central point is depicted. Below this central motif, another cluster of flowers is visible. The background is a solid yellow color with prominent, slightly irregular white vertical stripes. The overall aesthetic is reminiscent of Art Nouveau or Arts and Crafts design.

Ylärivissä konservaatti
tori Fjalar Hermansso-
nin väritutkimuksia.

Alarivissä väritutkimuksien pohjalta tehdyt värityssuunnitelmat, 1980-luvun alku, HKM.

Seurahuone oppilaitoksena

Seurahuoneen korjaus alkoi kaupungin toimesta ja Museoviraston valvonnassa vuonna 1983. Kunnostustöihin tuli viivästyksiä ja takapakkia, kun vuonna 1984 rakennuksen pihanpuoleisessa osassa syttyi tulipalo, joka oli tuhota koko rakennuksen. Tulipalo vahingoitti rakennuksen tornia ja toista kerrostaa.¹²⁴

Korjauksen alkaessa rakennuksen käyttötarkoitukseksi kaavaltiin hotelli- ja ravintolamuseo, mutta suunnitelma rakennuksen käytöstä muutui korjausaikana. Vuonna 1983 Oulunkylän pop- ja jazzopisto (1.8.1986 alkaen Oulunkylän Pop & Jazz Konservatorio, nykyisin Pop & Jazz Konservatorio), joka oli toiminut Oulunkylän yhteiskoulun tiloissa, haki kauungilta Seurahuoneen tiloja käyttöönsä, mihin kaupunki suostui seuraavana vuonna ja syksyllä 1985 pop- ja jazzopisto aloitti toimintansa Seurahuoneella. Korjaustyö valmistui vuonna 1987.¹²⁵

Seurahuoneen kaikki tilat kellarista ullakkoon olivat konservatorion käytössä. Alakerroksen valmistuttua hallintohenkilökunnalla oli kolme huonetta, joista tornihuone toimi Klaus Järvisen tilana. Bänditiloja oli kuusi, rumpuluokkia kolme, teorian opetukselle oli kolme luokkaa ja big bändille yksi tila. Kellarissa toimi alkuksi kerhotila ja opiskelijakahvio. Yläkerتاan hieman myöhemmin valmistuneen studion akustiikan suunnitteli tunnettu akustikko Andy Mundro.¹²⁶

Lisäksi Seurahuoneen edustalle rakennettiin soittolava ja suihkukaivo 1980-luvun lopussa. Pop & Jazz konservatorio tarvitsi kuitenkin lisää tiloja ja suunnitteilla oli lisärakennus Seurahuoneen viereen. Ympäristöministeriö kielsi lisärakentamisen tontille ja konservatorio siirtyi uusiin tiloihin Arabiaan vuonna 1995.¹²⁷

Pop & Jazz konservatorion lähdön jälkeen Seurahuoneella toimi Mellersta Nylandsin ammattikoulu vuosina 1995–2002.¹²⁸

Kuva arviolta 1980-luvun lopulta, Klaus Järvinen keskellä. Julkaistu oppilaitoksen toimintakertomuksessa 1994–1995 Pop & Jazz Konservatorio / Antero Väisälä.

124 Harmo 1987, 45; Kaupunginmuseon neuvottelu Kiinteistövirasto, Talo-osaston kanssa, L159lal.d95, 29.12.1995.

125 Nevanlinna 2014, 162

126 Muusikko 4/1986, 4-8; Muusikko 2/2020

127 Viireä Idylli – Oulunkylää ja oulunkyläläisiä s. 41-43, 153;

128 Oulunkylän Sosiaalipalvelutoimiston arkisto Seurahuoneella.

Seurahuone asukastaloksi

1.1.2002 alkaen Oulunkylän sosiaalipalvelutoimisto vuokrasi talon asukastaloksi, jona se toimii vielä tänäkin päivänä. Talo on tarkoitettu Oulunkylän asukkaiden ja seurojen käyttöön ja sitä voi vuokrata yksityisiäisuuksiin.¹²⁹

Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto ylläpitää yhdeksää sosiaaliohjaajan toiminnallisesti koordinoimaa asukastaloa tai -tilaa Helsingissä. Toiminnan tavoitteena on tuottaa matalankynnyksen palveluita, kohtaamisen ja toiminnan mahdollisuksia sekä tarjota psykososiaalista tukea eri elämäntilanteissa oleville. Asukastalot pyrkivät myös ehkäisemään digisyrjäytymistä tarjoamalla apua ja tukea sähköiseen asiointiin ja tietokoneiden käyttöön. Asukastilojen arkitoiminta tuotetaan työlistämistoiminnan turvin.¹³⁰

Vuosina 2005-2008 rakennuksen kivijalkakerroksessa toimi kahvila kahdena päivänä viikossa. Vuonna 2008 valmistui pihasiiven remontti ja tila otettiin kahvilakäyttöön. Vuonna 2010 Seurahuoneella aloitti Helsingin kaupungin aluetyöntekijä ja seuraavana vuonna aloitti toimintansa sosiaaliviraston alaisuudessa toimiva Aluetyön yksikkö.¹³¹

Taiteidenyö 2009, kuva sosiaalipalvelutoimiston arkisto Seurahuoneella.

Esimerkki asukastalon viikko-ohjelmasta. Sosiaalipalvelutoimiston arkisto Seurahuoneella.

ASUKASTALON VIKKO-OHJELMA	
MA	Kässäpaja auki klo 9-15, (ohjattua toimintaa klo 12-14)
TI	Äijäryhmä klo 11 Kässäpaja auki klo 9-15
KE	Kässäpaja auki klo 9-15
TO	Kässäpaja auki klo 9-15
PE	Levyraati & Muzavisa klo 14 Kässäpaja auki klo 9-15
KAHVILA auki ma-pe klo 10-15	
LOUNAS (3€) ti & to klo 11-13	
Henkilökohtaisa ATK-apua varattavissa ma ti ja to klo 9-15.30	
TERVETULOA! Larin Kyöstin tie 7 00650 HKI	
	

129 Sosiaalipalvelutoimiston arkisto, Oulunkylän Seurahuone.

130 Sosiaalipalvelutoimiston arkisto, Oulunkylän Seurahuone.

131 Sosiaalipalvelutoimiston arkisto, Oulunkylän Seurahuone.

Rakennuksen arkkitehtuuri

Seurahuone verrattuna muihin Oulunkylän huviloihin

Oulunkylän huviloista pääosa oli hirs- tai lautarakenteisia ja katteena käytettiin yleensä huopaa tai peltiä. Huviloissa oli torniulokkeita ja värilisiä vilpolan ikkunaruutuja, jolloin ne muistuttivat kannakselaishuviloita. Huviloiden tyyli oli samankaltaista kuin Hangon Kasinon ympäristössä. Useat omaan käyttöön rakennetut talot olivat puolitoistakerroksisia harja- tai mansardikattoisia. Rakennukset olivat useimmiten nikkareiden tai rakennuttajien itsensä suunnittelemia. Perheen kasvaessa saatiiin helposti lisätaloja, koska rakennusmääryksiä tai valvontaa ei juuri ollut.¹³² Useat Oulunkylän huviloista olivat Seurahuoneen tapaan uusiokäytösä, eli niiden rakennusrungot oli siirretty muualta. Kun puu-Helsinki sai väistyä kivikaupungin tieltä, ostettiin käytökelpoinen rakennusaines tai kokonaiset rakennukset siirrettäväksi kaupungin ympäristöön uusille asetusalueille. Oulunkylän pappilan Päiväkummun kerrotaan aikoinaan sijainneen Esplanadilla ja Kottbyn tilan päärakennuksen rakennusaineet lienevät nekin lähtöisin Helsingistä. Muutamat rakennusrungot oli siirretty Terijoelta vuoden 1918 vaiheilla.¹³³

Kierrätyskirret olivat käytännöllisiä, sillä ne mahdollistivat nopean rakentamisen, kun ei tarvinnut kaataa puita, veistellä hirsia ja odottaa puutavaran kuivumista ja hirsien painumista ennen laudoitusten ja sisustusten tekemistä. Ne saatiin myös läheltä rakennuspaikkaa.

Seurahuoneen arkkitehtuuri

Nykyinen Seurahuoneen rakennuskin rakennettiin kierrätyskirrsistä. Rakennusrunko ostettiin huutokaupalla. Rakennus purettiin pois Säätytalon puiston tieltä osoitteesta Kirkkokatu 11. Se ostettiin todennäköisesti kivijalkoineen, ja kun rakennus pystytettiin uudelle paikalleen rinnentonille, se mahdollisti kellarikerroksen rakentamisen. Alkujaan tasamaalle rakennettun kivijalan kivet eivät riittäneet koko kivijalkaan uudella rakennuspaikalla, vaan kellarikerrosta oli täydennettävä tiilillä. Rakennukseen rakennettiin torni ja verantaja ja julkisivua koristeltiin. Kattomuoto muutettiin korkeammaksi, jotta ullakkotilat oli mahdollista ottaa käyttöön.

¹³² Impola 1970, 29, 30.

¹³³ Impola 1970, 29, 31.

Rakennuksen tornit ja ulokemaiset verannat ovat kansallisromantiikan piirteitä. Kertaustyylejä symmetristen, yksitoikkoisten julkisivujen sijaan haluttiin tornien ja ulkonemien rikastamaa vapaamuotoisempaa arkitehtuuria.¹³⁴

Kirkkokatu 11:sta siirretty empiretyylinen puurakennus oli rakennettu vuonna 1939. Sen piirustukset ovat suurruhtinaskunnan yleisten rakenusten intendentti C.L. Engelin allekirjoittamat. Tuolloin Helsingin yksityistalojen suunnitelmat tuli hyväksyttää intendenttille¹³⁵.

Rakennus noudatteli hyvin tarkasti sen ostohetkellä ollutta huonejakoa, ennen siirtoa Oulunkylään. Erikokoiset ikkunat eri katujen puolilla säilyvät. Tämä tulkittiin myöhemmin virheellisesti merkkinä siitä, että taloon olisi palon jälkeen rakennettu lisäsiipi.

Empiretyytyllisen siirretyn rakennuksen fasadissa olleet pilasterit asennettiin myös Oulunkylään siirrettyyn rakennukseen. Niiden yläpuolelle rakennettiin päätykolmio, kuten alkuperäisessäkin oli ollut. Päätykolmion muoto oli jyrkempi, kuten koko kattokin oli. Vanhasta poiketen pilastereiden eteen rakennettiin avoveranta ja sen päälle parveke.

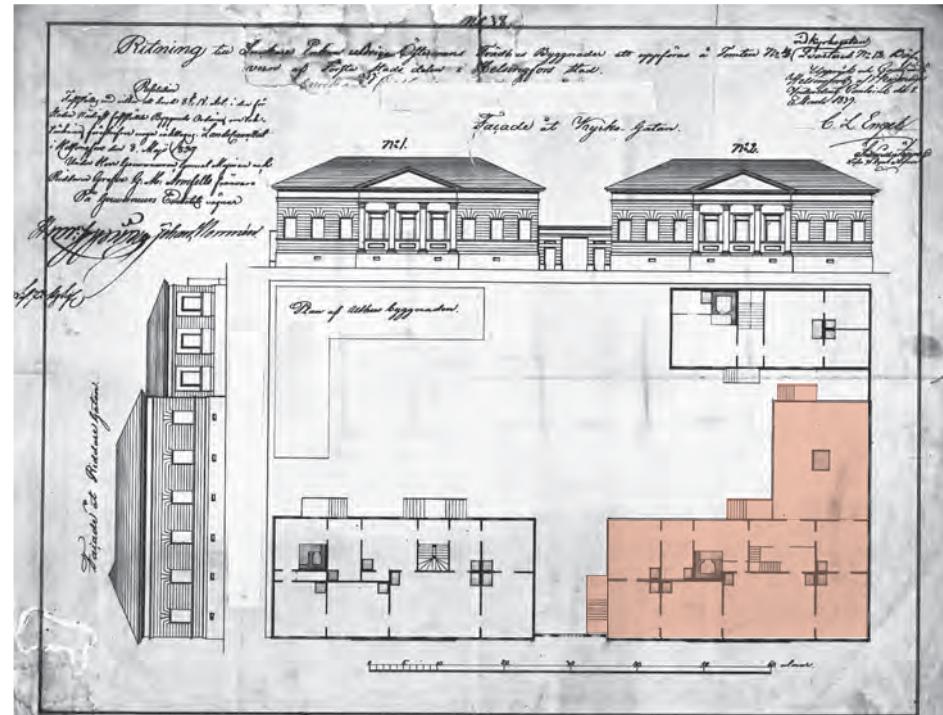
Oulunkylän huvilat toimivat toistensa esikuvina. Maexmontan oli ostanut muutama vuosi aiemmin Arturdalin tornihuilan Seurahuoneen tontin vierestä ja Arturdalin torni lienee vaikuttanut siihen, että Maexmontan halusi omaan yksityishuvilaankin tornin, jotta se ei olisi ollut vaativatommampi kuin vuokrakäytössä oleva huvila.

Yhtenä esikuvana Oulunkylän Seurahuoneen rakennukselle on mainittu apteekkari S. E. Maexmontanin Läntiseen Kaivopuistoon vuonna 1876 rakennuttama huvila N:o 3, jonka suunnitteli arkkitehti Axel Loenbon.¹³⁶

¹³⁴ Kaila, Pietarila, Tomminen 1987, 12.

¹³⁵ Alin ym. 2012, 106.

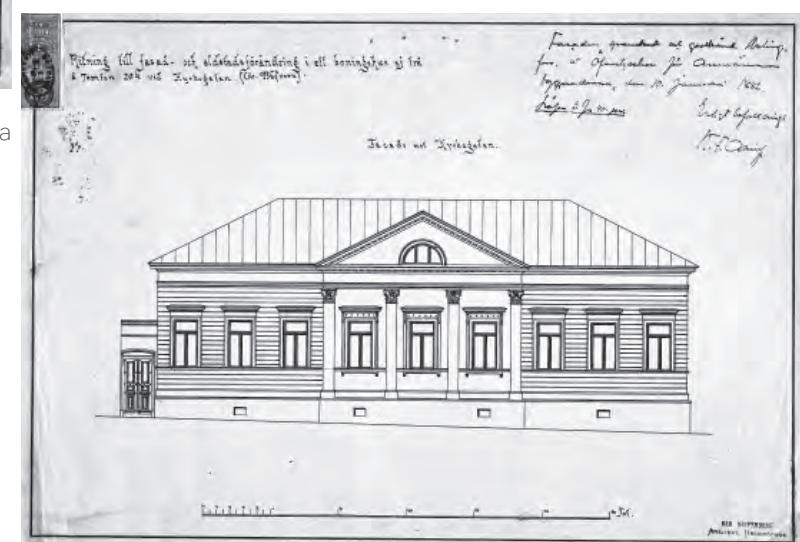
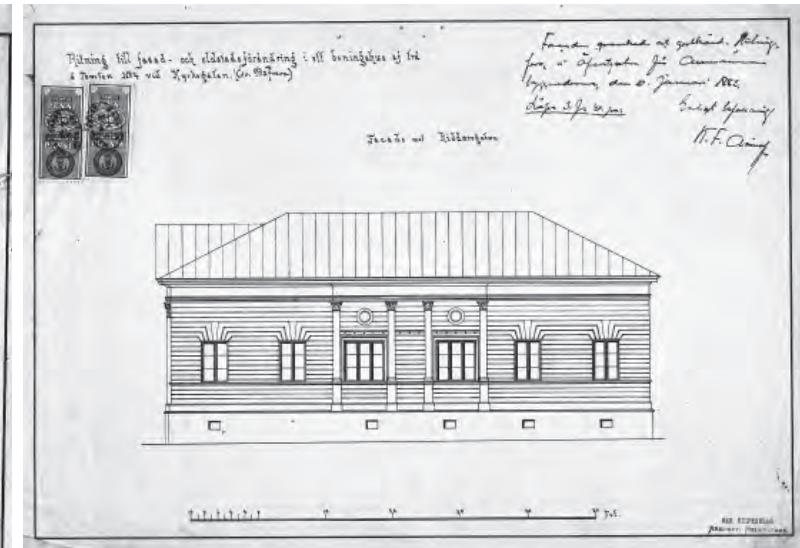
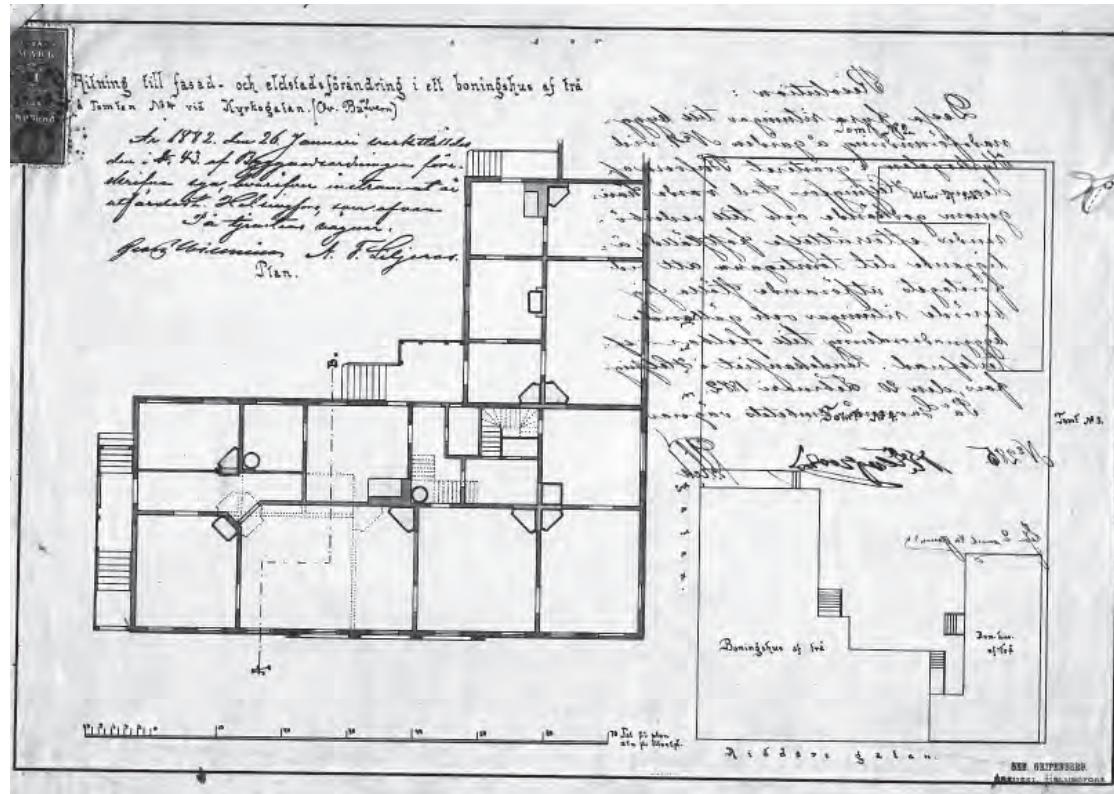
¹³⁶ Kervanto Nevanlinna 2014, 51-52

Kirkkokatu 11 – Ritarikatu 10 uudisrakennuksen piirustukset vuodelta 1839. Oulunkylään siirretty rakennusrunko on merkitty punaisella. la 866, HKA.

Mahdollinen esikuva Seurahuoneen tornille oli apteekkari S. E. Maexmontanin Läntiseen Kaivopuistoon vuonna 1876 rakennuttama huvila. Kuva Kervanto Nevanlinna, 2014, 51.

Vuonna 1882 Kirkkokatu 11:n rakennukseen tehtiin huonetilamuutoksia ja julkisivumuutoksia. la 866, HKA. Ritarikadun puoleiset muutokset eivät toteutuneet (vrt, kuva s. 33)

Jammandrag af utgifterna för under-
tecknade under uppföring i Äggelby varande
villa, förstord genom ellersida nattet emot den
Yd^{re} och brandförsäkrad i Brandomförsäkrings
Aktiebolaget Fennia för Dm 5.000:- val. br. br. d. 28996.

Byggnaden, uppköpt hörntade	900..
Transport & uppstiftning, enl. arvord	991 260
Materialier, enl. räkning från K.H. Rendtorf	345..
d. s. d. - Hamfeldt	572..
Tegel	950..
Sakrännor m.m. enl. räkning	79..
Stock.	176 50
Spisör	123..
Sand & frönling	93 80
Bref	59..
Mossa	107 50
Kalk	55..
Murning af kallare	80..
d. s. d. - lakeblagm.m.	5775
Dripning af väggarna	20 50
Forknings af fyllning	15 56
Styrkning af plattakat	20..
Abgöring & forslig af tegel	84 50
352 järnkedrar	58 44
Översta dagräkningen	12775
d. s. d. forsligar	50 50
Spring-krut	9870
	1151 80
<u>GTA</u>	<u>8910 90</u>
	8850

Helsingfors den 8 Aug. 1889.

J. C. Maevrovantus
gnoe L. Knij.

Kulujen yhteenvedo allekirjoitusta varten Oulunkylässä rakenteilla olevasta ole-huvilasta, jonka tuli tuhosia neljännen päivän vastaisena yönä ja joka on palova-kuutettuna Palovakuutusosakeyhtiössä Fenniassa 6000:sta markasta. Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212 Elka.

Säilyneisyys ja erityispiirteet

Myöhemmät muutosvaiheet

Empirepuutalo rakennettiin osoitteeseen Kirkkokatu 11 vuonna 1839. Vuonna 1882 siihen tehtiin tila- ja julkisivumuutoksia. Ritarikadun puoleisen siiven huonejakoa ja ikkunoita muutettiin ja julkisivun lisättiin pilastereita.¹³⁷

Elokuussa 1890 rouva Maexmontan-Knief osti huutokaupasta Kirkkokatu 11:n purettavan emperialton. Talo siirrettiin osina pystytettäväksi uudelleen Oulunkylään. Talo valmistui vuonna 1891. Uusina elementteinä taloon lisättiin torni, parvekkeet ja harjakatto sekä korkea kivijalkakerros.¹³⁸

Vuonna 1903 Pensionaatin rakennukset siirtyivät uudelle omistajalle. Uusi Suometar uutisoi, että maanviljelijä O. Längille teki niihin korjauskia ja että uuden omistajan tarkoituksesta oli korjauttaa rakennukset perinpohjaisesti ja muuttaa niitä talviasuttaviksi. Kauppa ilmeisesti ei toteutunutkaan, vaan rakennukset ostikin asemapäälikkö Wickman. Ei ole tietoa, että tekikö Wickman niihin isompia korjauskia.¹³⁹

Heinäkuussa 1906 Lördagen-sanomalehti uutisoi ravintoloitsija Törnbergin teettäneen salongin sisustuksen ja restauroinnin koristemaalari Victor Långilla ja tarkoitus oli lehtiuutisen mukaan lähitulevaisuudessa maalata ja koristaa koko huoneisto sisältä ja ulkoa.¹⁴⁰

137 la 866, la 866, HKA.

138 Oulunkyläinen 4.2.2018.

139 Uusi Suometar 18.3.1903; Helsingin pitäjän 1907 syyskäräjien lainhuuto §7.

Helsingin Sanomat uutisoi tammikuussa 1920: "OULUNKYLÄN SEURAHUONE on perusteellisten korjausten jälkeen avattu yleisölle. Tarjoilaan kahvia, teetä, leivoksia y. m. virvokkeita."¹⁴¹

Vuosina 1935 ja 1936 rakennukseen haettiin lupaa muutoksiille. Silloin tehtiin rakennuksen jako useammaksi vuokrahuoneistoksi.¹⁴²

Marraskuussa 1965 valvontainsinööri Lars Eklund suoritti rakennuksessa tarkastuksen. Sen mukaan hän totesi tontilla sijaitsevan yhden asuinrakennuksen ja osittaisen kellarikerroksen käsittävä huvilarakennus sekä yksikerroksinen piharakennus, jotka molemmat ovat hirsirakenteisia ja lautavuorattuja ja pihan perällä lautarakenteinen käymälärakennus. Rakennukset on päästetty rappeutumaan ja rumentavat nykyisessä kunnossa ympäristöä. Huvilarakennuksessa oli tuolloin 7 käytössä olevaa asuntoa, joista yksi oli ullakolla. Kellaritilat oli vuokrattu puusepän työhuoneiksi ja varastoksi, muissa kellaritiloissa olivat asukkaiden halkovajat. Asuntoihin johtavat ulkoportaat olivat huonokuntoiset ja niiden hupakatot vuosivat. Julkisivultaan talo vaikutti epäsiistiltä ja rumalta, maali oli kulunut ja lohkeillut ja ullakolla ja tornissa oli rikkinäisiä ja lassittomia ikkunoita. Epäsiistiä ulkonäköä pidettiin pahana, kun rakennus sijaitsi näkyvällä paikalla rautatieläheisyydessä. Pienen asuinrakennuk-

140 Lördagen 28.7.1906

141 Helsingin Sanomat 24.1.1920

142 Juhannusmäki 1, lit, HKA.

sen kunto oli huvilarakennusta huonompi. Rakennuksen alakerrassa oli huoneen ja keittiön käsittevä talonmiehenasunto ja yläkerrassa alkeellinen ullakkoasunto. Rakennukseen liittyi matalampi siipiosa, jossa oli talon pesutupa ja varasto. Rakennusta esitettiin purettavaksi vuoden sisällä. Pääärakennuksen osalta omistajatahoa velvoitettiin kunnostamaan ulkoportaiden vuotavat katot ja korjaamaan lahot ja rikkoontuneet kohdat portaiden puurakenteissa, korjaamaan räystäät sekä syöksytorvet, asentamaan ullakon ja torniosan ikkunoihin puuttuvat lasiruudut ja poistamaan irtaantuva maali ja maalaamaan julkisivut. Käymälärakennuksen osalta velvoitettiin omistajaa korjaamaan rikkoutunut räystäs ja katto, asentamaan puuttuvat ikkunaruudut ja maalaamaan rakennuksen julkisivut. Rakennustarkastusvirasto puolsi maistraatin esitystä.¹⁴³

Kaupunginhallitus teki 2.4.1979 päätöksen, jonka nojalla Seurahuoneen tontti rakennuksineen ostettiin Helsingin kaupungille ja se siirtyi 1.5.1979 kiinteistöviraston talo-osaston hoitoon. Tuolloin tontilla ollut pienempi asuinrakennus oli purettu, mutta juurikaan muita aiemmalle omistajalle velvoitettuja korjauksia ei oltu suoritettu.¹⁴⁴

1980-luvun alussa rakennuksessa aloitettiin korjaustyöt. Kaupunginmuseo suoritti rakennushistoriallisia tutkimuksia, mutta ne eivät olleet edennet vielä kesäkuuhun 1983 riittävän pitkälle, koska rakennus oli samanaikaisesti asuinkäytössä. Kaupunginmuseo esitti Talo-osaston kiinteistövirastolle, ettei julkisivuparvekketta rakennettaisi ennen kuin saataisiin varmuus parvekkeen alkuperäisistä rakennusyksityiskohdista. Korjaustöille ei aluksi haettu lupaa. Rakennuslupaa haettiin vasta sen jälkeen kun rakennusvalvonnan valvontaosasto suoritti kiinteistöllä katselmukseen 28.10.1983 ja totesi, että rakennuksessa on ilman asianmukais-

ta lupaa suoritettu kantavien rakenteiden uudelleenrakentamista eikä töille ollut hyväksytty lain edellyttämään vastaavaa työntohtajaa. Rakennustyöt esitettiin keskeytettäväin, kunnes niille oli saatu asianmukainen lupa ja työntohtaja.¹⁴⁵

Helmikuussa 1984 tapahtuneen tulipalon vuoksi Seurahuoneen kunnostusta koskevan kehoituksen määräaikaa pidennettiin vuoden 1985 loppuun asti.¹⁴⁶

Rakennuslupaa Seurahuoneen palovauriokorjauksille ja rakennuksen käyttötarkoitukseen muutokselle nuoriso- ja musiikkiopiston tiloiksi sekä liittämistä kaukolämpöön haettiin 26.6.1984. Pääpiirustukset oli laatinut HKR:n talosuunnitteluosaston rkm Pentti Peitsi. Suunnitelmia muutettiin vielä vuoden lopulla ja uudet suunnitelmat jätettiin rakennusvalvontaan. Muutos koski äänitysstudion tiloja, jotka oli aiemmin ajateltu sijoittaa kellarin, mutta nyt ne sijoitettiin 2. kerrokseen, jonka aikaisempaa käyttöä ei ole voitu selvittää.¹⁴⁷

Rakennuttajana 1980-luvun korjauksessa toimi Helsingin kaupungin kiinteistövirasto ja urakoitsijana Rakennus- ja maalausliike Karenius Oy. 1. kerroksen tilat valmistuivat marraskuuhun 1985 mennessä. Kellarin tilat valmistuivat toukokuussa 1986 ja niiden urakoitsijana toimi Rakennusliike Talontekijät Oy.¹⁴⁸

Vuonna 1986 haettiin muutoslupaa 2. kerroksen äänitysstudion rakentamiseen. Studion suunnitelmat oli laatinut arkkitehti Hanna Pakkala. Studion akustiikan suunnitteli akustikko Andy Mundro. Lokakuussa 1987 valmistuivat 2. kerroksen tilat, ja niiden urakoitsijana toimi Rakennusliike Talontekijät Oy. Pihamajärjestelyt saatettiin loppuun vuonna 1993.¹⁴⁹

143 Rakennustarkastus 1965, HRVA

144 Helsingin kaupungin rakennuslautakunta, päätös 1979, HRVA

145 Kehotus 2.11.1983, HRVA, Muistio 3.6.1983, nro 89, HKM

146 17.10.1984, HRVA

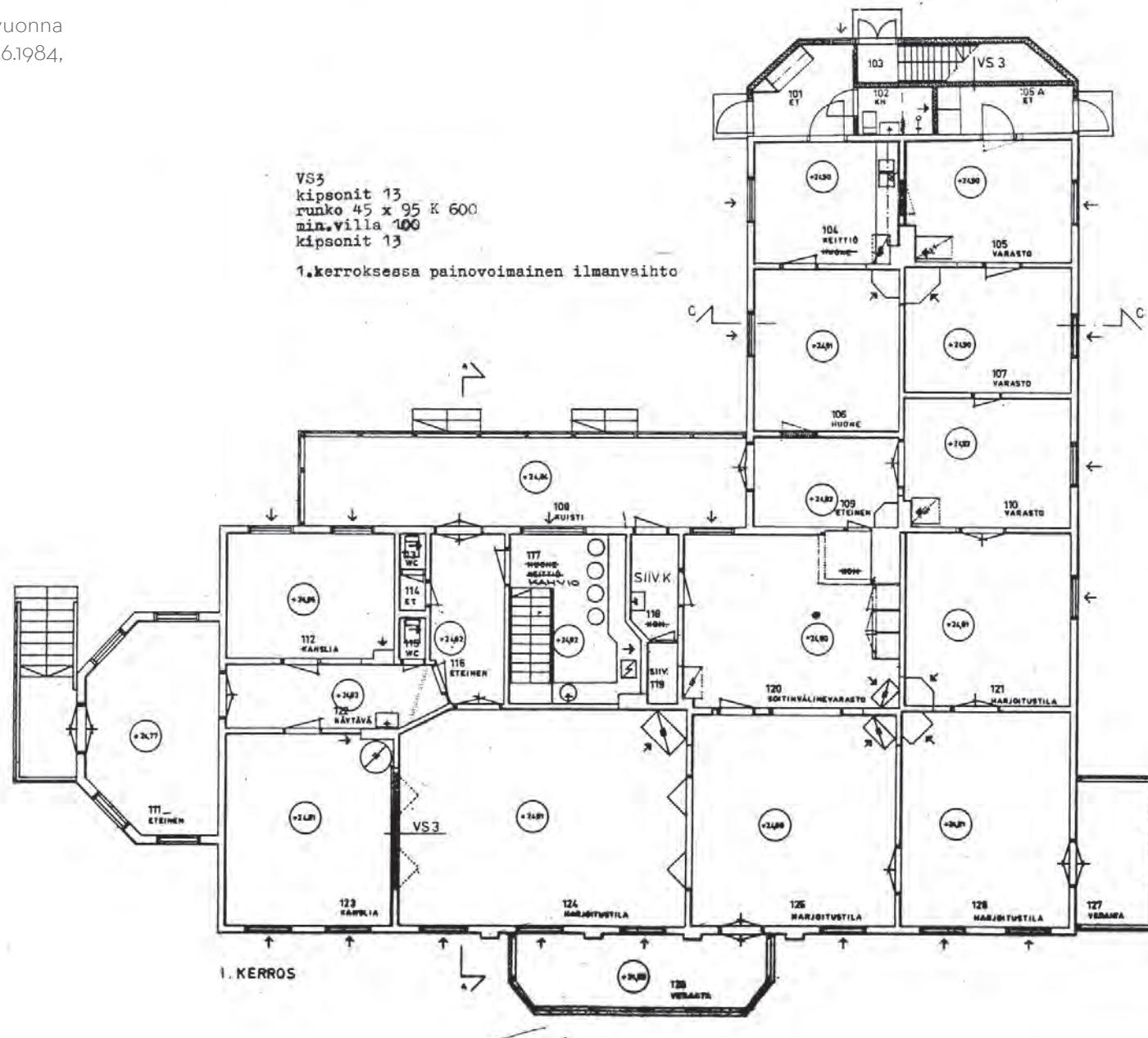
147 Rakennuslupahakemus 26.6.1984 HRVA

148 Rakennuslupahakemus 29.6.1986, Loppukatselmuspöytäkirjat 19.5.1986, 2.10.1987 HRVA

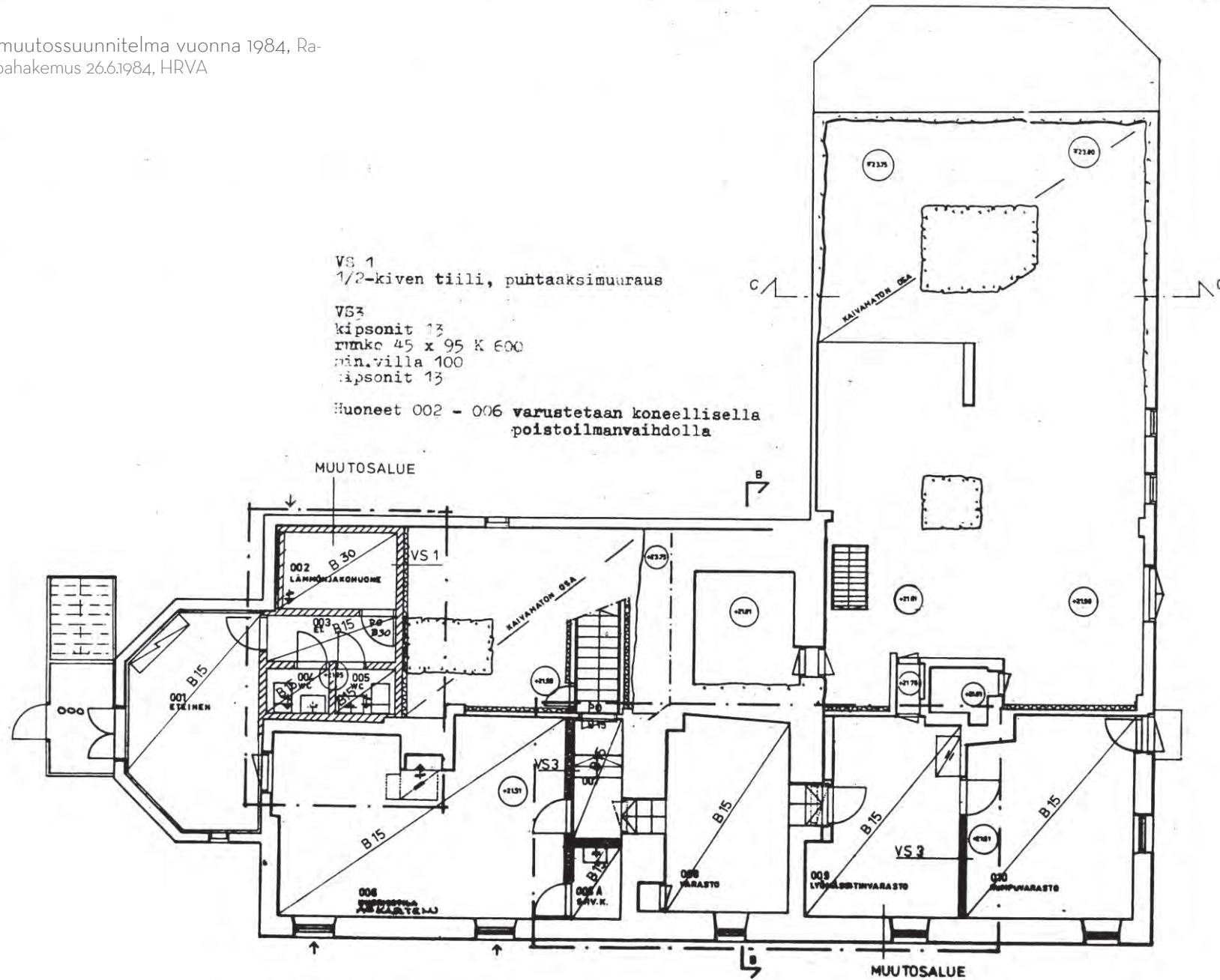
149 Rakennuslupahakemus 29.6.1986 Loppukatselmuspöytäkirja 2.10.1987 HRVA,

Loppukatselmuspöytäkirja 4.3.1993; Muusikko 2/2020

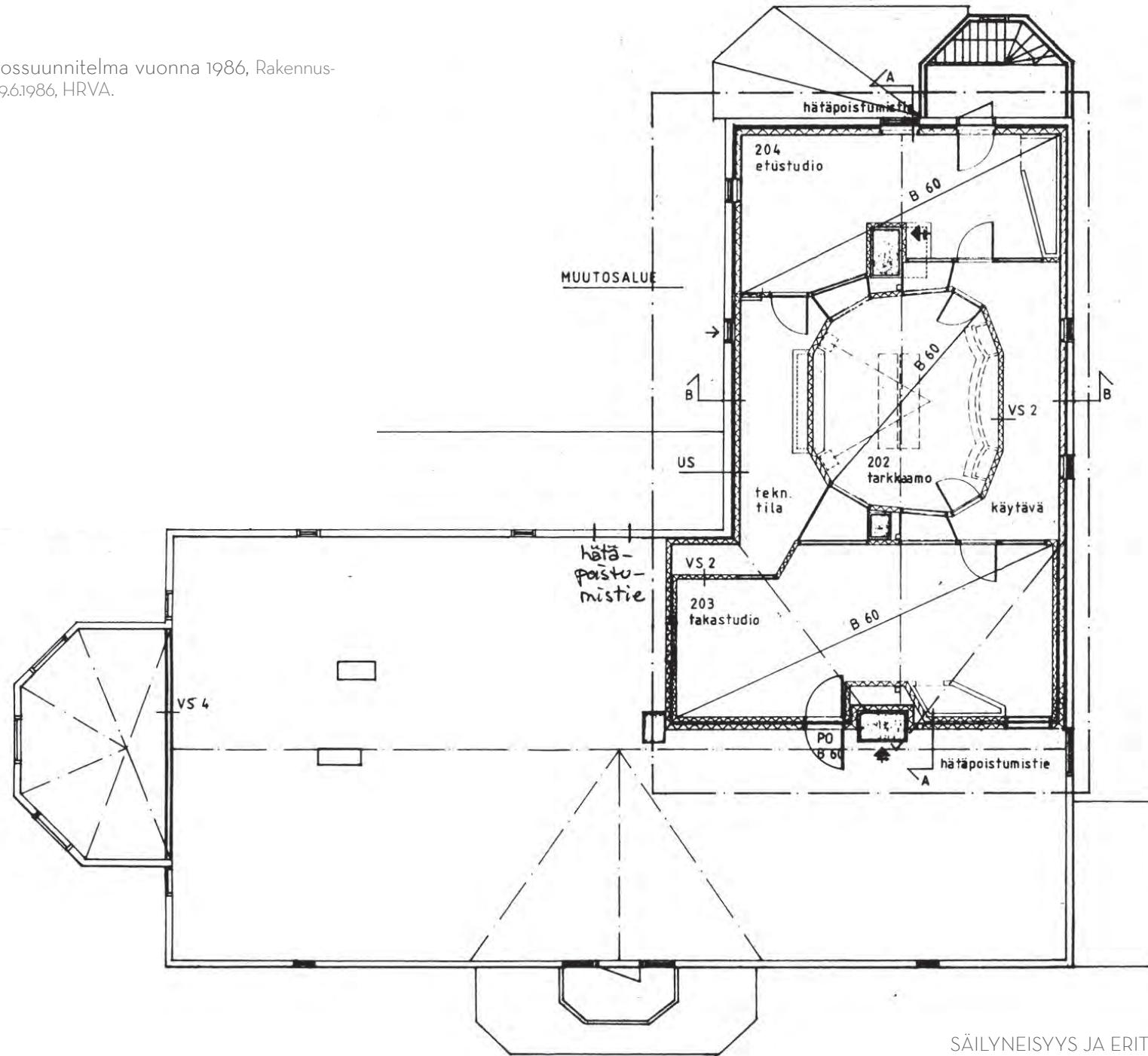
1. kerroksen muutossuunnitelma vuonna
1984, Rakennuslupahakemus 26.6.1984,
HRVA

Kellarin muutossuunnitelma vuonna 1984, Ra-
kennuslupahakemus 26.6.1984, HRVA

Ullakon muutossuunnitelma vuonna 1986, Rakennuslupahakemus 29.6.1986, HRVA.

Vuonna 1995 Helsingin kaupunginmuseo kuvaili rakennusta näin: "Rakennuksen pääosan huonejakoa on muutettu vain vähän. Kellaritilat ja itäsiiven ullakko on muutettu lähes kokonaan: ullakolle on rakennettu sokkeloinen äänitysstudio. Studio ja kellaritilat varustettiin koneellisella ilmanvaihdolla. Ullakon vesikattorakenteet uusittiin korjaussessa. Miltei kaikkiin huoneisiin sijoitettiin akustisia eristyslevyjä seinille. Alkuperäisiä uusrenessanssi-kaakelieuuneja on säilynyt useissa huoneissa. Rakennuksen vanhoissa lautapaneloiduissa katoissa on ollut koristemaalari Viktor Långin 1890-luvulla maalaamia koristemaalaauksia, jotka tehtiin korjaussessa uudelleen – paikoin maalauspinta on kuitenkin lohkeillut, todennäköisesti johtuen väärästä maaliaineesta. Maalausista on tehty selvitys kaupunginmuseossa 1980-luvulla. Torniosassa ja pääsiiven keskiosan ullakolla on näkyvissä tulipalon jälkiä. Koko tornin sisäseinät ovat mustuneet ja osa vanhoista rakenteista on jouduttu poistamaan tai tukemaan. Palovauriot ovat kuitenkin vain pinnallisia." Koristemaalausten selvityksen laati Fjalar Hermansson. Samalla otettiin myös tapettimalleja.¹⁵⁰

Vuonna 2001 tilattiin julkisivujen maalausurakan Kiinteistöpalvelu Matti Merve Oy:ltä.¹⁵¹

Vuonna 2008 haettiin lupaa muuttaa kaksi varastohuonetta ja keittiö asukasyhdistysten ryhmä- ja kahviointiloiksi ja palauttaa vanha oviaukko sekä tehdä uusi oviaukko ei-kantavaan seinään. Suunnittelijana oli Jan Olin, Studio Olin Ky. Tilat valmistuivat elokuuhun 2008 mennessä. Pääurakoitsijana toimi HKR - Tekniikka konepaja korjausrakennustyöasatto.¹⁵²

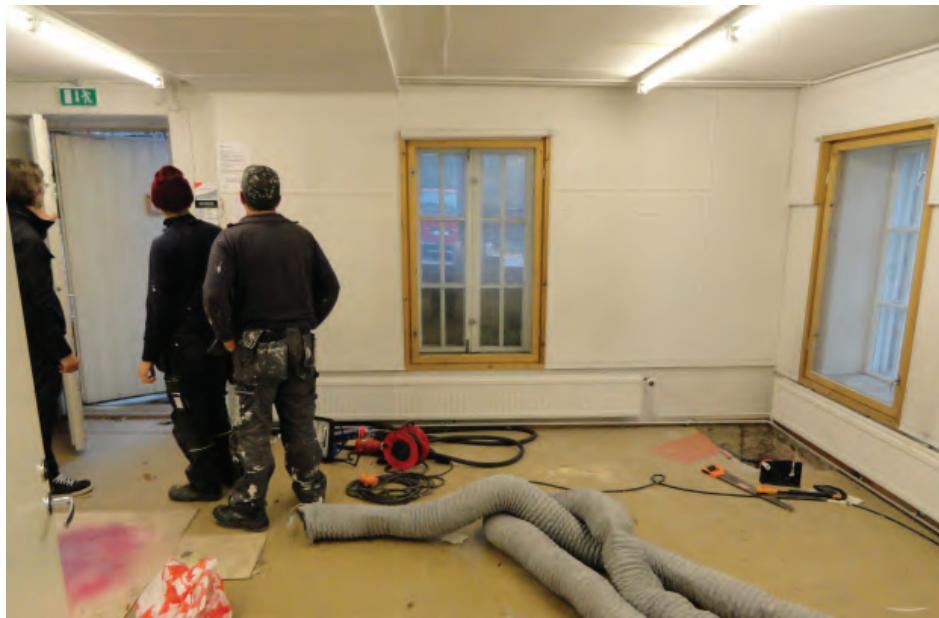
¹⁵⁰ Kaupunginmuseon neuvottelu Kiinteistövirasto, Talo-osaston kanssa, L159lal.d95, 29.12.1995. Tapettimallit ja väriselvitys n. 1980, HKM.

¹⁵¹ Sosiaalipalveluiden toimiston arkisto, Seurahuone.

¹⁵² Päätös 6.5.2008; Loppukatselmuspöytäkirja 26.8.2008, HRVA.

Vuonna 2011 Sisäilmakeskus laati rakennuksesta Kuntoselvitysraportin hankesuunnittelua varten. Raportissa todettiin, että: "Kellarikerroksessa oli paikoin selkeää homeen hajua. 1. kerroksen muutamassa huoneessa sekä ullakolle johtavissa portaissa todettiin mikrobiperäinen haju. Hajut viittaavat rakenteissa oleviin kosteusvaarioihin."¹⁵³

Vuonna 2011-12 tehtiin kunnossapitokorjaus esim. huoneen 102 kosteusvauriokorjaus ja alahirsienvaunu korjaus. Rakennuksen pohjoispäädyyn sisäänpäin ulkoterassia korjattiin. Uusi jätehuone valmistui vuonna 2012. Vuonna 2016 kellarissa tehtiin laajoja purkutöitä ja kuivatuksia.¹⁵⁴

Kellaritilojen purku- ja kuivatustyöt vuonna 2016. 81400 / 8081400 VP Oulunkylän seurahuone, uusi jätehuone, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristön toimiala, Projektipankki.

¹⁵³ Sisäilmakeskus, Kuntoselvitysraportin hankesuunnittelua varten 2011

¹⁵⁴ 2082923 VP Oulunkylän Seurahuoneen Lähiörahastohanke; 86944 / 8086944 VP Oulunkylän Seurahuoneen kosteusvauriokorjaukset; 81400 / 8081400 VP Oulunkylän seurahuone, uusi jätehuone, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristön toimiala, Projektipankki

Tontti

Tontin muoto on pienentynyt alkuperäisestä, koko Juhannusmäen käsitvästä tontista murto-osaan. Tontilla on jäljellä pala kiviaitaa, joka liittyy Pensionaatin puistorakenteisiin. Ylempi muokatuista kivistä tehty kiviaita on vanha ja alempi pyöreistä kivistä tehty latomus uudempia. Tontilla on ollut sen eteläpuolella vanha paakari eli leivintuparakennus, joka on myöhemmin toiminut asuntona ja sen yhteydessä on ollut pesutupa. Seurahuoneen ja paakarin välissä oli kaivo. Paakari- ja pesutuparakenitus on purettu vuoden 1969 tienoilla. Myös kaivo on hävitetty. Nykyisin jäljellä on huonokuntoinen ulkorakennus, joka on karttojen perusteella ainakin 1920-luvulta, mahdollisesti vanhempikin. Vuonna 1965 suorite-tussa rakennustarkastuksessa se on nimetty käymälärakennukseksi.

Talon länsipuolella kulkeva Larin Kyöstin tie on leventynyt kapeasta kärrytiestä kaksikaistaiseksi asfaltoiduksi kaduksi. Katu oli kapea ja hiekkapintainen ainakin 1960-luvulle saakka. Tuolloin tien ja talon välissä oli nurmikaistale. Nykyisin kadun ja talon välinen osa on autojen parkkialueksi tarkoitettu kenttä, jonka kulmalla kasvaa isokokoinen ja rakennuksen pääljulkisivua peittävä syreeni. Tontti on nykyisin asfalttipintainen rakennuksen ympärillä. Mäen puolella tonttia on nurmea ja puita. Muutama puista on arviolta yli 100-vuotiaita. Tontin eteläkulmassa on vuonna 2012 valmistunut jätesuoja.

Pohjakaava

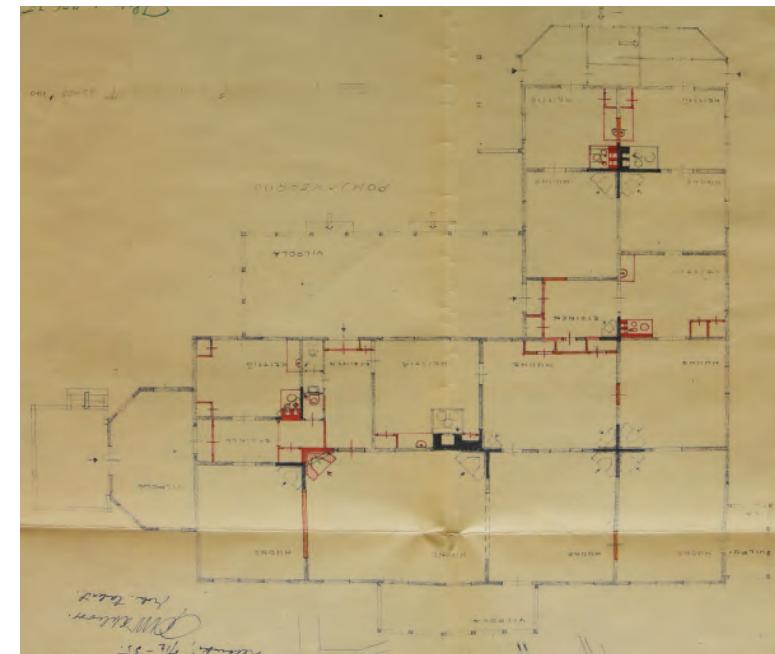
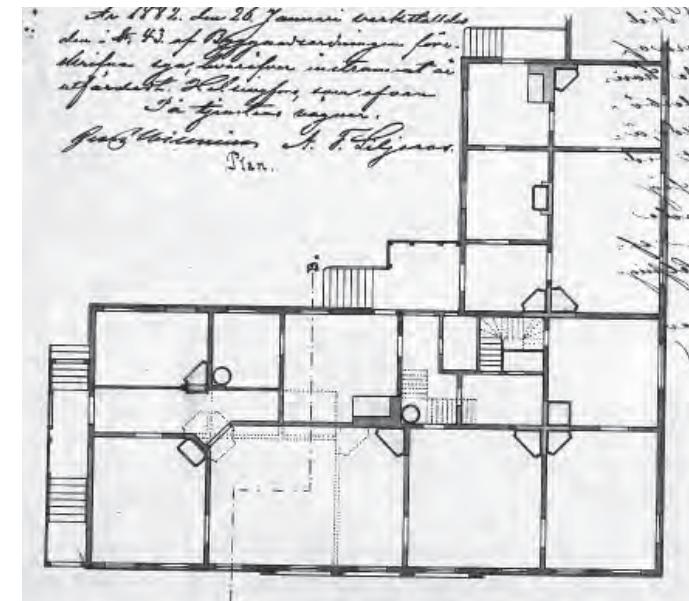
Ensimmäisen kerroksen pohjakaavan voidaan sanoa säilyneen hyvin jopa Kirkkokadun 1830-luvun empirerakennuksesta saakka. Kirkkokadun rakennuksen toiseen siipeen tehtiin vuonna 1882 muutoksia ja niiden mukainen pohjakaava vastaa hyvin pitkälle Seurahuoneen nykyistä pohjakaavaa. Jos verrataan vuoden 1882 Kirkkokadun rakennuksen pohjapiirrosta ensimmäiseen löytyneeseen Seurahuoneen piirustukseen, voidaan havaita niiden olevan hyvin samankaltaisia. Pohjakaava siis säilyi siirron yhteydessä hyvin samana.

1930-luvulla tehdyt muutokset olivat hyvin vähäisiä ovi- ja komeromuutoksia ja puuheljojen lisäämisiä, jotka sitten 1980-luvun korjauksessa viimeistään poistettiin.

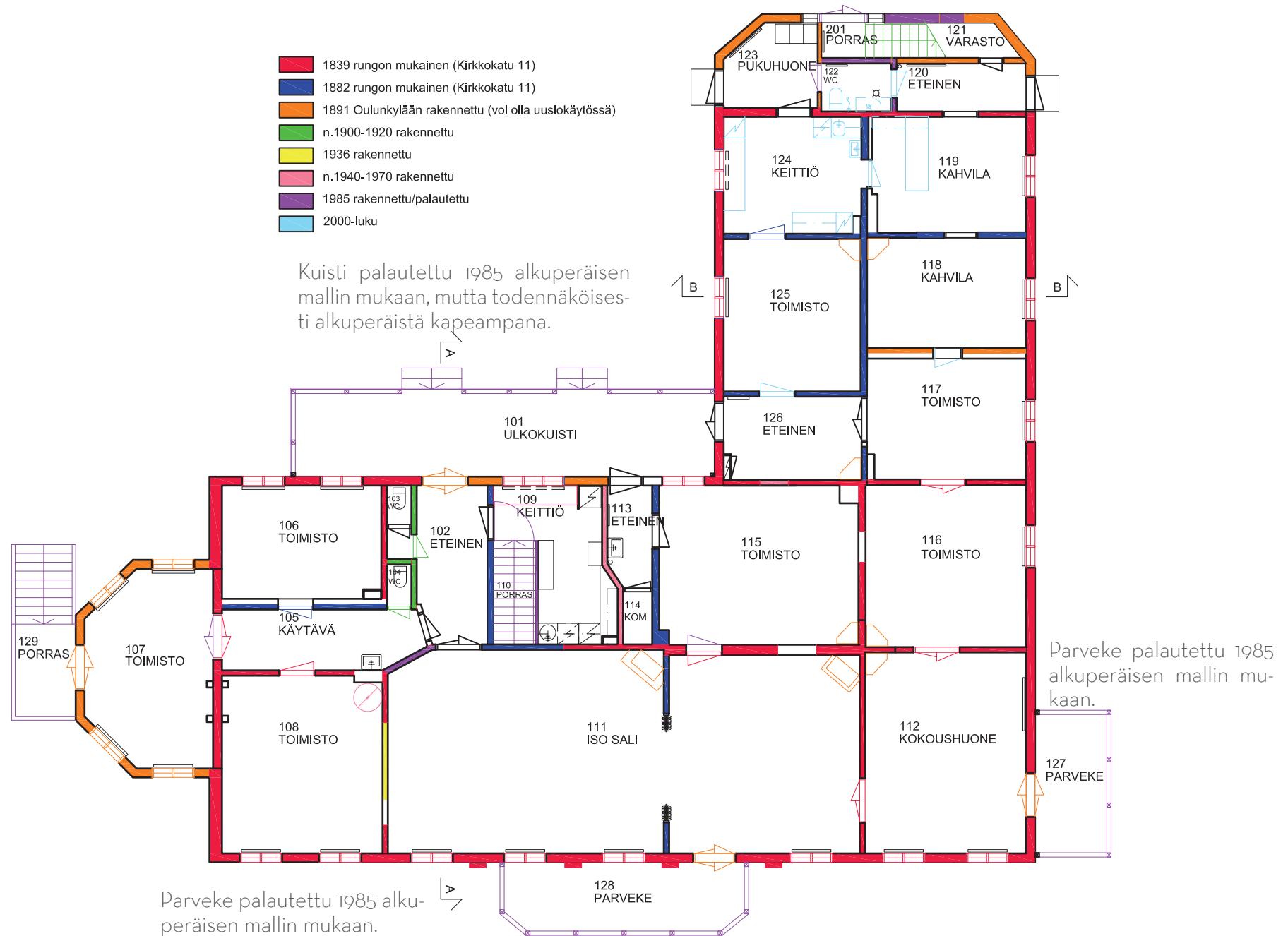
Kellarin alkuperäisestä 1890-luvun huonejaosta ei ole tarkkoja tietoja. Vuonna 1918 siellä oli myynti-ilmoituksen mukaan suuri ja pienempi keittiö, kylmiö, suuri asuinhuone, 3 lämmintä kellaria, puukellari ja varastotila. Ensimmäinen löytynyt piirustus tuosta kerroksesta on vuodelta 1984. Vuonna 2016 kellarit koki suuria muutoksia, kun siellä tehtiin mittavia purku- ja kuivatustöitä.

Ullakon tiloista ei myöskään ole löytynyt piirustuksia ennen vuotta 1984. Vuonna 1918 siellä oli myynti-ilmoituksen mukaan suuri ullakkohuone, 6 kesähuonetta, joista 2 takalla sekä parveke. Arkisto- ja haastattelutietojen perusteella ullakko oli osittain asuinkäytössä 1940-80-luvulla. Marjatta Pasanen muistaa ullakolla olleen esiintymislavan ja tämä pohjakaavaltaan pyöreä teatterihuone oli 50-luvulla asuntona. Ullakon tilajärjestelyt ovat nykyisin pääosin samat kuin millaisiksi ne 1980-luvun korjauksessa muutettiin. Pyöreä teatterihuone oli ilmeisesti nykyisen pyöreän studion paikalla.

Vuoden 1882 pohjapiirros ylhällä ja vuoden 1935 pohjapiirros alhaalla. Näitä vertailemalla voidaan havaita, että pohjakaava on monin osin säilynyt Kirkkokadulta saakka. la 866; Juhanusmäki 1, l1, HKA.

- 1839 rungon mukainen (Kirkkokatu 11)
- 1882 rungon mukainen (Kirkkokatu 11)
- 1891 Oulunkylän rakennettu (voi olla uusikäytössä)
- n.1900-1920 rakennettu
- 1936 rakennettu
- n.1940-1970 rakennettu
- 1985 rakennettu/palaatettu
- 2000-luku

1. kerroksen tiloja

111

107

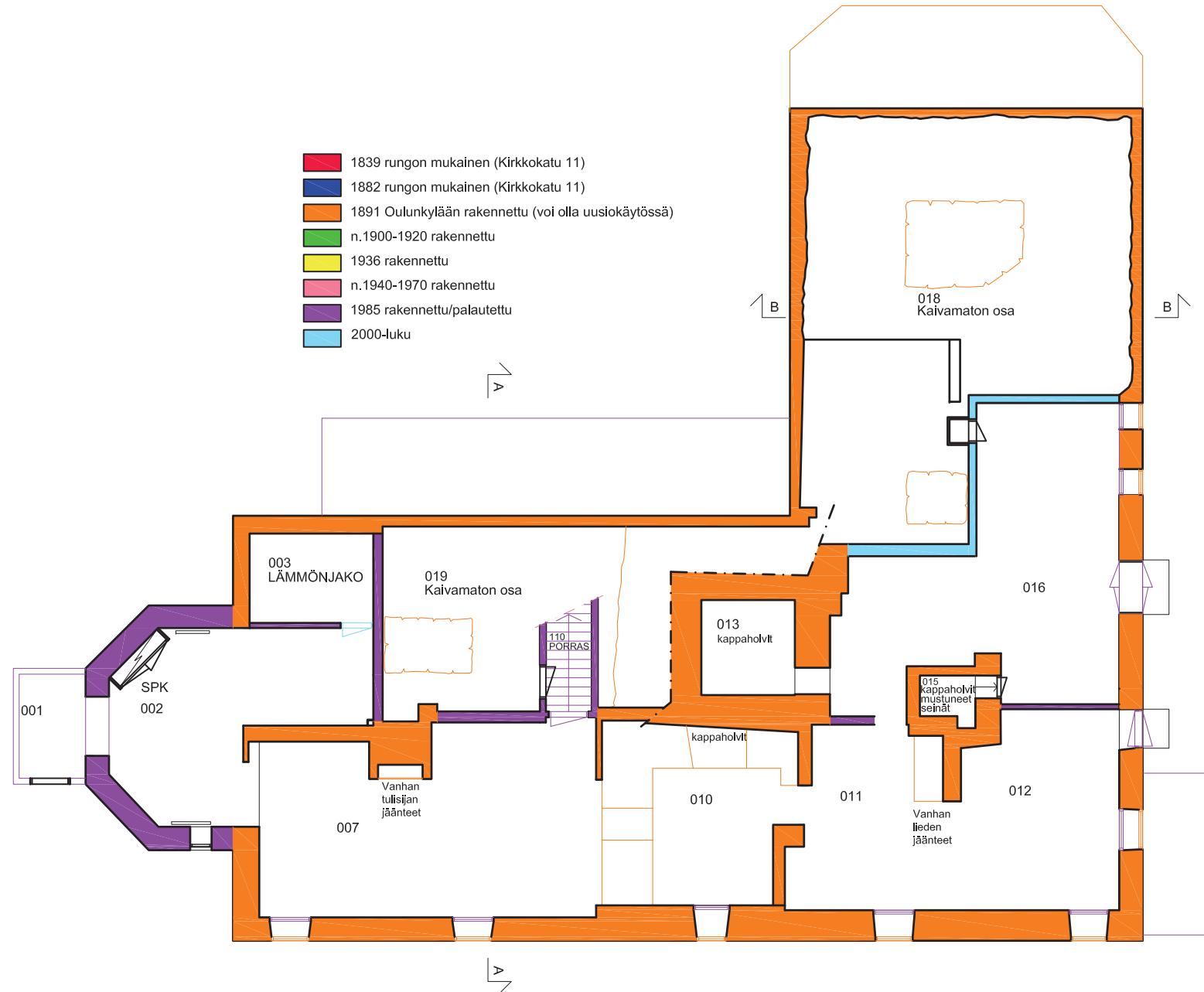

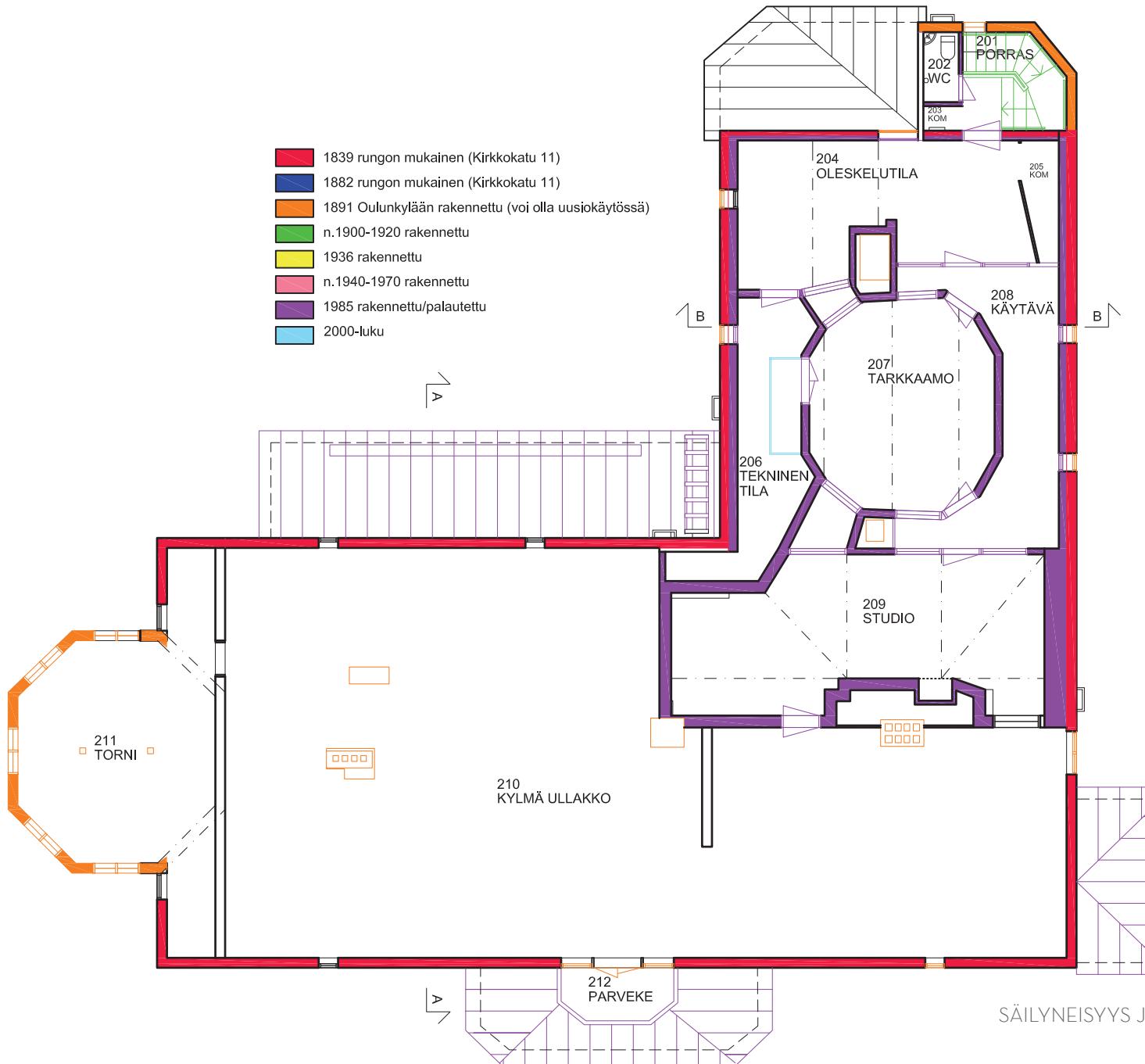
111

119

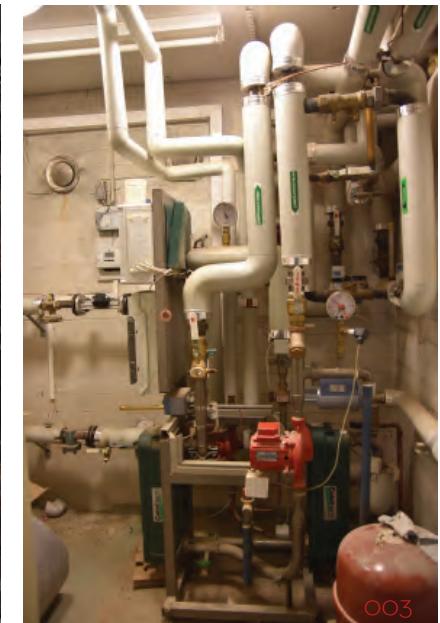

Kellarin tiloja

Ullakon tiloja

Rakenteet

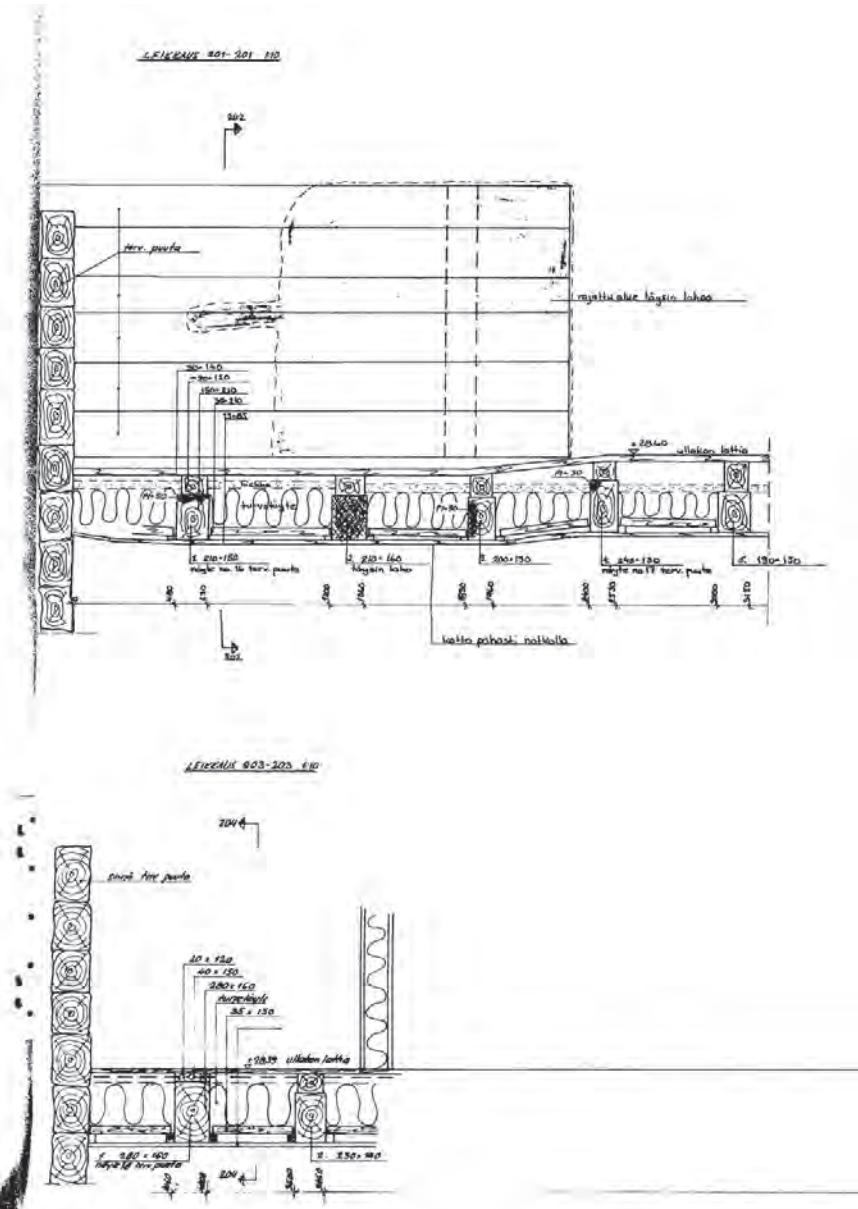
Talo on hirsirunkoinen. Rakennuksen hirsirunko on pääosin peräisin 1830-luvulta. Huonejako on Larin Kyöstin tien puoleisessa siivessä suurimmaksi osaksi peräisin 1830-luvulta ja Veräjämäen puoleisessa siivessä 1880-luvulta. 1980-luvun puolivälissä hirsirunkoon tehtiin joitain korjaukseja, kun lahonneita hirsia tai hirsien osia vaihdettiin.

Rakennuksen välipohjat ovat olleet turvetäytteisiä.

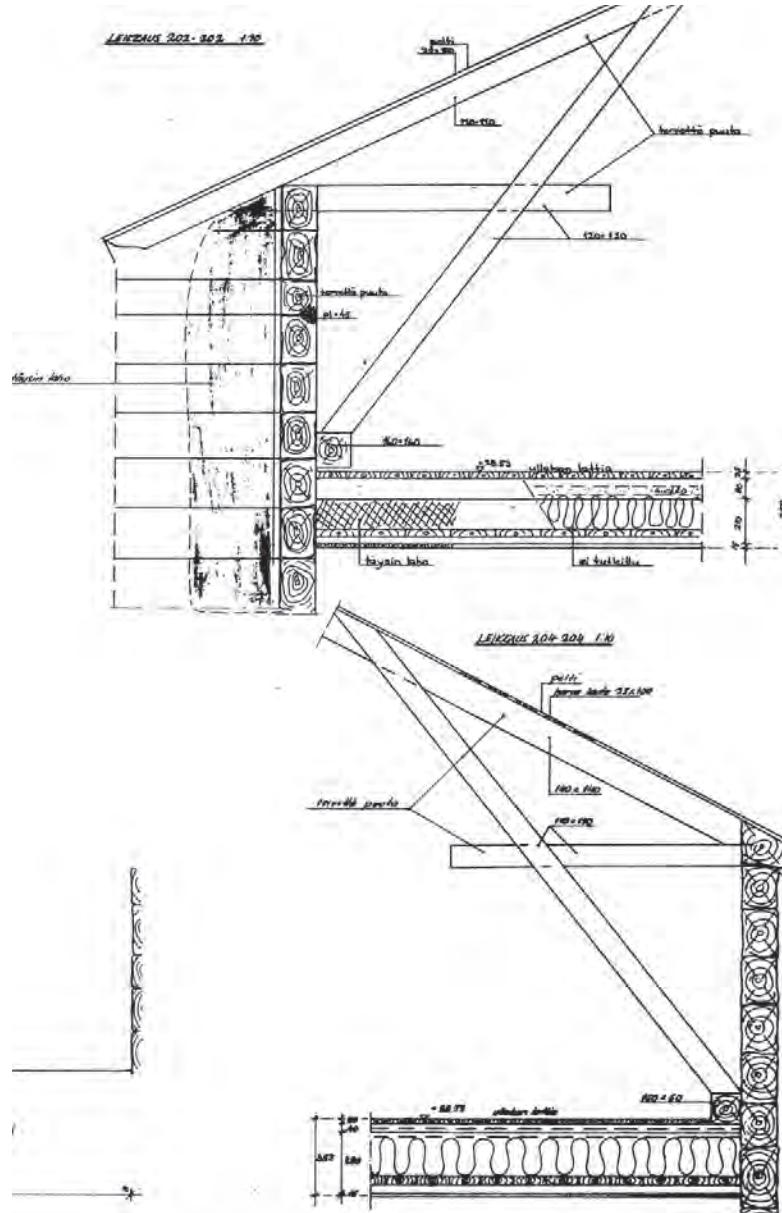
Kattoristikot ovat 1890-luvulta. Myös niihin tehtiin joitain korjausia 1980-luvun puolivälissä.

Kellarikerroksen alaosassa on hakatut graniittikivet, jotka on todennäköisesti peräisin 1830-luvun siirtorakennuksesta. Kivien työstölaatu hienman vaihtelee, joten on mahdollista, että siinä on kiviä kahdesta eri rakennuksesta tai osa kivistä on ollut Kirkkokadulla maanpinnan alapuolella, jolloin niiden työstö on jätetty karkeammaksi. Kellarikerroksen yläosa on maalattua tiiltä. Tiiliosa on 1890-luvulta.

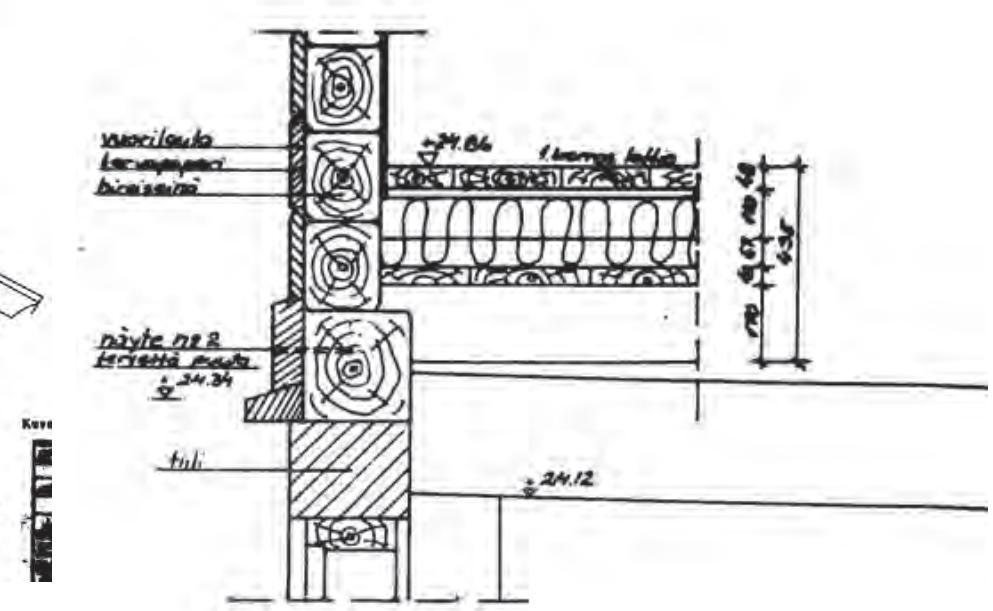
2010-luvulla tehtiin lattioiden kunnostuksia.

Rakennekuvat 2.5.1985, HRAVA

Rakennekuvat 2.5.1985, HRAVA

Kattoristikoita korjattiin vuonna 1986 vaihtamalla kontti- ja käpäläpuut. Rakennesuunnitelman mukaan olisi vaihdettu vain konttipuut, mutta ehkä tulipalon myötä oli vaihdettava rakenteita laajemmin.

Julkisivut

Julkisivuissa on säilynyt piirteitä 1830-luvun Kirkkokadun rakennuksesta. Aukotukset noudattavat hyvin pitkälle siirtorungon aukotuksia ja jopa fasadin pilasteriaheet ovat säilyneet. Kivistä luonnonkivet ovat Kirkkokadun siirtorakennuksesta ja mahdollisesti myös toisesta siirtorakennuksesta. Ne eivät ole riittäneet koko pohjakerrokseen ja sen vuoksi yläosa on tiilillä on muurattu.

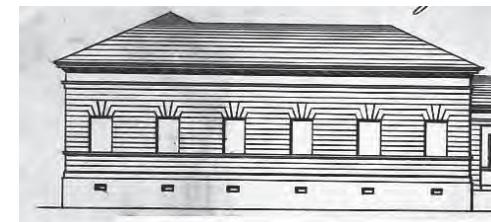
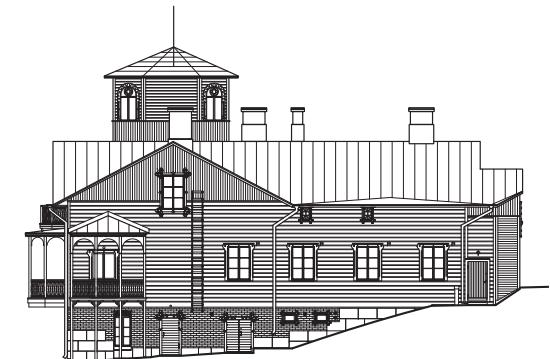
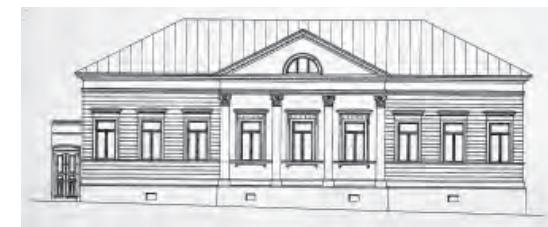
Torni, parvekkeet ja itäpään pieni uloke rakennettiin vuonna 1890, kun Kirkkokadun rakennus siirrettiin Oulunkylään. Kattomuoto tehtiin Kirkkokadun rakennusta jyrkemmäksi.

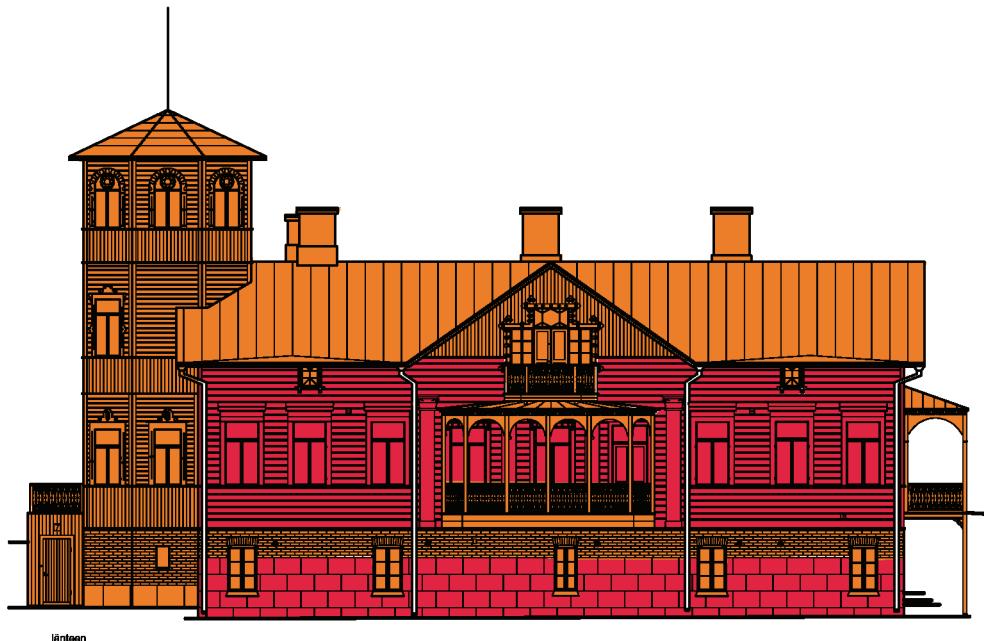
Parvekkeet tuhoutuivat 1960-lukuun mennessä. 1980-luvun korjauksissa ne palautettiin sellaisiksi, kuin niiden ajateltiin alun perin olleen. Palautustyössä ei ollut käytössä alkuperäisiä piirustuksia, mutta vanhoja valokuvia voitiin hyödyntää niiltä julkisivulta, joista rakennuksesta löytyi kuvamateriaalia. Jos verrataan 1930-luvun pohjaa (ks s. 72) nykypohjaan (ks. s. 73), voidaan havaita, että vilppola/kuisti on nykyisin kapeampi kuin 1930-luvulla ja tolppajako poikkeaa tasajaosta. Kuisti on saatettu tehdä tarkoitukSELLA kapeammaksi, jotta ajoneuvoliikenne mahtuu ajamaan rakennuksen ympäri.

Oikealla nykyjulkisivun vertailu ylhäällä vuoden 1882 ja alhaalla 1939 Kirkkokadun rakennuksen julkisivuihin. Vuoden 1882 muutos ei toteutunut Ritarikadun puolella.

Vasemmalla muistolaatta talon seinässä. Laatassa on virheellinen rakennusvuosi. Todellisuudessa Maexmontan rakennutti talon vuonna 1890 omaksi huvilakseen, josta myöhemmin tuli Seurahuone.

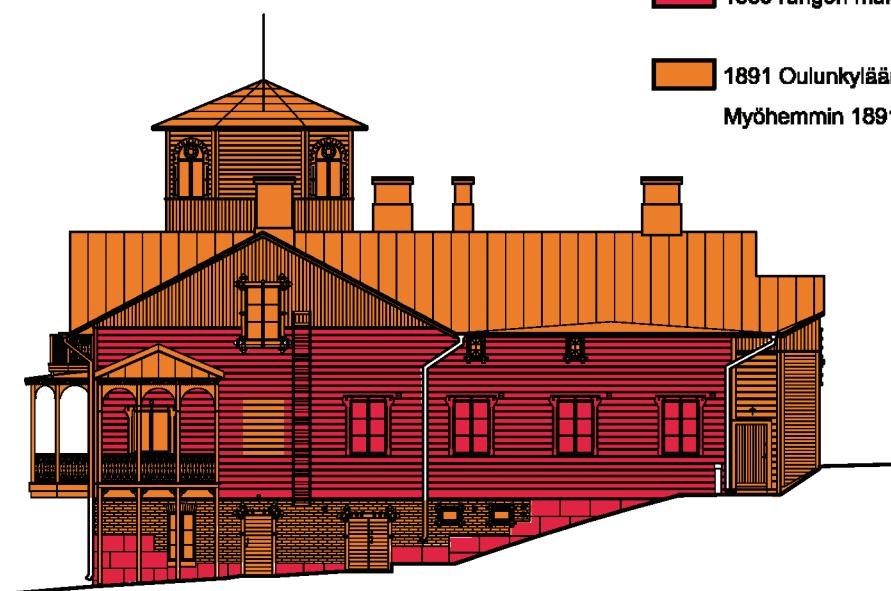

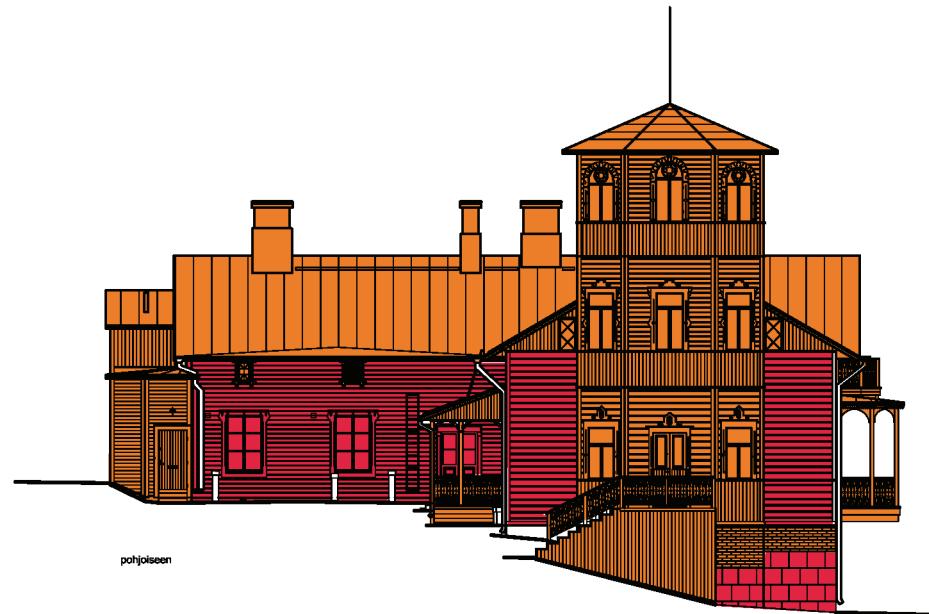
länteen

■ 1839 rungon mukainen (Kirkkokatu 11)

■ 1891 Oulunkylään siirtohirsistä rakennettu/
Myöhemmin 1891 asuun kunnostettu

etelään

pohjoiseen

Kuisti palautetti 1985 alkuperäisen
mallin mukaan, mutta todennäköisesti
alkuperäistä kapeampana.

itään

Kuvia julkisivuista

Tolppajako poikkeaa tasajaosta. Kuisti on todennäköisesti rakennettu 1980-luvulla alkuperäistä kapeammaksi

Rakennusosat

Rakennuksessa on kaksi koristeellista, tummasävyistä kaakeliuunia, jotka sijaitsevat isossa salissa sekä kuusi valkoista kaakeliuunia ja yksi peltikuorinen pyöreä pystyuuni. Puataloryhmän selvityksessä on arvioitu useiden uunien olevan 1880-luvun uusrenessanssiuuneja.¹⁵⁴ Palova-hinkoasiakirjan mukaan uusia uuneja ei ostettu. On todennäköistä, että koristeelliset ja valkokaakeliset kaakeliuunit ovat peräisin Kirkkokadun rakennuksesta. Yksi kellertävämpi ja kapeampi kaakeliuuni tilassa 115 voisi olla toisesta siirtorakennuksesta. Piirustusten perusteella Kirkkokadun rakennukseen vaihdettiin vuonna 1882 sirommat kulmauunit muurattujen ja rapattujen, pohjamuodoltaan neliönmallisten tilalle. Nykyiset uunit ovat peltikuoriuunia lukuunottamatta kulmauuneja. Vuoden 1936 korjauksessa suurin osa uuneista säilytettiin ennallaan. Peltikuoriuuni on pohjapiirustuksen mukaan vuoden 1936 korjausta uudempia.

Suuri osa ikkunoista ja ovista on peräisin empirerakennuksesta. Tornin ikkunat ovat 1890-luvulta tai mahdollisesti vanhemmia, mikäli ne ovat siirtorakennuksesta. Peiliovia on useita eri tyypejä, joista osa lienee Kirkkokadulta vuodelta 1939 ja vuodelta 1882 ja osa kokonaan toisesta siirtorakennuksesta. Osa peiliovista on 1920-luvun tienoiltta. Joitain peiliovia on levytetty äänieristyksen vuoksi 1980-luvun korjauksessa.

Oven ja ikkunoiden saranat saattavat olla alkuperäisiä. Ovien painikket on myöhemmin uusittu. Ikkunoihin on asennettu luultavasti 1980-luvun korjauksen yhteydessä uudet, vanhan malliset pitkäsalvat.

Puiset lattiat ja lattialistat ovat uusittu aikavälillä 1980-2016.

¹⁵⁴ Oulunkylän Seurahuoneen korjaus ja käyttö, Puataloryhmän selvitys 15.1.1982, 10.

Peiliovien 1980-levytyksiä ja tuplaovia äänieristyksen parantamiseksi.

Yksityiskohta tornihuoneesta.

1.kerros

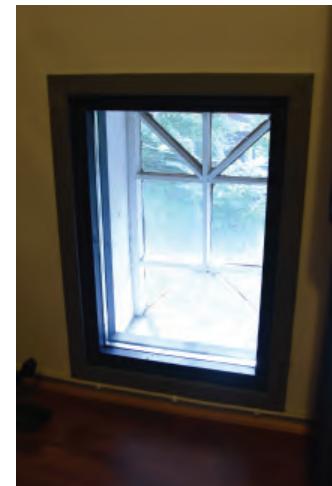
Torni

Kellari

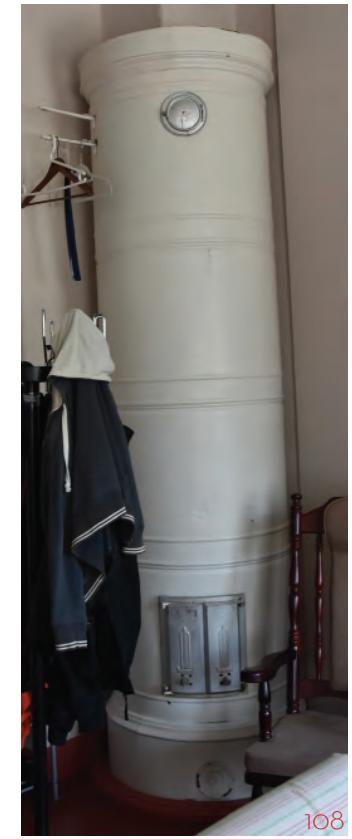
Kellari

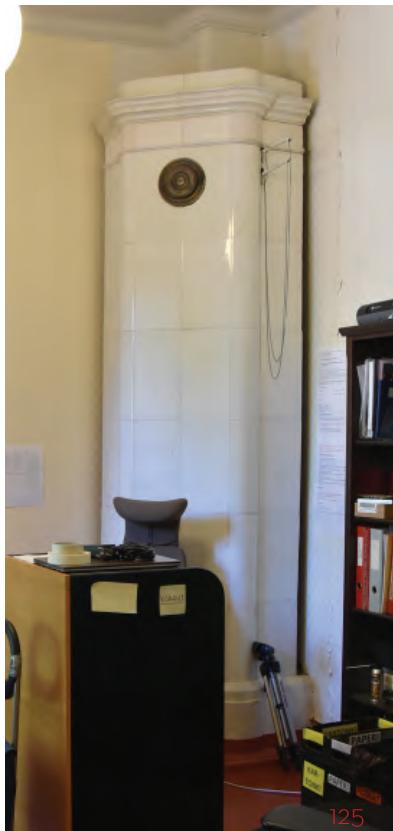

Ullakko

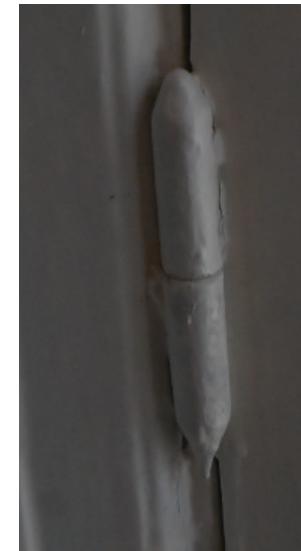
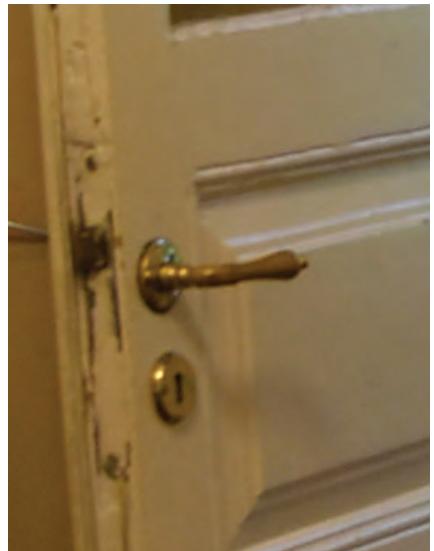
Torni

Värit ja koristelut

Julkisivuissa on ikkunoiden ympärillä puisia koristeita ja Larin Kyöstin tien puolella julkisivun keskellä on koristeelliset pilasterit. Koristelut ovat pääosin peräisin empirerakennuksesta. Tornin, ullakon ja kellarin ikkunoiden koristeet ovat 1890-luvulta.

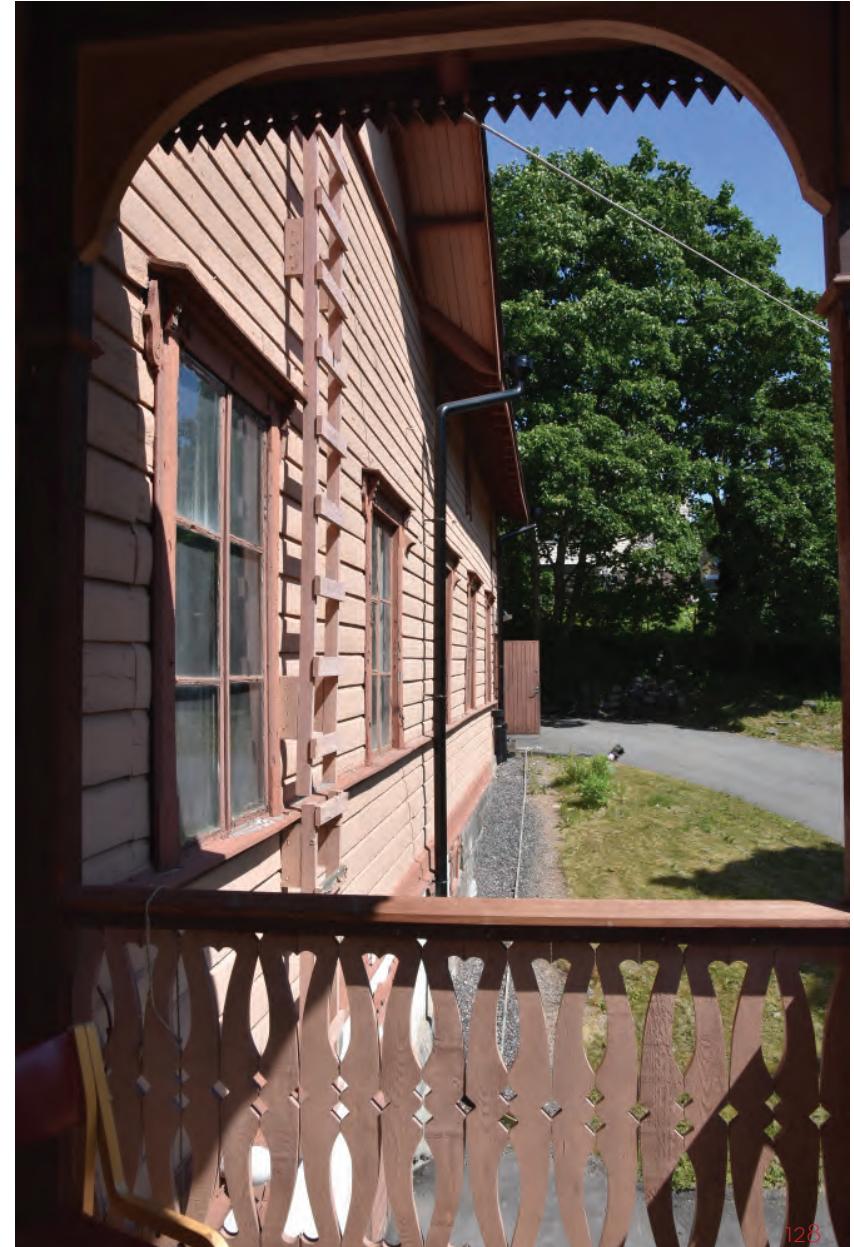
Parvekkeet ja niiden kaiteet ovat koristeellisia ja ne on uusittu 1980-luvulla alkuperäisen mallin mukaan.

Sisäpuolella suuri osa ensimmäisen kerroksen sisäkatoista ja torniosan seinät on koristeltu maalauksin. Katoissa on koristemansetteja. Maalaukset ovat koristemaalari Viktor Långin tekemiä vuoden 1906 tienoilla. Nii tä on korjattu 1980-luvun korjauksessa.

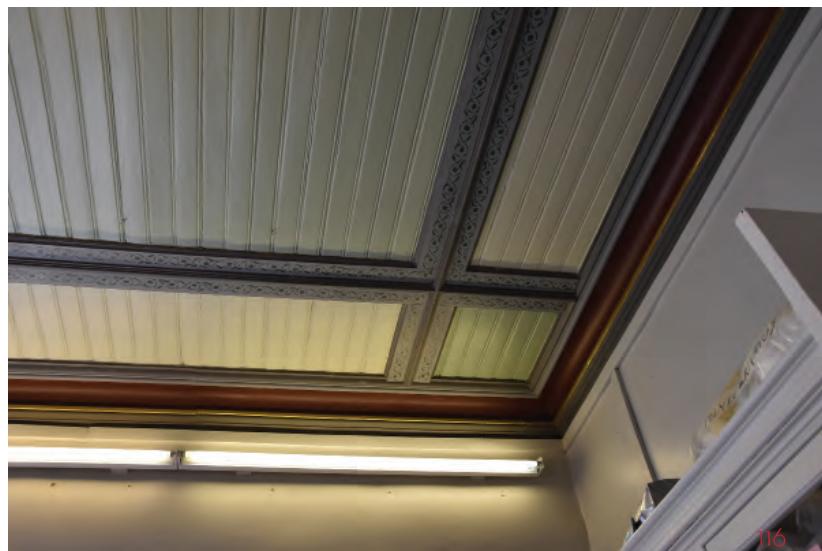
Ennen nykyistä julkisivuväritystä rakennus oli vaaleasävyinen. Nykyinen värimaailma on peräisin 1980-luvulla tehdystä korjauksesta. Sen pohjaksi tehtiin sisä- ja ulkoväritysistä tutkimukset ja tapettitutkimukset, jotka laati kaupunginmuseo. Väritysten valinta perustui tuolloin tehdyille tutkimuksille.

128

128

106

102

117

108

117

Pintamateriaalit

Ensimmäisen kerroksen sisäkatot ovat puupaneloituja ja lattiat lankku-lattioita. Lattioita on uusittu 1980-luvulla ja 2000-luvulla, jolloin myös lattialistat on uusittu.

Seinissä on panelointeja, puolipanelointeja ja myöhempää levytyksiä. Levytet seinät ovat maalattuja tai tapetoituja. Tapettitutkimusten perusteella rakennuksessa on joissain huoneissa ollut alimpana kerroksesta uudempaan verrattuna udelleenkäytettyjä ja käännettyjä liimaväillä maalattuja pahveja. Ilmeisesti siirtorakennuksesta otettiin mukaan myös pahvit.

Kellarin pintarakenteet ovat pääosin purettu pois.

Ullakon pintarakenteet ovat pääosin 1980-luvun korjauksesta. Kylmällä ullakolla on näkyvissä hiiltyneitä hirsia vuoden 1984 tulipalon jäljiltä.

Tekniset järjestelmät

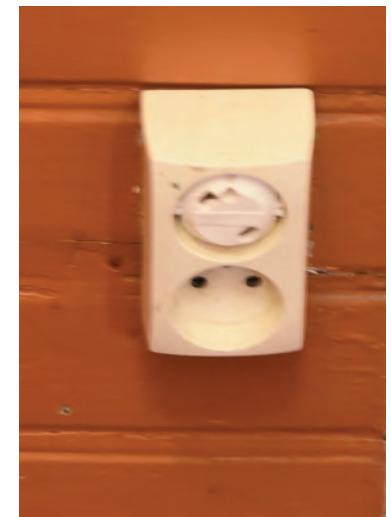
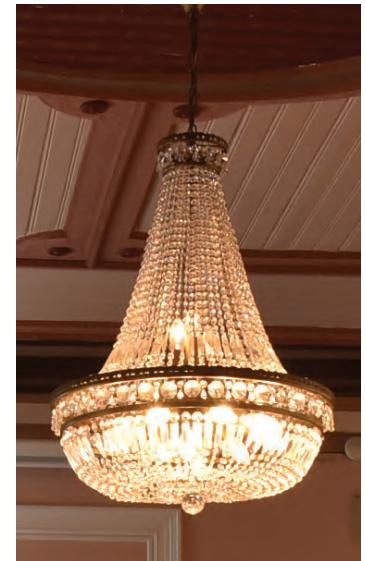
Lämmönjakohuone on kellarissa samoin kuin sähköpääkeskus.

Talossa on painovoimainen ilmanvoihto, jota on vahvistettu koneellisesti.

Valaisimet ovat pääosin pallovalaisimia ja peräisin 1980-luvun korjauksesta tai uudempia. Katkaisimet ja pistorasiat ovat pääosin 1980-luvulta.

Vesikertoiset patterit ovat 1980-luvulta tai uudempia.

Lähteitä

Kirjallisuus

- Alin, Taavetti; Törrö, Risto; Pedersen Estberg, Ulla: C. L. Engel - Koti Helsingissä sydän Berliinissä. Helsinki, Schildts 2012.
- Eskelinen, Heikki J: Vireä idylli, Oulunkylä ja Oulunkyläläisiä. Oulunkylä-Seura ry, 2005.
- Harmo, Maunu: Oulunkylä-Åggelby, Vihreä idylli, Oulunkylä-Seura ry 1987. Helsinki-Info no 5/2008.
- Herranen, Timo: Hevosomnibusseista metroon : vuosisata Helsingin joukkoliikennettä. Helsingin kaupungin julkaisuja n:o 39, 1988.
- Impola, Sirkka: Oulunkylä – huvilayhdyskunta ja taiteilijasiirtola. Teoksessa Entisaikain Helsinki VIII. Helsinki Seura 1970.
- Kaila, Panu; Pietarila, Pentti; Tomminen, Hannu: Talo kautta aikojen : julkisivujen historia. Helsinki, Rakentajain kustannus 1987
- Kervanto Nevanlinna, Anja: Oulunkylä Åggelby, Vanhan huvilakaupungin aikakerrostumat, Oulunkylä-Seura 2014.
- Litzen, Aulikki: Vapaa kasvu Helsingin esikaupunkialueella 1905–1970, 1987
- Litzen, Aulikki & Vuori, Jukka: Helsingin maalaiskunnan historia 1865–1945. Gummerus 1997.
- Ringbom, Åsa: Societetshusen i storfurstendömet Finlands. 253 XXVII Åggelby.

Arkistot

- Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto (Elka)
Fennia v 1889 Brandskadehandlingar N 212
- Helsingin kaupunginarkisto (HKA)
- Helsingin kaupunginmuseo (HKM)
- Helsingin rakennusvalvontaviraston arkisto (HRVA)
- Kansallisarkisto (KA)
- Museoviraston arkisto (MV)
- Suomalaisen kirjallisuuden seuran arkisto (SKSÄ)
Vanhjojen oulunkyläläisten haastatteluja vuodelta 1968
- Oulunkylän Sosiaalipalvelutoimiston arkisto Seurahuoneella
- Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristön toimiala, Projektipankki
2082923 VP Oulunkylän Seurahuoneen Lähiörahastohanke
86944 / 8086944 VP Oulunkylän Seurahuoneen kosteusvaario korjaukset
81400 / 8081400 VP Oulunkylän seurahuone, uusi jätehuone
- Suomen sukuhistoriallinen yhdistys (SSHY)
Helsinki kuolleet 1903

Sanoma- ja aikakauslehdet

Aftonposten 9.6.1897
Aftonposten 3.6.1898
Finlands Almänna Tidning 10.7.1900
Folkvänner 29.8.1883
Helsingfors Dagbladet 9.3.1885
Hufvudstadsbladet 14.3.1882
Hufvudstadsbladet 18.6.1887
Hufvudstadsbladet 19.6.1887
Hufvudstadsbladet 21.6.1887
Hufvudstadsbladet 23.6.1887
Hufvudstadsbaladet 2.11.1890
Hufvudstadsbladet 23.9.1891
Hufvudstadsbladet 27.7.1901
Hufvudstadsbladet 18.5.1902
Hufvudstadsbladet 11.3.1903
Hufvudstadsbladet 27.1.1918
Helsingfors Dagblad 16.9.1881
Helsingin Sanomat 6.7.1905
Helsingin Sanomat 24.1.1920
Lördagsqvällen 7.11.1891
Lördagen 28.7.1906
Morgonbladet 20.6.1884
Muusikko 4/1986
Nya Pressen 10.6.1897
Oulunkyläinen 27.10.2010

Oulunkyläinen 4.2.2018
Oulunkyläinen 28.3.2018
Päivälehti 17.4.1902
Päivälehti 6.7.1902
Päivälehti 20.8.1902
Päivälehti 18.3.1903
Päivän Uutiset 6.8.1889
Suomen Sosialidemokraatti 12.4.1919
Suomen Sosialidemokraatti 3.1.1923
Uusi Suometar 26.8.1897
Uusi Suometar 27.6.1897
Uusi Suometar 14.7.1900
Uusi Suometar 18.3.1903
Uusi Suometar 30.6.1907
Uusi Suomi 28.7.1927
Veckobladet 28.12.1912

Raportit ja muistiot

Haukkovaara, Rosa; Pietilä-Mortet, Sara: Oulunkylän Seurahuone, Ra-kennushistoriallinen selvitystyö 2016. Tilaaja Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, Tilakeskus.
Oulunkylän Seurahuone, korjaus ja käyttö. Puatalotyöryhmän selvitys 15.1.1982.
Oulunkylän Seurahuoneen alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Niina Strengell, KSV 2017
Outi Koste, muistio 2018
Sisäilmakeskus, Kuntosalvitysraportin hankesuunnittelua varten, 2011

Sähköiset lähteet

<https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/2a/2a61c2797394d6445d1e49ee2cabf03e6c66ad0d.pdf>

www.oulunkyla.info / Johanna Charlotta Maexmontanin, Oulunkylän Seurahuoneen ja Maexmontanin puiston vaiheita. 2010

<http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/sarkapelto.htm>

<http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/maexmontan/>

http://helkaserver.lasipalatsi.fi/oulunkyla/historia/asumista_seurahuo-neella.htm JohannaCharlottaMaexmontan.html

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/08/kieltolaki-susi-jo-syntyessaan>

https://www.diabetes.fi/diabetes/diabeteksen_historia

Henkilölähteet

Maalarimestari ja paikallishistorian harrastaja Outi Koste

Marjatta Pasanen

Tapio Koskinen

CasaCo Studio Oy
Otalammentie 116
03300 OTALAMPI
sanna.ihatsu@otalampi.net
p. 050-339 0840